ਸਾਰੇ ਭਾਰਤ ਹਜ ਉਮਰਾਹ ਟੂਰ ਆਰਗੈਨਾਈਜ਼ਰ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ
ਮੁੰਬਈ
ਬਨਾਮ
ਭਾਰਤੀ ਸੰਘ & ਹੋਰ
(ਰਿਟ ਪਟੀਸ਼ਨ (ਸੀ) ਨੰਬਰ 755 ਦਾ 2020)
ਜੁਲਾਈ 26, 2022
[ਏ.ਐਮ. ਖਾਨਵਿਲਕਰ, ਅਭੈ ਐਸ. ਓਕਾ ਅਤੇ
ਸੀ.ਟੀ. ਰਵੀਕੁਮਾਰ, ਨਾਇਬ ਨਿਆਂਕਾ.]

ਹਜ ਮਾਮਲੇ:
ਇੰਟੀਗ੍ਰੇਟਡ ਗੁਡਸ ਅਤੇ ਸਰਵਿਸਿਜ਼ ਟੈਕਸ ਐਕਟ, 2017 — ਧਾਰਾਵਾਂ 2(14),5(1), 12, 13 —ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਦੇ ਸਥਾਨ ਨਿਯਮ, 2012 — ਨਿਯਮ- 2, 3, 4, 7, ਅਤੇ 8 –ਪਟੀਸ਼ਨਰ-ਹਜ ਗਰੁੱਪ ਆਰਗੈਨਾਈਜ਼ਰ (ਐਚਜੀਓ) ਅਤੇ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਟੂਰ ਆਪਰੇਟਰ (ਪੀਟੀਓ) ਹਜ ਯਾਤਰੀਆਂ ਨੂੰ ਹਜ ਯਾਤਰਾ ਲਈ ਧਾਰਮਿਕ ਗਤੀਵਿਧੀ ਦੇ ਹਜ/ਉਮਰਾਹ ਦੇ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਲਈ ਸੇਵਾ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਨ — ਸੇਵਾ ਕਰ ਦੇਣ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ —ਪਟੀਸ਼ਨਰਾਂ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕਿ ਜੇ ਸੇਵਾ ਪ੍ਰਾਪਤਕਰਤਾ ਦਾ ਸਥਾਨ ਕਰ ਯੋਗ ਖੇਤਰ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਹੈ, ਤਾਂ ਸੇਵਾ ਕਰ ਨਹੀਂ ਲਗਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ; ਅਤੇ ਕਿ ਲੇਵੀ ਭੇਦਭਾਵਪੂਰਣ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਉਹਨਾਂ ਹਾਜੀਆਂ ਨੂੰ ਛੋਟ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਹਜ ਕਮੇਟੀ ਰਾਹੀਂ ਯਾਤਰਾ ਕਰਦੇ ਹਨ — ਫੈਸਲਾ: ਐਚਜੀਓਜ਼ ਜਾਂ ਪੀਟੀਓਜ਼ ਦੁਆਰਾ ਹਜ ਯਾਤਰੀਆਂ ਨੂੰ ਮੁਹੱਈਆ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੇਵਾ ਸੇਵਾ ਕਰ ਲਈ ਕਰਯੋਗ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਹਜ ਯਾਤਰੀਆਂ ਨੂੰ ਸੇਵਾ ਕਰ ਯੋਗ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਮੁਹੱਈਆ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜਾਂ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਨ ਲਈ ਸਹਿਮਤ ਹੈ — ਜਿਹੜੇ ਹਜ ਕਮੇਟੀ ਨੂੰ ਛੋਟ ਦੇ ਬਾਰੇ ਵਿੱਚ, ਹਜ ਕਮੇਟੀ ਇੱਕ ਵਿਧਾਨਿਕ ਕਮੇਟੀ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਹਜ ਯਾਤਰੀਆਂ ਦੀ ਭਲਾਈ ਲਈ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਕਾਰਜਾਂ ਨਾਲ ਸੌਂਪਿਆ ਗਿਆ ਹੈ—ਹਜ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਮੁਨਾਫ਼ਾ ਮੋਟੀਵ ਬਿਲਕੁਲ ਗੈਰ-ਹਾਜ਼ਰ ਹੈ—ਇਸ ਲਈ, ਹਜ ਯਾਤਰੀਆਂ ਨੂੰ ਸੇਵਾ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਨ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਹਜ ਕਮੇਟੀ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਵੱਖਰੀ ਕਲਾਸ ਬਣਾਉਂਦੀ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਐਚਜੀਓਜ਼ ਤੋਂ — ਇਸ ਵਰਗੀਕਰਨ ਲਈ ਇੱਕ ਸਮਝਦਾਰੀ ਭਿੰਨਤਾ ਹੈ—ਐਚਜੀਓਜ਼ ਦੁਆਰਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਪੈਕੇਜ ਦਾ ਕੋਈ ਵੀ ਹਿੱਸਾ ਕਿਸੇ ਧਾਰਮਿਕ ਸਮਾਗਮ ਦੇ ਸੰਚਾਲਨ ਦੀ ਸੇਵਾ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਨਹੀਂ ਹੈ — ਇਸ ਲਈ, ਮੇਗਾ ਛੋਟ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 5 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (ਬੀ) ਨੂੰ ਐਚਜੀਓਜ਼ ਦੁਆਰਾ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ — ਉਪ-ਧਾਰਾ (ਬੀ) ਦੀ ਧਾਰਾ 5 ਦੇ ਤਹਿਤ ਛੋਟ ਸੇਵਾ ਪ੍ਰਦਾਤਾ ਨੂੰ ਹੈ—ਐਚਜੀਓਜ਼ ਦਾ ਹਜ ਯਾਤਰਾ ਵਿੱਚ ਅਸਲ ਧਾਰਮਿਕ ਸਮਾਗਮਾਂ ਦੇ ਸੰਚਾਲਨ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਭੂਮਿਕਾ ਨਹੀਂ ਹੈ — ਐਚਜੀਓਜ਼ ਦੁਆਰਾ ਹਜ ਯਾਤਰੀਆਂ ਨੂੰ ਮੁਹੱਈਆ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੇਵਾ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਮੰਜ਼ਿਲ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਾਉਣ ਲਈ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਉਹ ਰਸਮਾਂ/ਧਾਰਮਿਕ ਸਮਾਗਮ ਕਰ ਸਕਣ — ਕੋਈ ਵੀ ਧਾਰਮਿਕ ਸਮਾਗਮ ਐਚਜੀਓਜ਼ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਿਤ ਜਾਂ ਸੰਚਾਲਿਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ—ਧਾਰਮਿਕ ਸਮਾਗਮ ਹਜ ਯਾਤਰੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ

ਸਾਊਦੀ ਅਰਬ ਦੀ ਬਾਦਸ਼ਾਹੀ ਵਿੱਚ ਹੋਰ ਥਾਂ – ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਧਾਰਾ 5ਏ ਅਧੀਨ ਛੋਟ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਐਚ.ਜੀ.ਓਜ਼ ਲਈ –ਮੇਗਾ ਛੋਟ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਨੰਬਰ 25 ਦੇ 2012–ਐਸ.ਟੀ.

ਰਿਟ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰਦਿਆਂ, ਅਦਾਲਤ

ਫੈਸਲਾ:

1.1: ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਦੇ ਸਥਾਨ ਦੇ ਨਿਯਮ, 2012 ਅਤੇ ਇੰਟੀਗ੍ਰੇਟਡ ਗੁਡਸ ਅਤੇ ਸੇਵਾ ਟੈਕਸ ਐਕਟ, 2017 ਦੇ ਸੰਬੰਧਿਤ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਦੇ ਵੱਡੇ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਪਾਰੀ ਮਟੀਰੀਆ ਹਨ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਸੇਵਾ ਪ੍ਰਦਾਤਾ ਦਾ ਸਥਾਨ (ਐਚ.ਜੀ.ਓਜ਼) ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ, ਇਸ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਵਿਵਾਦ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਭ ਨੂੰ ਸਰਵਿਸ ਟੈਕਸ ਨਿਯਮ, 1994 ਦੇ ਨਿਯਮ 4 ਅਧੀਨ ਰਜਿਸਟਰ ਕਰਨਾ ਪਵੇਗਾ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ, ਨਿਯਮ 2 ਦੇ ਖੰਡ (ਐਚ) ਦੇ ਉਪ-ਖੰਡ (ਏ) ਅਨੁਸਾਰ, ਐਚ.ਜੀ.ਓ ਦਾ ਸਥਾਨ ਉਹ ਪ੍ਰਿਮਿਸਿਜ਼ ਹੋਵੇਗਾ ਜਿਸ ਲਈ ਐਚ.ਜੀ.ਓ ਨੂੰ ਰਜਿਸਟ੍ਰੇਸ਼ਨ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਅਜਿਹੇ ਪ੍ਰਿਮਿਸਿਜ਼ ਜ਼ਰੂਰੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਹਨ। ਭਾਵੇਂ ਮਾਨ ਲਿਆ ਜਾਵੇ ਕਿ ਖੰਡ (ਐਚ) ਦੇ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਉਪ-ਖੰਡ ਲਾਗੂ ਹਨ, ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਸੇਵਾ ਪ੍ਰਦਾਤਾ ਦਾ ਸਥਾਨ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਹੋਵੇਗਾ।ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਨਿਯਮ 2 ਦੇ ਖੰਡ (ਆਈ) ਅਧੀਨ

ਸੇਵਾ ਪ੍ਰਾਪਤਕਰਤਾ ਦਾ ਸਥਾਨ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਚਿੰਤਾ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਹੈ, ਸੇਵਾ ਪ੍ਰਾਪਤਕਰਤਾ ਹਜ ਯਾਤਰੀ ਹੈ ਜੋ ਸਪਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਰਜਿਸਟਰਡ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਖੰਡ (ਆਈ) ਦਾ ਉਪ-ਖੰਡ (ਏ) ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ। ਨਿਯਮ 2 ਦੇ ਖੰਡ (ਆਈ) ਦੇ ਉਪ-ਖੰਡ (ਬੀ) ਵਿੱਚ ਚਾਰ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ ਦੀ ਸੂਚੀ ਬਣਾਈ ਗਈ ਹੈ। ਪਹਿਲੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਵਪਾਰਕ ਸਥਾਪਨਾਵਾਂ ਦੀ ਹੈ। ਦੂਜੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਉਹ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੀ ਹੈ ਜੋ ਵਪਾਰਕ ਸਥਾਪਨਾ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਇੱਕ ਥਾਂ 'ਤੇ ਵਰਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਤੀਜੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਉਹ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਸੇਵਾਵਾਂ ਇੱਕ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸਥਾਪਨਾ 'ਤੇ ਵਰਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਸਪਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਐਚ.ਜੀ.ਓਜ਼ ਰਾਹੀਂ ਹਜ ਯਾਤਰਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਹਜ ਯਾਤਰੀਆਂ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤਿੰਨ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਕਵਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ ਜਾਣਗੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਚੌਥੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਹੈ ਜੋ ਸੇਵਾ ਪ੍ਰਾਪਤਕਰਤਾ ਦਾ ਆਮ ਰਹਿਣ ਸਥਾਨ ਹੈ। ਇਹ ਉਹ ਥਾਂ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਸੇਵਾ ਪ੍ਰਾਪਤਕਰਤਾ ਨੂੰ ਸੇਵਾ ਮਿਲਦੀ ਹੈ ਜਾਂ ਸੇਵਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਸੇਵਾ ਪ੍ਰਾਪਤਕਰਤਾ ਦਾ ਆਮ ਰਹਿਣ ਸਥਾਨ ਹੈ ਜੋ, ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਕਰ ਯੋਗ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਹੋਵੇਗਾ। ਨਿਯਮ 3 ਅਨੁਸਾਰ, ਸੇਵਾ ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਦਾ ਸਥਾਨ ਸੇਵਾ ਪ੍ਰਾਪਤਕਰਤਾ ਦਾ ਸਥਾਨ ਹੈ। ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਐਚ.ਜੀ.ਓਜ਼ ਤੋਂ ਸੇਵਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਾਪਤਕਰਤਾ ਭਾਰਤੀ ਨਿਵਾਸੀ ਹਨ ਅਤੇ ਇਸ ਅਨੁਸਾਰ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਰਹਿਣ ਸਥਾਨ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਸੇਵਾ ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਦਾ ਸਥਾਨ ਹੋਵੇਗਾ। ਨਿਯਮ 8 ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਿੱਥੇ ਸੇਵਾ ਪ੍ਰਦਾਤਾ ਦਾ ਸਥਾਨ ਅਤੇ ਸੇਵਾ ਪ੍ਰਾਪਤਕਰਤਾ ਦਾ ਸਥਾਨ ਦੋਵੇਂ ਕਰ ਯੋਗ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਹਨ, ਸੇਵਾ ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਦਾ ਸਥਾਨ ਸੇਵਾ ਪ੍ਰਾਪਤਕਰਤਾ ਦਾ ਸਥਾਨ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਸੇਵਾ ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਦਾ ਸਥਾਨ ਨਿਯਮ 2 ਦੇ ਖੰਡ (ਆਈ) ਅਨੁਸਾਰ ਸੇਵਾ ਪ੍ਰਾਪਤਕਰਤਾ ਦਾ ਸਥਾਨ ਹੈ ਜੋ ਕਰ ਯੋਗ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਹੋਵੇਗਾ। [ਪੈਰਾ 39]

1.2 ਨਿਯਮ 4 ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਆਧਾਰਿਤ ਸੇਵਾਵਾਂ ਉੱਤੇ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਇਹ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਹੜੀਆਂ ਦੋ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਉਸ ਸਥਾਨ ਉੱਤੇ ਹੋਵੇਗਾ ਜਿੱਥੇ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਸੇਵਾਵਾਂ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਨਿਯਮ 4 ਦੀ ਧਾਰਾ (ਅ) ਮਾਲ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਉੱਤੇ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜੋ ਸਪਸ਼ਟ ਤੌਰ ਤੇ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ। ਯਾਚੀਕਾਕਰਤਾ ਨਿਯਮ 4 ਦੀ ਧਾਰਾ (ਬੀ) ਉੱਤੇ ਨਿਰਭਰ ਹਨ। ਨਿਯਮ 4 ਦੇ ਸਿਰਲੇਖ ਵਿੱਚ ਸੁਝਾਅ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਆਧਾਰਿਤ ਸੇਵਾਵਾਂ ਉੱਤੇ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। HGOs ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਆਧਾਰਿਤ ਸੇਵਾਵਾਂ ਪ੍ਰਦਾਨ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ਜੇਕਰ ਅਸੀਂ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੀ ਕਿਸਮ ਨੂੰ ਵੇਖੀਏ। ਇਸ ਲਈ, ਨਿਯਮ 4 ਦੀ ਧਾਰਾ (ਬੀ) HGOs ਉੱਤੇ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ। ਜੋ ਲਾਗੂ ਹੋਵੇਗਾ ਉਹ ਨਿਯਮ 3 ਹੈ ਜਿਸਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਕਿ ਸੇਵਾ ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਦਾ ਸਥਾਨ ਉਹ ਸਥਾਨ ਹੋਵੇਗਾ ਜਿੱਥੇ ਸੇਵਾ ਪ੍ਰਾਪਤਕਰਤਾ ਦਾ ਸਥਾਨ ਹੈ ਨਿਯਮ 2(i)(b)(iv) ਅਨੁਸਾਰ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, HGOs ਵੱਲੋਂ ਹਜ ਯਾਤਰੀਆਂ ਨੂੰ ਕਰ ਯੋਗ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਸੇਵਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਚਾਰਜਿੰਗ ਸੈਕਸ਼ਨ ਲਾਗੂ ਹੋਵੇਗਾ।[ਪੈਰਾ 40]

1.3 ਧਾਰਮਿਕ ਰਸਮਾਂ ਅਤੇ ਧਾਰਮਿਕ ਫੰਕਸ਼ਨਾਂ ਨੂੰ ਨਿਯਮ 6 ਦੁਆਰਾ ਕਵਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। 'ਇਸੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਮਾਗਮ' ਸ਼ਬਦਾਂ ਨੂੰ ejusdem generis ਦੇ ਤੌਰ ਤੋਂ ਸਮਝਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਹਜ ਯਾਤਰਾ ਇੱਕ ਸਮਾਗਮ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ। ਜੇ ਅਸੀਂ ਮਾਨ ਲਈਏ ਕਿ HGOs ਵੱਲੋਂ ਹਜ ਯਾਤਰੀਆਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੇਵਾ ਆਵਾਜਾਈ ਦੀ ਸੇਵਾ ਹੈ, ਤਾਂ 2012 ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਨਿਯਮ 9 ਦੁਆਰਾ, ਸੇਵਾ ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਦਾ ਸਥਾਨ ਸੇਵਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਤਾ ਦਾ ਸਥਾਨ ਹੋਵੇਗਾ। ਆਈਜੀਐਸਟੀ ਐਕਟ ਦੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 12 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (10) ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਸੇਵਾ ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਦਾ ਸਥਾਨ ਉਹ ਸਥਾਨ ਹੋਵੇਗਾ ਜਿੱਥੇ ਯਾਤਰੀ ਸਵਾਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।[ਪੈਰਾਸ 41 ਅਤੇ 42]

1.4 ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਨਿਯਮ 2 ਦੇ ਉਪ-ਕਲੋਜ਼ (ਬੀ) ਦੇ ਕਲੋਜ਼ (i) ਦੀ ਆਈਟਮ (iv) ਅਨੁਸਾਰ, ਸੇਵਾ ਪ੍ਰਾਪਤਕਰਤਾ ਦਾ ਸਥਾਨ ਹਜ ਯਾਤਰੀ ਦਾ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਸਾਧਾਰਣ ਨਿਵਾਸ ਸਥਾਨ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਸ ਲਈ, HGOs ਵੱਲੋਂ ਹਜ ਯਾਤਰੀਆਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੇਵਾ ਸੇਵਾ ਕਰ ਲਈ ਕਰਯੋਗ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਹਜ ਯਾਤਰੀਆਂ ਨੂੰ ਸੇਵਾ ਕਰ ਯੋਗ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਦਾਨ ਜਾਂ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਲਈ ਸਹਿਮਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਸੇਵਾ ਹਜ ਯਾਤਰਾ ਟੂਰ ਪੈਕੇਜ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਜਾਂ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਲਈ ਸਹਿਮਤ ਹੋਣ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।[ਪੈਰਾ 44][131-ਜੀ-ਐਚ; 132-ਏ]

1.5 ਆਈਜੀਐਸਟੀ ਅਤੇ ਜੀਐਸਟੀ ਐਕਟਾਂ ਅਧੀਨ ਛੋਟ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨਾਂ ਜਿੰਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਹਜ ਯਾਤਰਾ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧ ਹੈ, ਮੇਗਾ ਛੋਟ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਨਾਲ pari materia ਹਨ। ਇਸ ਲਈ, ਮੇਗਾ ਛੋਟ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਨੂੰ ਵੇਖਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਮੇਗਾ ਛੋਟ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਉਹ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੀ ਸੂਚੀ ਹੈ ਜੋ ਸੇਕਸ਼ਨ 66B ਅਧੀਨ ਲਗਾਏ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਸੇਵਾ ਕਰ ਤੋਂ ਛੋਟ ਹਨ। ਸਪਸ਼ਟ ਤੌਰ ਤੇ, ਧਾਰਾ 5A ਦਾ ਇਸ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਵਿਦੇਸ਼ ਮਾਮਲੇ ਮੰਤਰਾਲਾ ਦੁਆਰਾ ਦ੍ਵੀਪਕਸ਼ੀ ਪ੍ਰਬੰਧ ਅਧੀਨ ਧਾਰਮਿਕ ਯਾਤਰਾ ਨੂੰ ਸਹੂਲਤ ਦੇਣ ਵਾਲੀਆਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸੰਸਥਾਵਾਂ

ਦੁਆਰਾ ਸੇਵਾਵਾਂ ਉੱਤੇ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਨੂੰ ਮੇਗਾ ਛੋਟ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਦੇ ਪੈਰਾਗ੍ਰਾਫ 1(1)(a)(zia) ਵਿੱਚ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉੱਥੇ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਸਿਰਫ ਦੋ ਕਿਸਮਾਂ ਦੀਆਂ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਹਨ। ਪਹਿਲੀ ਹੈ ਕੁਮਾਊਂ ਮੰਡਲ ਵਿਕਾਸ ਨਿਗਮ ਲਿਮਿਟੇਡ, ਉੱਤਰਾਖੰਡ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਉਦਯੋਗ ਅਤੇ ਹਜ ਕਮੇਟੀ ਜਾਂ ਰਾਜ ਕਮੇਟੀ 2002 ਦੇ ਕਹੇ ਐਕਟ ਅਧੀਨ। ਹੱਜ ਕਮੇਟੀ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਹੱਜ ਯਾਤਰਾ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਜੋ ਮੰਤਰਾਲੇ ਦੁਆਰਾ ਸਹੂਲਤ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਦੁਵੱਲੇ ਅਧੀਨ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਵਿਦੇਸ਼ ਮਾਮਲਿਆਂ ਬਾਰੇ ਸਾਊਦੀ ਅਰਬ ਦੇ ਰਾਜ ਨਾਲ ਪ੍ਰਬੰਧ।[ਪਾਰਸ 46 ਅਤੇ 47][132-E-F; 133-ਬੀ-ਸੀ]

1.6 ਧਾਰਾ 5 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (ਬੀ) ਵੱਲ ਧਿਆਨ ਦਿੰਦਿਆਂ, ਇਹ ਪਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਧਾਰਮਿਕ ਸਮਾਗਮ ਦੇ ਸੰਚਾਲਨ ਦੁਆਰਾ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੁਆਰਾ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਦਾਨ ਨੂੰ ਛੋਟ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਇਹ ਸੇਵਾ ਪ੍ਰਦਾਤਾ ਨੂੰ ਸੰਦਰਭਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਸਵਾਭਾਵਿਕ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਸੇਵਾ ਪ੍ਰਦਾਤਾ ਹੈ। ਉਪ-ਧਾਰਾ (ਬੀ) ਲਾਗੂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜਦੋਂ ਸੇਵਾ ਪ੍ਰਦਾਤਾ ਕਿਸੇ ਧਾਰਮਿਕ ਸਮਾਗਮ ਦੇ ਸੰਚਾਲਨ ਦੁਆਰਾ ਸੇਵਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਹਿੰਦਾ ਕਿ ਸੇਵਾ ਪ੍ਰਾਪਤਕਰਤਾ ਨੂੰ ਧਾਰਮਿਕ ਸਮਾਗਮ ਦਾ ਸੰਚਾਲਨ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੇਵਾ ਨੂੰ ਛੋਟ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਇਹ ਕੇਵਲ ਕਿਸੇ ਧਾਰਮਿਕ ਸਮਾਗਮ ਦੇ ਸੰਚਾਲਨ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੇਵਾ ਨੂੰ ਛੋਟ ਦਿੰਦਾ ਹੈ।[ਪੈਰਾ 51]

1.7 ਉਸੇ ਮੇਗਾ ਛੋਟ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਧਾਰਾ 5ਏ ਹਜ ਕਮੇਟੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਧਾਰਮਿਕ ਯਾਤਰਾ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੇਵਾ ਨੂੰ ਛੋਟ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਉਸੇ ਮੇਗਾ ਛੋਟ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਵਿੱਚ 'ਧਾਰਮਿਕ ਸਮਾਗਮ' ਅਤੇ 'ਧਾਰਮਿਕ ਯਾਤਰਾ' ਵਿੱਚ ਸਪਸ਼ਟ ਅੰਤਰ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਹਜ ਕਮੇਟੀਆਂ ਕੇਵਲ ਹਜ ਯਾਤਰਾ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਹੀ ਸੇਵਾਵਾਂ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ, ਧਾਰਾ 5ਏ ਵਿੱਚ ਹਜ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਉਲਲੇਖਿਤ ਧਾਰਮਿਕ ਯਾਤਰਾ, ਹਜ ਯਾਤਰਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਮੇਗਾ ਛੋਟ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਦੋ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਨੂੰ ਛੋਟ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਧਾਰਮਿਕ ਯਾਤਰਾ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਸੇਵਾਵਾਂ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਧਾਰਾ 5ਏ ਦੀ ਇਹ ਛੋਟ ਐਚ.ਜੀ.ਓ.ਜ਼ ਉੱਤੇ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਕਿਉਂਕਿ ਐਚ.ਜੀ.ਓ.ਜ਼ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਜੇ ਇਰਾਦਾ ਅਤੇ ਉਦੇਸ਼ ਧਾਰਮਿਕ ਯਾਤਰਾ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਐਚ.ਜੀ.ਓ.ਜ਼ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਨੂੰ ਸੇਵਾ ਕਰ ਛੋਟ ਦੇਣਾ ਸੀ, ਤਾਂ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਖਾਸ ਤੌਰ ਤੇ ਇਸ ਦਾ ਉਲਲੇਖ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੁੰਦਾ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਧਾਰਮਿਕ ਯਾਤਰਾ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਛੋਟ ਕੇਵਲ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਵਿਦੇਸ਼ ਮਾਮਲੇ ਮੰਤਰਾਲਾ ਦੁਆਰਾ ਦ੍ਵੀਪਕਸ਼ੀ ਪ੍ਰਬੰਧ ਦੁਆਰਾ ਸਹਾਇਤ ਧਾਰਮਿਕ ਯਾਤਰਾ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਿਤ ਹੈ। ਧਾਰਮਿਕ ਯਾਤਰਾ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਸੇਵਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਸੇਵਾ ਪ੍ਰਦਾਤਾ ਨੂੰ ਛੋਟ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਜਦਕਿ, ਧਾਰਾ 5 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (ਬੀ) ਕਿਸੇ ਧਾਰਮਿਕ "ਸਮਾਗਮ" ਦੇ ਸੰਚਾਲਨ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਉੱਤੇ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਧਾਰਮਿਕ ਯਾਤਰਾ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੇਵਾ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਧਾਰਮਿਕ ਸਮਾਗਮ ਦੇ ਸੰਚਾਲਨ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੇਵਾ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਸਪਸ਼ਟ ਅੰਤਰ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਐਚ.ਜੀ.ਓ.ਜ਼ ਦੁਆਰਾ ਹਜ ਯਾਤਰੀਆਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੇਵਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮੰਜ਼ਿਲ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਣ ਲਈ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰਨਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਉਹ ਰਸਮਾਂ/ ਧਾਰਮਿਕ ਸਮਾਗਮ ਕਰ ਸਕਣ। ਕੋਈ ਵੀ ਧਾਰਮਿਕ ਸਮਾਗਮ ਐਚ.ਜੀ.ਓ.ਜ਼ ਦੁਆਰਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਧਾਰਮਿਕ ਸਮਾਗਮ ਹਜ ਯਾਤਰੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਜਾਂ ਸਾਊਦੀ ਅਰਬ ਦੇ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸਾਡੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਧਾਰਾ 5 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (ਬੀ) ਵਿੱਚ ਬਿਲਕੁਲ ਵੀ ਅਸਪਸ਼ਟਤਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਮਦਰ ਸੁਪੀਰੀਅਰ ਅਦੋਰੇਸ਼ਨ ਕਨਵੈਂਟ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਟੈਸਟ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦਾ ਕੋਈ ਮੌਕਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। [ਪੈਰਾ 52]

1.8 ਦਾਅਵਾ ਸੀ ਕਿ ਹਜ ਯਾਤਰਾ ਵਿੱਚ ਛੇ ਇਕਾਈਆਂ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਸਾਊਦੀ ਅਰਬ ਦੀ ਸਬੰਧਤ ਮੰਤਰਾਲਾ, ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ, ਤਵਾਫਾ ਸੰਸਥਾਵਾਂ, ਮੋਲਿਯਮਸ, ਮਨਜ਼ੂਰ ਸ਼ੁਦਾ ਐਚ.ਜੀ.ਓਜ਼ ਅਤੇ ਹਜ ਯਾਤਰੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ; ਕਿ ਛੋਟੀ ਧਾਰਾ (ਬੀ) ਵਿੱਚ ਵਰਤੇ ਗਏ 'ਵਿਅਕਤੀ' ਸ਼ਬਦ ਵਿੱਚ ਸ਼ਬਦ 'ਵਿਅਕਤੀ' ਦੀ ਬਹੁਵਚਨ ਰੂਪ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਵੇਗਾ; ਅਤੇ ਕਿ ਇੱਕ ਹਜ ਯਾਤਰੀ 'ਵਿਅਕਤੀ' ਦੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਵਿੱਚ ਆਵੇਗਾ। ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗਲਤ ਹੈ। ਧਾਰਾ 5 ਵਿੱਚ ਵਰਤਿਆ 'ਵਿਅਕਤੀ' ਸ਼ਬਦ ਇੱਕ ਸੇਵਾ ਪ੍ਰਦਾਤਾ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਨਾ ਕਿ ਸੇਵਾ ਪ੍ਰਾਪਤਕਰਤਾ ਨੂੰ। ਭਾਵੇਂ ਮਾਨ ਲਿਆ ਜਾਵੇ ਕਿ ਕੁਝ ਸੇਵਾਵਾਂ ਸਾਊਦੀ ਅਰਬ ਦੀ ਬਾਦਸ਼ਾਹੀ, ਮੁੰਬਈ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤ ਸੰਘ ਵੱਲੋਂ ਮੁਹੱਈਆ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ।ਭਾਰਤ, ਤਵਾਫਾ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਜਾਂ ਮਾਓਲਿਮਸ ਤੋਂ ਭਾਰਤ ਤੋਂ ਹਜ ਯਾਤਰੀਆਂ ਨੂੰ, ਇਥੇ ਇਹ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਸੇਵਾ ਕਰ ਦੀ ਅਦਾਇਗੀ ਤੋਂ ਛੋਟ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸੇਵਾ ਕਰ ਹੇਠ ਏਚ.ਜੀ.ਓ.ਜ਼ ਉੱਤੇ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਸੇਵਾ ਪ੍ਰਦਾਤਾ ਹਨ। ਅਸਲ ਸਵਾਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਏਚ.ਜੀ.ਓ.ਜ਼ ਕਿਸੇ ਧਾਰਮਿਕ ਸਮਾਗਮ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਕਰਕੇ ਸੇਵਾ

ਮੁਹੱਈਆ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਏਚ.ਜੀ.ਓ.ਜ਼ ਦਾ ਹਜ ਯਾਤਰਾ ਦੇ ਅਸਲ ਧਾਰਮਿਕ ਸਮਾਗਮਾਂ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਰੋਲ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜੋ ਹਜ ਯਾਤਰਾ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਹਨ। ਏਚ.ਜੀ.ਓ.ਜ਼ ਦੁਆਰਾ ਮੁਹੱਈਆ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੇਵਾ ਹਵਾਈ ਬੁਕਿੰਗ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਨਾ, ਸਾਊਦੀ ਅਰਬ ਵਿੱਚ ਹਜ ਯਾਤਰੀਆਂ ਦੇ ਠਹਿਰਾਉ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰਨਾ, ਸਾਊਦੀ ਅਰਬ ਵਿੱਚ ਰਹਿਣ ਦੌਰਾਨ ਖਾਣ-ਪੀਣ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰਨਾ, ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਮੁਦਰਾ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਤਵਾਫਾ ਸੰਸਥਾ ਨਾਲ ਰਜਿਸਟ੍ਰੇਸ਼ਨ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰਨਾ ਹੈ।[ਪੈਰਾ 53]

1.9 ਏਚ.ਜੀ.ਓ.ਜ਼ ਦੁਆਰਾ ਮੁਹੱਈਆ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਨੂੰ ਦੋ ਭਾਗਾਂ ਵਿੱਚ ਵੰਡਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਪਹਿਲਾ ਭਾਗ ਹਵਾਈ ਬੁਕਿੰਗ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਨ ਅਤੇ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਮੁਦਰਾ ਉਪਲਬਧ ਕਰਾਉਣ ਦੀ ਸੇਵਾ ਦਾ ਹੈ। ਇੱਕ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋ ਆਈਟਮਾਂ ਉੱਤੇ ਸੇਵਾ ਕਰ ਜਾਂ ਜੀ.ਐਸ.ਟੀ. ਦੇਣਯੋਗ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਬਾਕੀ ਮੁਹੱਈਆ ਕੀਤੀਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਲਈ ਸੇਵਾ ਕਰ ਜਾਂ ਜੀ.ਐਸ.ਟੀ. ਦੇਣਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿਉਂਕਿ ਮੁਹੱਈਆ ਕੀਤੀਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਕਰ ਯੋਗ ਖੇਤਰ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਹਨ। ਏਚ.ਜੀ.ਓ.ਜ਼ ਹਜ ਯਾਤਰੀਆਂ ਨੂੰ ਹਜ ਯਾਤਰਾ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਸੇਵਾ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਦੇ ਹਨ ਜੋ ਕਈ ਭਾਗਾਂ ਵਾਲੇ ਇੱਕ ਸਿੰਗਲ ਪੈਕੇਜ ਵਿੱਚ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਹਵਾਈ ਬੁਕਿੰਗ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਨਾ, ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਮੁਦਰਾ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਸਾਊਦੀ ਅਰਬ ਵਿੱਚ ਠਹਿਰਾਉ ਅਤੇ ਖਾਣ-ਪੀਣ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰਨਾ ਆਦਿ। ਏਚ.ਜੀ.ਓ.ਜ਼ ਹਜ ਯਾਤਰਾ ਸਬੰਧੀ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦਾ ਇੱਕ ਸੰਪੂਰਣ ਪੈਕੇਜ ਪੇਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਹਜ ਯਾਤਰੀਆਂ ਤੋਂ ਪੂਰੇ ਪੈਕੇਜ ਲਈ ਚਾਰਜ ਲੈਂਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਏਚ.ਜੀ.ਓ.ਜ਼ ਦਾ ਕੇਸ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਸੰਪੂਰਣ ਪੈਕੇਜ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਬਣਾਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਵੱਖਰੀਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਲਈ ਵੱਖਰੇ ਤੌਰ ਤੇ ਚਾਰਜ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਪੈਕੇਜ ਦਾ ਸਿਰਫ ਇੱਕ ਹਿੱਸਾ ਛੋਟ ਲਈ ਚੁਣਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਕਿਸੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸੇਵਾ ਨੂੰ ਭਾਗਾਂ ਵਿੱਚ ਵੰਡਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਸੇਵਾ ਕਰ ਦੇ ਲੇਵੀ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ, ਸੇਵਾ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵੰਡਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਹਜ ਯਾਤਰੀਆਂ ਨੂੰ ਏਚ.ਜੀ.ਓ.ਜ਼ ਦੁਆਰਾ ਮੁਹੱਈਆ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੇਵਾ ਨੂੰ ਪੂਰੇ ਤੌਰ ਤੇ ਵਿਚਾਰਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਇਹ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਏਚ.ਜੀ.ਓ.ਜ਼ ਦੁਆਰਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਪੈਕੇਜ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਵੀ ਹਿੱਸਾ ਧਾਰਮਿਕ ਸਮਾਗਮ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਦੀ ਸੇਵਾ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਮੇਗਾ ਛੋਟ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 5 ਦੇ ਉਪ-ਧਾਰਾ (ਬੀ) ਨੂੰ ਏਚ.ਜੀ.ਓ.ਜ਼ ਦੁਆਰਾ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਧਾਰਾ 5 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (ਬੀ) ਅਧੀਨ ਛੋਟ ਸੇਵਾ ਪ੍ਰਦਾਤਾ ਨੂੰ ਹੈ। [ਪੈਰਾ 54][137-ਐਚ; 138-ਏ-ਈ]

1.10 1 ਜੁਲਾਈ 2017 ਤੋਂ ਸੇਵਾ ਕਰ ਆਈ.ਜੀ.ਐਸ.ਟੀ. ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਦੇਣਯੋਗ ਬਣ ਗਿਆ। ਇਸੇ ਤਾਰੀਖ ਤੋਂ ਜੀ.ਐਸ.ਟੀ. ਐਕਟ ਵੀ ਲਾਗੂ ਹੋ ਗਿਆ। ਦੋਵੇਂ ਐਨੈਕਟਮੈਂਟਾਂ ਅਧੀਨ, ਸਮਾਨ ਜਾਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੀ ਸਪਲਾਈ ਉੱਤੇ ਕਰ ਦੇਣਯੋਗ ਹੈ। ਆਈ.ਜੀ.ਐਸ.ਟੀ. ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 13 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (2) ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੀ ਸਪਲਾਈ ਦੀ ਥਾਂ, ਉਪ-ਧਾਰਾਵਾਂ (3) ਤੋਂ (13) ਵਿੱਚ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੇ ਛੱਡ ਕੇ, ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਾਪਤਕਰਤਾ ਦੀ ਥਾਂ ਹੋਵੇਗੀ। ਆਈ.ਜੀ.ਐਸ.ਟੀ. ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 5 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਅਧੀਨ, ਅੰਤਰ-ਰਾਜ ਸਪਲਾਈ ਉੱਤੇ ਸੇਵਾ ਕਰ ਦੇਣਯੋਗ ਹੈ। ਜੀ.ਐਸ.ਟੀ. ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 9 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਅਧੀਨ, ਅੰਦਰੂਨੀ-ਰਾਜ ਸਪਲਾਈ ਉੱਤੇ ਸੇਵਾ ਕਰ ਲਾਗੂ ਹੈ। ਆਈ.ਜੀ.ਐਸ.ਟੀ. ਐਕਟ ਦੀਆਂ ਉਪ-ਧਾਰਾਵਾਂ (3

1.11 ਸਵਾਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕੀ 2002 ਦੇ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਹਜ ਕਮੇਟੀਆਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਵੱਖਰੀ ਕਲਾਸ ਵਜੋਂ ਵਰਤਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਅਨੁਚਛੇਦ 14 ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਜਾਂ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੀ ਕਲਾਸ ਦੀ ਵਰਗੀਕਰਣ ਨੂੰ ਮਨਾਹੀ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਬਸ਼ਰਤੇ ਇਹ ਮਨਮਾਨੀ ਨਾ ਹੋਵੇ। ਵਰਗੀਕਰਣ ਉਚਿਤ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਵਰਗੀਕਰਣ ਤਬ ਹੀ ਮਨਜ਼ੂਰੀਯੋਗ ਹੈ ਜੇ ਇਹ ਇੱਕ ਸਮਝਦਾਰੀ ਭਿੰਨਤਾ ਉੱਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਹੋਵੇ ਜੋ ਉਹਨਾਂ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਜੋ ਇੱਕੱਠੇ ਗਰੁੱਪ ਵਿੱਚ ਹਨ, ਉਹਨਾਂ ਤੋਂ ਵੱਖ ਕਰਦੀ ਹੋਵੇ ਜੋ ਬਾਹਰ ਛੱਡ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਹਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਵਰਗੀਕਰਣ ਨੂੰ ਉਸ ਉਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਤਰਕਸੰਗਤ ਸੰਬੰਧ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜੋ ਇਸ ਨਾਲ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 14 ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਇਸ ਸਵਾਲ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਦੇ ਹਾਂ, ਤਾਂ ਇਹ ਯਾਦ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਿਰਫ ਇਸ ਆਧਾਰ ਉੱਤੇ ਕਿ ਦੋਵੇਂ HGOs ਅਤੇ ਹਜ ਕਮੇਟੀ ਇੱਕੋ ਜਿਹੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਹਜ ਕਮੇਟੀ ਨੂੰ ਇੱਕ ਵੱਖਰੀ ਕਲਾਸ ਵਜੋਂ ਵਰਤਾਉਣ ਦੇ ਕੀਤੇ ਗਏ ਵਰਗੀਕਰਣ ਉੱਤੇ ਸਵਾਲ ਨਹੀਂ ਉਠਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਇੱਕ ਦਿੱਤੇ ਕੇਸ ਵਿੱਚ, ਵੱਖ ਵੱਖ ਕਲਾਸਾਂ ਦੇ ਸੇਵਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਤਾ ਇੱਕੋ ਜਿਹੀ ਸੇਵਾ ਇੱਕੋ ਜਿਹੇ ਸੇਵਾ ਪ੍ਰਾਪਤਕਰਤਾ ਵਰਗ ਨੂੰ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਇਹ, ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ, ਭੇਦਭਾਵ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਭੇਦਭਾਵ ਦੇ ਆਧਾਰ ਉੱਤੇ ਹਮਲਾ ਨੂੰ ਕਰਨਯੋਗ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਵਿਚਾਰਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਭਾਵ, ਹਜ ਕਮੇਟੀ ਅਤੇ HGOs। 2002 ਦੇ ਉਕਤ ਐਕਟ ਦੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 3 ਅਧੀਨ, ਭਾਰਤ ਦੀ ਹਜ ਕਮੇਟੀ ਦਾ ਗਠਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਸੈਕਸ਼ਨ 17 ਅਧੀਨ, ਰਾਜ ਹਜ ਕਮੇਟੀਆਂ ਦਾ ਗਠਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਦੋਵੇਂ ਕਿਸਮਾਂ ਦੀਆਂ ਹਜ ਕਮੇਟੀਆਂ ਕਾਰਪੋਰੇਟ ਸਰੀਰ ਹਨ, ਜੋ ਸਦੀਵੀ ਉਤਰਾਧਿਕਾਰ

ਅਤੇ ਇੱਕ ਸਾਂਝੀ ਮੋਹਰ ਨਾਲ ਹਨ ਅਤੇ ਚਲ ਅਤੇ ਅਚਲ ਸੰਪਤੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ, ਰੱਖਣ ਅਤੇ ਨਿਪਟਾਉਣ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਰੱਖਦੇ ਹਨ। ਸੈਕਸ਼ਨ 4 ਭਾਰਤ ਦੀ ਹਜ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਰਚਨਾ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 18 ਰਾਜ ਹਜ ਕਮੇਟੀਆਂ ਦੀ ਰਚਨਾ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਸੈਕਸ਼ਨ 9 ਹਜ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਫਰਜ਼ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ। [ਪੈਰਾ 57]

1.12. 2002 ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 27 ਅਧੀਨ, ਰਾਜ ਕਮੇਟੀਆਂ ਦਾ ਫਰਜ਼ ਹੈ ਕਿ ਹਜ ਕਮੇਟੀ ਦੀਆਂ ਨੀਤੀਆਂ ਅਤੇ ਦਿਸ਼ਾ-ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਫਰਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਅੰਜਾਮ ਦੇਣਾ। ਹਜ ਕਮੇਟੀ ਨੂੰ ਸੌਂਪੇ ਗਏ ਕਾਰਜ ਅਤੇ ਫਰਜ਼ਾਂ ਨੂੰ 2002 ਐਕਟ ਦੇ ਪ੍ਰਸਤਾਵਨਾ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਵਿਚਾਰਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਉਦੇਸ਼ ਹੈ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਲਈ ਹਜ ਦੀ ਯਾਤਰਾ ਲਈ ਵਿਵਸਥਾ ਕਰਨ ਲਈ ਕਮੇਟੀਆਂ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਕਰਨਾ। ਐਚ.ਜੀ.ਓ. ਅਨਿਵਾਰਥ ਤੌਰ 'ਤੇ ਯਾਤਰਾਵਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਟੂਰ ਆਪਰੇਟਰ ਹਨ। ਉਹ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਐਚ.ਜੀ.ਓ. ਵਜੋਂ ਰਜਿਸਟਰ ਕਰਵਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਧਾਰਾ 9 ਤੋਂ ਸਪੱਸਟ ਹੈ, ਹਜ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਕਾਰਜ ਕੇਵਲ ਹਜ ਯਾਤਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਯਾਤਰੀਆਂ ਨੂੰ ਸਮਰੱਥ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਵਿਵਸਥਾ ਕਰਨ ਤੱਕ ਸੀਮਿਤ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਇਸਦਾ ਪਹਿਲਾ ਫਰਜ਼ ਹੈ ਯਾਤਰੀਆਂ ਲਈ ਉਪਯੋਗੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਇਕੱਠੀ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਪ੍ਰਸਾਰਿਤ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਯਾਤਰੀਆਂ ਲਈ ਓਰੀਐਂਟੇਸ਼ਨ ਅਤੇ ਟ੍ਰੇਨਿੰਗ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰਨਾ। ਹਜ ਕਮੇਟੀ ਦਾ ਫਰਜ਼ ਹੈ ਯਾਤਰੀਆਂ ਅਤੇ ਵਿਜ਼ਟਰਾਂ ਨੂੰ ਰਾਹਤ ਦੇਣਾ। ਇਹ ਇਸਦਾ ਫਰਜ਼ ਹੈ ਕਿ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਯਾਤਰੀਆਂ ਦੀ ਭਲਾਈ ਦਾ ਧਿਆਨ ਰੱਖਣਾ। ਹਜ ਕਮੇਟੀ ਦਾ ਇੱਕ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਫਰਜ਼ ਹੈ ਮੁਸੀਬਤ ਵਿੱਚ ਫਸੇ ਯਾਤਰੀਆਂ ਦੀ ਮਦਦ ਕਰਨਾ। ਫਰਜ਼ਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਹੈ ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਨਾਲ ਸਾਲਾਨਾ ਹਜ ਯੋਜਨਾ ਨੂੰ ਅੰਤਿਮ ਰੂਪ ਦੇਣਾ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨਾ। ਹਜ ਕਮੇਟੀ ਦਾ ਫਰਜ਼ ਹੈ ਕਮੇਟੀ ਦੀਆਂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਕਰਨਾ। ਧਾਰਾ 30 ਅਧੀਨ, ਕਮੇਟੀ ਦਾ ਫਰਜ਼ ਹੈ ਕੇਂਦਰੀ ਹਜ ਫੰਡ ਬਣਾਉਣਾ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਧਾਰਾ 32 ਅਧੀਨ, ਰਾਜ ਕਮੇਟੀਆਂ ਦਾ ਫਰਜ਼ ਹੈ ਰਾਜ ਹਜ ਫੰਡ ਬਣਾਉਣਾ। ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਹਜ ਕਮੇਟੀ ਨੂੰ ਦੁਬਾਰਾ ਗਠਨ ਕਰਨ ਅਤੇ ਚੇਅਰਪਰਸਨ, ਉਪ-ਚੇਅਰਪਰਸਨ ਅਤੇ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੂੰ ਹਟਾਉਣ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ। ਰਾਜ ਕਮੇਟੀਆਂ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਸਮਾਨ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਹਜ ਕਮੇਟੀਆਂ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਨਿਯੰਤਰਣ ਅਤੇ ਨਿਗਰਾਨੀ ਹੇਠ ਕੰਮ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਵਿਧਾਨਕ ਸਰੀਰ ਹਨ। ਹਜ ਕਮੇਟੀਆਂ ਰਾਜ ਦੇ ਏਜੰਸੀਆਂ ਅਤੇ ਸਾਧਨਾਂ ਹਨ। ਹਜ ਯਾਤਰੀਆਂ ਦੀਆਂ ਯਾਤਰਾਵਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰਨ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਹਜ ਕਮੇਟੀ ਨੂੰ ਸੌਂਪੇ ਗਏ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਵਿਧਾਨਕ ਫਰਜ਼ਾਂ ਦਾ ਉੱਪਰ ਵਰਣਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਧਾਰਾ 30 (ਬੀ) ਅਨੁਸਾਰ, ਹਜ ਯਾਤਰਾ ਦੀ ਕਾਰਗੁਜ਼ਾਰੀ ਲਈ ਯਾਤਰੀਆਂ ਤੋਂ ਇਕੱਠੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਰਕਮ ਕੇਂਦਰੀ ਹਜ ਫੰਡ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਬਣ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਜਿਸਨੂੰ ਕੇਵਲ ਧਾਰਾ 31 ਅਧੀਨ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਹੀ ਵਰਤਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਫੰਡਾਂ ਨੂੰ ਕੇਵਲ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਅਤੇ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਤਨਖਾਹ ਅਤੇ ਭੱਤੇ ਦੇਣ ਲਈ ਅਤੇ ਧਾਰਾ 9 ਵਿੱਚ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਖਰਚਿਆਂ ਅਤੇ ਖਰਚਿਆਂ ਦੀ ਅਦਾਇਗੀ ਲਈ ਵਰਤਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਹੋਰ ਖਰਚਾ ਕੇਵਲ ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਨਾਲ ਹੀ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਜਦੋਂ ਹਜ ਕਮੇਟੀ ਹਜ ਯਾਤਰੀਆਂ ਨੂੰ ਸਾਊਦੀ ਅਰਬ ਦੇ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਹਜ ਯਾਤਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਵਿਵਸਥਾ ਕਰਨ ਦੀ ਸਹੂਲਤ ਦਿੰਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਸ ਵਿੱਚ ਮੁਨਾਫ਼ਾ ਕਮਾਉਣ ਦੀ ਕੋਈ ਭਾਵਨਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਉਲਟਾ, ਹਜ ਕਮੇਟੀ ਨੂੰ ਹਜ ਯਾਤਰੀਆਂ ਤੋਂ ਮਿਲਣ ਵਾਲੀ ਰਕਮ ਵਿਧਾਨਕ ਫੰਡ ਵਿੱਚ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਜਿਸਨੂੰ ਬਦਲੇ ਵਿੱਚ, ਹਜ ਯਾਤਰੀਆਂ ਦੇ ਲਾਭ ਲਈ ਵਰਤਿਆ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਹਜ ਕਮੇਟੀ ਦਾ ਬਜਟ ਵੀ ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਲੋੜੀਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਹਜ ਕਮੇਟੀ 'ਤੇ ਸਰਵ-ਵਿਆਪੀ ਨਿਯੰਤਰਣ ਹੈ। ਰਾਜ ਸਰਕਾਰਾਂ ਦਾ ਰਾਜ ਕਮੇਟੀ 'ਤੇ ਉਹੀ ਨਿਯੰਤਰਣ ਹੈ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ, ਐਚ.ਜੀ.ਓ.ਜ਼ ਨਾਲ ਕੋਈ ਭਾਰੀ ਫਰਜ਼ ਨਹੀਂ ਜੁੜੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਉਹ ਹਜ ਯਾਤਰੀਆਂ ਨੂੰ ਸੇਵਾ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਕੇ ਮੁਨਾਫ਼ਾ ਕਮਾਉਂਦੇ ਹ

ਸਖ਼ਤ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਰਜਿਸਟ੍ਰੇਸ਼ਨ ਲਈ ਸ਼ਰਤਾਂ, ਸਰਕਾਰ ਦਾ HGOs 'ਤੇ ਕੋਈ ਕੰਟਰੋਲ ਨਹੀਂ ਹੈ।[ਪੈਰਾ 58][141-B-D; 142-ਏ-ਸੀ]

1.13 ਹਜ ਕਮੇਟੀ ਇੱਕ ਕਾਨੂੰਨੀ ਕਮੇਟੀ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਹਜ ਯਾਤਰੀਆਂ ਦੀ ਭਲਾਈ ਲਈ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਕਾਰਜਾਂ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਸੌਂਪੀ ਗਈ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਹਜ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਮੁਨਾਫ਼ਾ ਕਮਾਉਣ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗਾਇਬ ਹੈ। ਹਜ ਕਮੇਟੀ ਵੱਲੋਂ ਯਾਤਰੀਆਂ ਤੋਂ ਸੇਵਾ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਨ ਲਈ ਪ੍ਰਾਪਤ ਧਨ ਰਾਸ਼ੀ 2002 ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਬਣਾਈ ਗਈ ਇੱਕ ਕਾਨੂੰਨੀ ਫੰਡ ਵਿੱਚ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਕੇਵਲ 2002 ਐਕਟ ਵਿੱਚ ਨਿਰਧਾਰਤ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਹੀ ਵਰਤਿਆ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਇਹੀ ਕਾਰਨ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਹਜ ਯਾਤਰੀਆਂ ਨੂੰ ਸੇਵਾ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਨ ਦੀ ਗੱਲ ਆਉਂਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਹਜ ਕਮੇਟੀ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਵਰਗ ਬਣਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਐਚ.ਜੀ.ਓਜ਼ ਤੋਂ ਵੱਖਰਾ ਇੱਕ ਵਰਗ ਹੈ। ਇਸ ਵਰਗੀਕਰਨ ਲਈ ਇੱਕ ਸਮਝਦਾਰੀ ਭਰਪੂਰ ਵਿਭੇਦ ਹੈ। ਮੇਗਾ ਛੂਟ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਦੇ ਪੈਰਾ 5A ਵਿੱਚ ਛੂਟ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਧਾਰਮਿਕ ਯਾਤਰਾ ਲਈ ਸੇਵਾ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਨਿਰਧਾਰਤ ਸੰਗਠਨਾਂ ਦੀ ਗਤੀਵਿਧੀ ਨੂੰ ਬਢਾਉਣਾ ਹੈ। ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਵਿੱਚ

ਨਿਰਧਾਰਤ ਦੋਵੇਂ ਸੰਗਠਨ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸੰਗਠਨ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵੀ ਨਿਯੰਤਰਣ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਨਿਰਧਾਰਤ ਸੰਗਠਨਾਂ ਵੱਲੋਂ ਭਗਤਾਂ ਨੂੰ ਮੁਹੱਈਆ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੇਵਾ ਮੁਨਾਫ਼ਾ ਕਮਾਉਣ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਵਰਗੀਕਰਨ ਕੀਤੇ ਗਏ ਅਤੇ ਛੂਟ ਦੇਣ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਸੰਬੰਧ ਹੈ।[ਪੈਰਾ 60]

1.14 ਫਿਟਮੈਂਟ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਮੀਟਿੰਗ ਵਿੱਚ, ਪਟੀਸ਼ਨਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤੇ ਗਏ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧਤਵ ਉੱਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤੇ ਗਏ। ਫਿਟਮੈਂਟ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਫੈਸਲੇ/ਸਿਫਾਰਸ਼ ਵਿੱਚ HGOs ਅਤੇ ਹਜ ਕਮੇਟੀਆਂ ਵਿੱਚ ਫਰਕ ਕਰਨ ਲਈ ਵੈਧ ਕਾਰਨ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ। [ਪੈਰਾ 62]

1.15 ਟੈਕਸ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਛੋਟਾਂ ਦੇਣ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਫੈਸਲਾ ਲੈਣ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਛੋਟ ਦਿੱਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਅੰਤ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਵੀ ਇੱਕ ਨੀਤੀ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਨਿਰਧਾਰਤ ਸੰਗਠਨਾਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਵਰਗ ਵਜੋਂ ਵਰਗੀਕ□ਤ ਕਰਨ ਅਤੇ ਨਿੱਜੀ ਟੂਰ ਆਪਰੇਟਰਾਂ ਨੂੰ ਧਾਰਾ 5A ਅਧੀਨ ਛੋਟ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਰੱਖਣ ਲਈ ਤਰਕਸੰਗਤ ਆਧਾਰ ਹੈ। ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਨਿਆਇਕ ਆਤਮ-ਸੰਯਮ ਦਿਖਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ।[ਪੈਰਾ 64]

1.16 ਵਿਤਕਰੇ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਦਲੀਲਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਮਤਲਬ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਐਚ.ਜੀ.ਓਜ਼ ਅਤੇ ਹੱਜ ਕਮੇਟੀਆਂ ਖੜ੍ਹੀਆਂ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਬਰਾਬਰ ਅਤੇ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਹੱਜ ਕਮੇਟੀਆਂ ਦੀ ਇੱਕ ਵੱਖਰੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਹੈ ਆਪਣੇ ਆਪ ਦੁਆਰਾ, ਜੋ ਕਿ ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਵਰਗੀਕਰਣ 'ਤੇ ਅਧਾਰਤ ਹੈ ਜੋ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਵਸਤੂ ਨਾਲ ਇੱਕ ਗਠਜੋੜ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਵਿੱਚ ਚੁਣੌਤੀ ਦੀ ਕੋਈ ਯੋਗਤਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। [ਪੈਰਾ 65 ਅਤੇ 65] [150-ਸੀ-ਡੀ]

ਭਾਰਤ ਸੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਰਫੀਕ ਸ਼ੇਖ ਭੀਕਨ ਅਤੇ ਅਨੁਸਾਰੀ (2012) 6 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 265; ਫੈਡਰੇਸ਼ਨ ਹਜ ਪੀ.ਟੀ.ਓਜ਼ ਆਫ਼ ਇੰਡੀਆ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤ ਸੰਘ (2019) 2 ਸਕੇਲ 460; [2019] 2 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 627; ਕੇਰਲਾ ਸਰਕਾਰ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਮਦਰ ਸੁਪੀਰੀਅਰ ਅਡੋਰੇਸ਼ਨ ਕਨਵੈਂਟ (2021) 5 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 602; ਕਾਕਸ ਅਤੇ ਕਿੰਗਜ਼ ਇੰਡੀਆ ਲਿਮਿਟੇਡ ਬਨਾਮ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਆਫ਼ ਸਰਵਿਸ ਟੈਕਸ, ਨਵੀ ਦਿੱਲੀ 2014 (35) ਐਸ.ਟੀ.ਆਰ. 817; ਰੁਸਤਮ ਕਾਵਸਜੀ ਕੂਪਰ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤ ਸੰਘ (1970) 1 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 248 : [1970] 3 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 530; ਇਨ ਰੇ ਦ ਸਪੈਸ਼ਲ ਕੋਰਟਸ ਬਿੱਲ 1978 (1979) 1 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 380 : [1979] 2 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 476; ਕੁੰਨਾਥਤ ਥਾਥੇਨੀ ਮੂਪਿਲ ਨਾਇਰ, ਆਦਿ ਬਨਾਮ ਕੇਰਲਾ ਰਾਜ ਅਤੇ ਹੋਰ 1961 ਏ.ਆਈ.ਆਰ. 552 : [1961] 3 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 77; ਈਸਟ ਇੰਡੀਆ ਤੰਬਾਕੂ ਕੰਪਨੀ, ਆਦਿ ਬਨਾਮ ਆਂਧਰਾ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਰਾਜ ਅਤੇ ਹੋਰ 1962 ਏ.ਆਈ.ਆਰ. 1733 : [1963] 1 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 404; ਵਿਵੀਅਨ ਜੋਸਫ ਫੈਰੀਅਰਾ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਮਿਊਨਿਸਿਪਲ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਆਫ਼ ਗ੍ਰੇਟਰ ਬੰਬਈ ਅਤੇ ਹੋਰ 1972 (1) ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 70 : [1972] 2 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 257; ਜੈਪੁਰ ਹੋਜ਼ੀਰੀ ਮਿਲਜ਼ (ਪੀ) ਲਿਮਿਟੇਡ, ਜੈਪੁਰ ਬਨਾਮ ਰਾਜਸਥਾਨ ਰਾਜ ਅਤੇ ਹੋਰ (1970) 2 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 26 : [1971] 1 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 396; ਐਮ. ਜਹਾਂਗੀਰ ਭਾਟੂਸ਼ਾ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤ ਸੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰ (1989) ਸੁਪਲ. 2 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 201 : [1989] 3 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 356; ਭਾਰਤ ਸਰਫੈਕਟੈਂਟਸ (ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ) ਲਿਮਿਟੇਡ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤ ਸੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰ (1989) 4 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 21: [1989] 3 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 367; ਪੀ.ਐਮ. ਅਸ਼ਵਥਨਾਰਾਇਣ ਸੈੱਟੀ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਕਰਨਾਟਕ ਰਾਜ ਅਤੇ ਹੋਰ (1989) ਸੁਪਲ. 1 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 696 : [1988] 3 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. ਸੁਪਲ. 155; ਸੰਘਵੀ ਜੀਵਰਾਜ ਘੇਵਰ ਚੰਦ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਸਕੱਤਰੀ, ਮਦਰਾਸ ਚਿੱਲੀਜ਼ ਗ੍ਰੇਨਜ਼ ਅਤੇ ਕਿਰਾਨਾ ਮਰਚੈਂਟਸ ਵਰਕਰਜ਼ ਯੂਨੀਅਨ ਅਤੇ ਹੋਰ ਏ.ਆਈ.ਆਰ. 1969 ਐਸ.ਸੀ. 530 : [1969] 1 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 1 366; ਬੈਂਗਲੋਰ ਵਾਟਰ ਸਪਲਾਈ ਅਤੇ ਸੀਵਰੇਜ ਬੋਰਡ ਬਨਾਮ ਬੈਂਗਲੋਰ ਵਾਟਰ ਸਪਲਾਈ ਅਤੇ ਸੀਵਰੇਜ ਬੋਰਡ ਦੇ ਕਾਮਿਆਂ ਅਤੇ ਹੋਰ 1994 (2) ਐਲ.ਐਲ.ਐਨ. 1239; ਭਾਰਤ ਸੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਬੰਗਾਲ ਸ਼ਰਾਚੀ ਹਾਊਸਿੰਗ ਡਵੈਲਪਮੈਂਟ ਲਿਮਿਟੇਡ ਅਤੇ ਹੋਰ (2018) 1 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 311 : [2017] 14 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 347; ਆਰ.ਸੀ. ਜਾਲ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤ ਸੰਘ (1962) ਏ.ਆਈ.ਆਰ. 1281 : [1962] 3 ਸੁਪਲ. ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 436; ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਆਫ਼ ਕਸਟਮਜ਼ (ਇੰਪੋਰਟ) ਮੁੰਬਈ ਬਨਾਮ ਦਿਲੀਪ ਕੁਮਾਰ ਅਤੇ ਕੰਪਨੀ ਅਤੇ ਹੋਰ (2018) 9 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 1 : [2018] 7 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 1191; ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਆਫ਼ ਕਸਟਮਜ਼ (ਪ੍ਰਿਵੈਂਟਿਵ) ਮੁੰਬਈ ਬਨਾਮ ਐਮ. ਅੰਬਾਲਾਲ ਅਤੇ ਕੰਪਨੀ (2011) 2 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 74 : [2010] 15 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 937; ਕੁਇਨ ਬਨਾਮ ਲੀਥਮ, 1901 ਏ.ਸੀ. 495 (ਐਚ.ਐਲ.); ਓੜੀਸਾ ਰਾਜ ਬਨਾਮ ਸੁਧਾਂਸੂ ਸੇਖਰ ਮਿਸਰਾ ਏ.ਆਈ.ਆਰ. 1968 ਐਸ.ਸੀ. 647 : [1968] 2 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 154; ਆਰ.ਕੇ. ਗਾਰਗ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤ ਸੰਘ (1981) 4 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 675 : [1981] 1 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 947; ਸਨ ਐਕਸਪੋਰਟ ਕਾਰਪ. ਬਨਾਮ ਕਲੈਕਟਰ ਆਫ਼ ਕਸਟਮਜ਼, (1997) 6 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 564 : [1997] 1 ਸੁਪਲ.

ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 434; ਆਲ–ਇੰਡੀਆ ਫੈਡਰੇਸ਼ਨ ਆਫ਼ ਟੈਕਸ ਪ੍ਰੈਕਟੀਸਨਰਜ਼ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤ ਸੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰ (2007) 7 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 527: [2007] 9 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 147; ਐਟਲਸ ਟੂਰਜ਼ ਅਤੇ ਟ੍ਰੈਵਲਜ਼ ਪ੍ਰਾ

ਮੋਰੇ ਬਨਾਮ ਦੌਡ [351 ਯੂਐਸ 457 : 1 ਐਲ ਐਡ 2ਡੀ 1485 (1957)- ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

ਕੇਸ ਲਾਅ ਰੈਫਰੈਂਸ

[2019] 2 ਐਸਸੀਆਰ 627 ਪੈਰਾ 9 ਲਈ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ

[1970] 3 ਐਸਸੀਆਰ 530 ਪੈਰਾ 21 ਲਈ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ

[1979] 2 ਐਸਸੀਆਰ 476 ਪੈਰਾ 21 ਲਈ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ

[1961] 3 ਐਸਸੀਆਰ 77 ਪੈਰਾ 21 ਲਈ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ

[1963] 1 ਐਸਸੀਆਰ 404 ਪੈਰਾ 21 ਲਈ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ

[1972] 2 ਐਸਸੀਆਰ 257 ਪੈਰਾ 21 ਲਈ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ

[1971] 1 ਐਸਸੀਆਰ 396 ਪੈਰਾ 21 ਲਈ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ

[1989] 3 ਐਸਸੀਆਰ 356 ਪੈਰਾ 29 ਲਈ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ

[1989] 3 ਐਸਸੀਆਰ 367 ਪੈਰਾ 29 ਲਈ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ

[1988] 3 ਐਸਸੀਆਰ ਸੁਪਲ. 155 ਪੈਰਾ 29 ਲਈ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ

[1969] 1 ਐਸਸੀਆਰ 1 366 ਪੈਰਾ 29 ਲਈ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ

[2017] 14 ਐਸਸੀਆਰ 347 ਪੈਰਾ 30 ਲਈ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ

[1962] 3 ਸੁਪਲ. ਐਸਸੀਆਰ 436 ਪੈਰਾ 30 ਲਈ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ

[2018] 7 ਐਸਸੀਆਰ 1191 ਪੈਰਾ 48 ਲਈ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ

[1968] 2 ਐਸਸੀਆਰ 154 ਪੈਰਾ 49 ਲਈ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ

[2010] 15 ਐਸਸੀਆਰ 937 ਪੈਰਾ 49 ਲਈ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ

[1981] 1 ਐਸਸੀਆਰ 947 ਪੈਰਾ 62 ਲਈ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ

ਸਿਵਲ ਓਰੀਜਨਲ ਜੁਰਿਸਡਿਕਸ਼ਨ : ਰਿਟ ਪਟੀਸ਼ਨ (ਸੀ) ਨੰਬਰ 755 ਦਾ 2020 (ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਆਰਟੀਕਲ 32 ਅਧੀਨ)

ਨਾਲ

ਲਿਖਤ ਪਟੀਸ਼ਨ (ਸੀ) ਨੰਬਰ 781, 907, 772, 882, 809, 940, 855, 977, 856, 860, 896, 989, 1034, 1014, 1329 ਅਤੇ 1431 ਦੇ 2020

ਅਰਵਿੰਦ ਪੀ. ਦਾਤਾਰ, ਗੋਪਾਲ ਸੰਕਰਨਾਰਾਯਣਨ, ਸੀਨੀਅਰ ਐਡਵੋਕੇਟ, ਦੁਰਾਈ ਰਾਜ, ਕੋਟਲ ਹਰਸ਼ਵਰਧਨ, ਮਿਸ. ਰਸ਼ਮੀ ਨੰਦਕੁਮਾਰ, ਰਾਹੁਲ ਉੰਨੀਕ੍ਰਿਸ਼ਨਨ, ਕ੍ਰਿਸ਼ਤਿਜ ਮਹੇਸ਼ਵਰੀ, ਮਿਸ. ਐਸ਼ਵਰਿਆ ਜੈਨ, ਵਾਈ. ਅਰੁਣਾਗਿਰੀ, ਮਿਸ. ਨਵੀਨਾ, ਮਿਸ. ਤਾਨਿਆ ਸ੍ਰੀਵਾਸਤਵ, ਸ਼ੰਕਰ ਨਾਰਾਯਣਨ, ਹਰੀਸ਼ ਬੀਰਮ, ਮੁਸ਼ਤਾਕ ਸਲੀਮ, ਉਸਮਾਨ ਘਨੀ ਖਾਨ, ਅਜ਼ਹਰ ਅਸੀਸ, ਮਿਸ. ਪੱਲਵੀ ਪ੍ਰਤਾਪ, ਸਾਇਦ ਮਾਰਜ਼ੂਕ ਬਾਫਾਕੀ, ਫੈਜ਼ਲ ਐਮ. ਅਬੂਬੈਕਰ, ਜ਼ੁਲਫ਼ਿਕਰ ਅਲੀ ਪੀ. ਐਸ., ਰਜਤ ਭਾਰਦਵਾਜ, ਪੀ. ਸੋਮਾ ਸੁੰਦਰਮ, ਰੋਹਿਤ ਅਮਿਤ ਸਥਲੇਕਰ, ਐਡਵੋਕੇਟ ਯਾਚੀ ਲਈ।

ਐਨ. ਵੇਂਕਟਰਾਮਨ, ਏਐਸਜੀ, ਮਿਸ. ਸ਼ੁੱਦਾ ਦੇਸਮੁਖ, ਮਿਸ. ਸੋਨੀਆ ਮਾਥੁਰ, ਮਿਸ. ਆਕਾਂਕਸ਼ਾ ਕੌਲ, ਵੀ. ਚੰਦਰ ਸ਼ੇਖਰ ਬੀ., ਐਚ. ਆਰ. ਰਾਓ, ਦੁਰਗਾ ਦੱਤ, ਅਮਿਤ ਜੇ., ਅਸ਼ੋਕ ਕੁਮਾਰ, ਮਾਨੇਕ ਸਿੰਘ, ਅਮਨ ਸਹਾਨੀ, ਅਮਰੀਸ਼ ਕੁਮਾਰ, ਮੁਕੇਸ਼ ਕੁਮਾਰ ਮੋਰੈਆ, ਐਡਵੋਕੇਟ ਜਵਾਬਦੇਹ ਲਈ।

ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ

ਅਭੈ ਐਸ. ਓਕਾ, ਨਾਇਬ ਨਿਆਂਕਾ।

1. ਇਸ ਗਰੁੱਪ ਦੀਆਂ ਲਿਖਤ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਮੁੱਖ ਸਵਾਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਹਜ ਗਰੁੱਪ ਆਰਗੈਨਾਈਜ਼ਰਾਂ (ਐਚਜੀਓਜ਼) ਜਾਂ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਟੂਰ ਆਪਰੇਟਰਾਂ (ਪੀਟੀਓਜ਼) ਨੂੰ ਹਜ ਯਾਤਰਾ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੁਆਰਾ ਹਜ ਯਾਤਰੀਆਂ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੇਵਾ ਉੱਤੇ ਸੇਵਾ ਕਰ ਦਾ ਭੁਗਤਾਨ ਕਰਨ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਬਾਰੇ ਹੈ।

ਤੱਥਾਤਮਕ ਪਹਿਲੂ

2. ਹਜ ਯਾਤਰਾ ਭਾਰਤ ਤੋਂ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਯਾਤਰੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਭਾਰਤ ਦੀ ਹਜ ਕਮੇਟੀ (ਛੋਟੇ ਤੌਰ 'ਤੇ, 'ਹਜ ਕਮੇਟੀ') ਜਾਂ ਐਚਜੀਓਜ਼ ਰਾਹੀਂ। ਭਾਰਤ ਅਤੇ ਸਾਊਦੀ ਅਰਬ ਦੀ ਬਾਦਸ਼ਾਹੀ ਵਿਚਕਾਰ ਇੱਕ ਦੁਪੱਖੀ ਸੰਧੀ ਹੈ। ਇਸ ਦੁਪੱਖੀ ਵਿਵਸਥਾ ਅਨੁਸਾਰ, ਹਜ ਯਾਤਰਾ ਭਾਰਤ ਤੋਂ ਸਿਰਫ ਹਜ ਕਮੇਟੀ ਜਾਂ ਐਚਜੀਓਜ਼ ਰਾਹੀਂ ਹੀ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ।

3. ਸੇਵਾ ਕਰ ਦੀ ਵਿਵਸਥਾ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਸਾਲ 1994 ਵਿੱਚ ਵਿੱਤ ਐਕਟ, 1994 (ਛੋਟੇ ਤੌਰ 'ਤੇ 'ਵਿੱਤ ਐਕਟ') ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ ਅਧੀਨ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਵਿੱਚ, ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਸੇਵਾਵਾਂ ਨੂੰ ਸੇਵਾ ਕਰ ਦੇ ਭੁਗਤਾਨ ਦੇ ਅਧੀਨ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਵਿੱਤ ਐਕਟਾਂ ਦੁਆਰਾ ਸਮੇਂ ਸਮੇਂ 'ਤੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਨੂੰ ਸੂਚੀ ਵਿੱਚ ਜੋੜਿਆ ਗਿਆ। ਸੇਵਾ ਕਰ ਅਧੀਨ ਆਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੀ ਕੁੱਲ ਗਿਣਤੀ 100 ਤੋਂ ਵੱਧ ਹੋ ਗਈ। ਐਕਟ ਨੰਬਰ 23 ਦੇ 2012 ਦੁਆਰਾ 1 ਜੁਲਾਈ 2012 ਤੋਂ ਨੈਗੇਟਿਵ ਲਿਸਟ ਵਿਵਸਥਾ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਐਕਟ ਨੰਬਰ 23 ਦੇ 2012 ਦੁਆਰਾ, ਧਾਰਾਵਾਂ 66-ਬੀ ਅਤੇ 66-ਸੀ ਨੂੰ ਜੋੜਿਆ ਗਿਆ। ਧਾਰਾ 66-ਬੀ ਇੱਕ ਚਾਰਜਿੰਗ ਧਾਰਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨੇ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਨੈਗੇਟਿਵ ਲਿਸਟ ਵਿੱਚ ਨਿਰਧਾਰਤ ਨਾ ਕੀਤੀਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੀ ਕੀਮਤ ਉੱਤੇ 12% ਦੀ ਦਰ ਨਾਲ ਸੇਵਾ ਕਰ ਲਾਗੂ ਹੋਵੇਗਾ। ਧਾਰਾ 66-ਬੀ ਵਿੱਚ ਸੋਧ ਕਰਕੇ ਸੇਵਾ ਕਰ ਦੀ ਫੀਸਦੀ ਨੂੰ 14% ਤੱਕ ਵਧਾਇਆ ਗਿਆ। ਧਾਰਾ 66-ਸੀ ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਇਹ ਸੇਵਾਵਾਂ ਕਿੱਥੇ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਂ ਮੰਨੀਆਂ ਗਈਆਂ ਜਾਂ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਲਈ ਸਹਿਮਤ ਹੋਈਆਂ ਜਾਂ ਮੰਨੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ, ਇਸ ਦਾ ਨਿਰਧਾਰਣ ਕਰਨ ਲਈ ਨਿਯਮ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਅਨੁਸਾਰ, ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਦਾਨ ਦੇ ਸਥਾਨ ਦੇ ਨਿਯਮ, 2012 (ਛੋਟੇ ਤੌਰ 'ਤੇ, '2012 ਦੇ ਨਿਯਮ') ਬਣਾਏ ਗਏ ਜੋ 1 ਜੁਲਾਈ 2012 ਤੋਂ ਲਾਗੂ ਹੋਏ। 20 ਜੂਨ 2012 ਨੂੰ ਮੇਗਾ ਛੋਟ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਨੰਬਰ 25 ਦੇ 2012–ਐਸਟੀ (ਛੋਟੇ ਤੌਰ 'ਤੇ, 'ਮੇਗਾ ਛੋਟ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ') ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਕਈ ਛੋਟਾਂ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ। ਮੇਗਾ ਛੋਟ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਦੇ ਪੈਰਾਗ੍ਰਾਫ 5(ਬੀ) ਨੇ ਕਿਸੇ ਧਾਰਮਿਕ ਸਮਾਗਮ ਦੇ ਸੰਚਾਲਨ ਦੁਆਰਾ ਸੇਵਾਵਾਂ ਉੱਤੇ ਛੋਟ ਦਾ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਕੀਤਾ। ਮੈਗਾ ਛੋਟ

ਦਾ ਪੈਰਾ 5(b) ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੁਆਰਾ ਸੇਵਾਵਾਂ 'ਤੇ ਛੋਟ ਲਈ ਸੂਚਨਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਕਿਸੇ ਵੀ ਧਾਰਮਿਕ ਸਮਾਰੋਹ ਦੇ ਸੰਚਾਲਨ ਦਾ। ਮੈਗਾ ਦਾ ਪੈਰਾ 5A ਦੁਆਰਾ ਸੇਵਾਵਾਂ ਨੂੰ ਛੋਟ ਦੇਣ ਲਈ ਛੋਟ ਦੀ ਸੂਚਨਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਦੁਆਰਾ ਸੁਵਿਧਾਜਨਕ ਧਾਰਮਿਕ ਤੀਰਥ ਯਾਤਰਾ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਵਿਦੇਸ਼ ਮੰਤਰਾਲੇ, ਦੁਵੱਲੇ ਅਧੀਨ ਪ੍ਰਬੰਧ. ਮੈਗਾ ਛੋਟ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਨਿਰਧਾਰਤ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕੁਮਾਉਂ ਮੰਡਲ ਵਿਕਾਸ ਨਿਗਮ ਲਿਮਿਟੇਡ, ਇੱਕ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਉੱਤਰਾਖੰਡ ਅੰਡਰਟੇਕਿੰਗ ਅਤੇ ਕਮੇਟੀ ਜਾਂ ਸਟੇਟ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਹੱਜ ਕਮੇਟੀ ਐਕਟ, 2002 ਦੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 2 ਵਿੱਚ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ (ਛੋਟੇ ਲਈ, 'ਦੀ 2002 ਐਕਟ') ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੇ ਤਹਿਤ 1 ਜੁਲਾਈ 2017 ਤੋਂ ਪ੍ਰਭਾਵੀ ਹੈ ਏਕੀਕ੍ਰਿਤ ਵਸਤੂਆਂ ਅਤੇ ਸੇਵਾਵਾਂ ਟੈਕਸ ਐਕਟ, 2017 (ਛੋਟੇ ਲਈ, 'ਆਈਜੀਐਸਟੀ ਐਕਟ'), ਉਹੀ ਸੇਵਾ ਟੈਕਸ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਜਾਰੀ ਰੱਖੀ ਗਈ ਸੀ। ਇੱਕੋ ਜਿਹੀ ਛੋਟ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਮਿਤੀ 28 ਜੂਨ 2017 (ਛੋਟੇ ਲਈ, 'IGST ਛੋਟ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ') IGST ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਕੇ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਸਮਾਨ ਛੋਟ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਵੀ ਉਸੇ ਮਿਤੀ ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ (ਲਈ ਛੋਟਾ, 'ਜੀਐਸਟੀ ਛੋਟ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ') ਕੇਂਦਰੀ ਵਸਤੂਆਂ ਦੇ ਅਧੀਨ ਅਤੇ ਸਰਵਿਸ ਟੈਕਸ ਐਕਟ, 2017 (ਛੋਟੇ ਤੌਰ 'ਤੇ, 'ਜੀਐਸਟੀ ਐਕਟ')।

4. ਕੁਝ HGOs ਅਤੇ PTOs ਨੇ ਹਜ ਯਾਤਰਾ ਸੰਬੰਧੀ ਸੇਵਾ 'ਤੇ ਸੇਵਾ ਕਰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦੀ ਚੁਣੌਤੀ ਦੇਣ ਲਈ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀਆਂ। 11 ਦਸੰਬਰ 2019 ਨੂੰ ਲਿਖਤ ਪਟੀਸ਼ਨ (ਸੀ) ਨੰਬਰ 977 ਦੇ 2014 ਵਿੱਚ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਆਦੇਸ਼ ਦੁਆਰਾ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾਓਂ ਨੂੰ ਸੇਵਾ ਕਰ ਤੋਂ ਛੋਟ ਦੇਣ ਲਈ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਇੱਕ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧਤਵ ਕਰਨ ਲਈ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ। ਇਸ ਅਨੁਸਾਰ, 19 ਦਸੰਬਰ 2019 ਨੂੰ ਕੁਝ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾਓਂ ਦੁਆਰਾ ਇੱਕ ਵਿਸਥਾਰਤ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧਤਵ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। GST ਕੌਂਸਲ ਨੇ 14 ਮਾਰਚ 2020 ਨੂੰ ਦਿਤੇ ਗਏ ਆਦੇਸ਼ ਦੁਆਰਾ, ਫਿਟਮੈਂਟ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਸਿਫਾਰਸ਼ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧਤਵ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਇਹ ਫੈਸਲਾ 5 ਮਈ 2020 ਨੂੰ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਇੱਕ ਪੱਤਰ ਦੁਆਰਾ ਸੰਚਾਰਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

5. ਮੌਜੂਦਾ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਸਮੂਹ ਵਿੱਚ ਅਧਿਕਾਂਸ਼ ਲਿਖਤੀ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਵੱਖ ਵੱਖ ਸੰਗਠਨਾਂ ਦੁਆਰਾ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ ਜੋ ਐਚ.ਜੀ.ਓ/ਪੀ.ਟੀ.ਓ.ਜ਼ ਦੀ ਨੁਮਾਇੰਦਗੀ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਸਿਰਫ ਇੱਕ ਪਟੀਸ਼ਨ, ਅਰਥਾਤ ਲਿਖਤੀ ਪਟੀਸ਼ਨ (ਸੀ) ਨੰਬਰ 1329 ਆਫ 2020, ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਜੋ ਹਜ ਯਾਤਰਾ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਅਧਿਕਾਂਸ਼ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਉਪਰੋਕਤ ਆਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਕੁਝ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਦਾਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸੇਵਾ ਕਰ ਸਬੰਧੀ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ ਐਚ.ਜੀ.ਓ ਅਤੇ ਪੀ.ਟੀ.ਓ.ਜ਼ ਦੁਆਰਾ ਹਾਜੀਆਂ ਨੂੰ ਹਜ/ਉਮਰਾਹ ਦੀ ਧਾਰਮਿਕ ਗਤੀਵਿਧੀ ਕਰਨ ਲਈ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਉੱਤੇ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਕੁਝ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਵਿੱਚ, 2012 ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਨਿਯਮ 8 ਅਤੇ 14 ਦੀ ਵੈਧਤਾ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਵੈਧਤਾ ਦੇ ਮੁੱਦੇ ਉੱਤੇ ਦਲੀਲਾਂ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ।

6. ਲਿਖਤੀ ਪਟੀਸ਼ਨ (ਸੀ) ਨੰਬਰ 755, 856 ਅਤੇ 896 ਆਫ 2020 ਵਿੱਚ ਕਾਉਂਟਰ ਹਲਫਨਾਮੇ ਦਾਇਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਸਮੂਹ ਦੀਆਂ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਵਿੱਚ ਆਮ ਹਲਫਨਾਮੇ ਵਜੋਂ ਵਰਤਿਆ ਗਿਆ ਹੈ।

7. ਇਸ ਪੜਾਅ ਤੇ, ਅਸੀਂ ਇੱਥੇ ਨੋਟ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਇਸ ਸਮੂਹ ਦੀਆਂ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਵਿੱਚ, ਅਸੀਂ ਸੇਵਾ ਕਰ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੇ ਬਾਹਰੀ ਸੰਚਾਲਨ ਦੇ ਮੁੱਦੇ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਨਿਪਟ ਰਹੇ ਹਾਂ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਕਤ ਮੁੱਦਾ ਇੱਕ ਹੋਰ ਬੈਂਚ ਅੱਗੇ ਅਧਿਕਾਰਤਾ ਲਈ ਲੰਬਿਤ ਹੈ।

ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਦੀਆਂ ਦਲੀਲਾਂ

8. ਸ੍ਰੀ ਅਰਵਿੰਦ ਪੀ. ਦਾਤਾਰ, ਸੀਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਵੱਡੇ ਵਕੀਲ, ਨੇ ਲਿਖਤੀ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਸਮਰਥਨ ਵਿੱਚ ਵਿਸਥਾਰਤ ਦਲੀਲਾਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਹਨ। ਉਸਦੀ ਪਹਿਲੀ ਦਲੀਲ ਮੈਗਾ ਛੋਟ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਉੱਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਹੈ। ਉਸਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਕਤ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਦੀ ਪੈਰਾ 5(ਬੀ) ਕਿਸੇ ਵੀ ਧਾਰਮਿਕ ਸਮਾਗਮ ਦੇ ਸੰਚਾਲਨ ਦੁਆਰਾ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਨੂੰ ਛੋਟ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਦੂਜੇ, ਉਸਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਪੈਰਾ 5ਏ ਅਧੀਨ, ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਵਿਦੇਸ਼ ਮਾਮਲੇ ਮੰਤਰਾਲਾ ਦੁਆਰਾ ਦ੍ਵੀਪਕਸ਼ੀ ਪ੍ਰਬੰਧ ਅਧੀਨ ਧਾਰਮਿਕ ਯਾਤਰਾ ਸਬੰਧੀ ਨਿਰਧਾਰਤ ਸੰਗਠਨਾਂ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਨੂੰ ਛੋਟ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਉਸਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਆਈ.ਜੀ.ਐਸ.ਟੀ ਛੋਟ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਦੀਆਂ ਪੈਰਾ

14 ਅਤੇ 63 ਵਿੱਚ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਰਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਉਸਨੇ ਨਿਰਧਾਰਤ ਸੰਗਠਨਾਂ ਦੀਆਂ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਦੱਸਿਆ, ਜੋ ਹਜ ਯਾਤਰਾ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ 2002 ਦੇ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਸੈਕਸ਼ਨ 2 ਅਧੀਨ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕਮੇਟੀ ਜਾਂ ਰਾਜ ਕਮੇਟੀਆਂ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਉਸਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਸੇਵਾ ਕਰ ਇੱਕ ਅਪਰੋਕਸ਼ ਕਰ ਹੈ, ਜਿਸਦਾ ਬੋਝ ਅੰਤਤੋਗਤਵਾ ਹਜ ਯਾਤਰੀਆਂ ਉੱਤੇ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਉਸਨੇ ਇਹ ਵੀ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਕਤ 2002 ਦੇ ਐਕਟ ਨੇ ਇੱਕ 'ਯਾਤਰੀ' ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਇਹ ਇੱਕ ਮੁਸਲਮਾਨ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਜੋ ਹਜ ਲਈ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਜਾਂ ਵਾਪਸ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਉਸਨੇ ਹਜ ਯਾਤਰੀ ਦੁਆਰਾ ਮੱਕਾ ਵਿੱਚ ਆਗਮਨ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਕੀਤੀ ਗਈ ਯਾਤਰਾ ਦੇ ਵੇਰਵੇ ਅਤੇ ਹਜ ਯਾਤਰੀਆਂ ਦੇ ਫਰਜ਼ ਵੀ ਦੱਸੇ। ਉਸਨੇ ਦਾਖਲ ਕੀਤਾ ਕਿ ਛੋਟ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਪੈਰਾ 5(ਬੀ) ਅਧੀਨ, ਕਿਸੇ ਵੀ ਧਾਰਮਿਕ ਸਮਾਗਮ ਦੇ ਸੰਚਾਲਨ ਦੁਆਰਾ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਸੇਵਾ ਛੋਟ ਹੈ। ਉਸਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਪੈਰਾ 5(ਬੀ) ਵਿੱਚ ਧਾਰਮਿਕ ਸਮਾਗਮ ਹਜ ਸਮਾਗਮ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰੇਗਾ, ਇਸ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਵਿਵਾਦ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਉਸਨੇ ਦਾਖਲ ਕੀਤਾ ਕਿ ਪੈਰਾ 5(ਬੀ) ਨੂੰ ਰੈਵੇਨਿਊ ਦੁਆਰਾ ਗਲਤ ਵਿਆਖਿਆ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਸਿਰਫ ਉਸ ਸੇਵਾ ਪ੍ਰਦਾਤਾ ਉੱਤੇ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਖੁਦ ਧਾਰਮਿਕ ਸਮਾਗਮ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਛੋਟ ਐਚ.ਜੀ.ਓ/ਪੀ.ਟੀ.ਓ.ਜ਼ ਉੱਤੇ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ, ਉਸ ਨੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਕਿ ਬੋਝ ਹੱਜ ਯਾਤਰੀਆਂ 'ਤੇ ਸੇਵਾ ਟੈਕਸ ਦਾ ਪਾਸ; ਇਸ ਲਈ, ਦੇਣ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਸਰਵਿਸ ਟੈਕਸ ਜਾਂ IGST ਦੇ ਤਹਿਤ ਛੋਟ ਵਿੱਤੀ ਬੋਝ ਨੂੰ ਘਟਾਉਣ ਲਈ ਹੈ ਹੱਜ ਯਾਤਰੀਆਂ 'ਤੇ

9. ਸਿੱਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਵੱਡੇ ਵਕੀਲ ਨੇ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਓਰ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ, ਗਰੀਬ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਨੂੰ ਹਜ ਸੈਰੇਮਨੀ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਮਦਦ ਕਰਨ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਹਜ ਸਬਸਿਡੀ ਦੇਣ ਦੁਆਰਾ ਹਾਸਲ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਸੀ। ਪਰ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ, ਭਾਰਤੀ ਸੰਘ & ਹੋਰਾਂ ਬਨਾਮ ਰਫੀਕ ਸ਼ੇਖ ਭੀਕਨ ਅਤੇ ਅਨੁਸਾਰ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਅਜਿਹੀ ਸਬਸਿਡੀ ਦੇਣਾ ਇਸਲਾਮ ਦੇ ਸਿਦਾਂਤਾਂ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸਲਾਮ ਦੇ ਸਿਦਾਂਤ ਹਜ ਯਾਤਰੀਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਕਰਜ਼ੇ ਉਤਾਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਦੇ ਲਾਭ ਲਈ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਆਪਣੇ ਧਨ ਨਾਲ ਹਜ ਸੈਰੇਮਨੀ ਕਰਨ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਸਿੱਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਵੱਡੇ ਵਕੀਲ ਨੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ 4ਥ ਫਰਵਰੀ 2019 ਦੇ ਫੈਸਲੇ 'ਤੇ ਵੀ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਜੋ ਕਿ ਰਿਟ ਪਟੀਸ਼ਨ (ਸੀ) ਨੰਬਰ 4 ਦੇ 2019 (ਫੈਡਰੇਸ਼ਨ ਹਜ ਪੀਟੀਓਜ਼ ਆਫ ਇੰਡੀਆ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤੀ ਸੰਘ) ਵਿੱਚ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਓਰ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਐਚਜੀਓਜ਼ ਅਤੇ ਪੀਟੀਓਜ਼ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਅਨੋਖੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਉਪਰੋਕਤ ਦੋਨੋਂ ਫੈਸਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਪਛਾਣਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਓਰ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਉਕਤ ਫੈਸਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਐਚਜੀਓਜ਼/ਪੀਟੀਓਜ਼ ਯਾਤਰੀਆਂ ਲਈ ਟੂਰ ਆਪਰੇਟਰਾਂ ਵਜੋਂ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਵੱਖ ਵੱਖ ਥਾਵਾਂ ਤੋਂ ਸਾਊਦੀ ਅਰਬ ਤੱਕ ਦੇ ਸਫ਼ਰ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ, ਸਾਊਦੀ ਅਰਬ ਵਿੱਚ ਰਹਿਣ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧ, ਹਜ ਸੈਰੇਮਨੀ ਦੇ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਅਤੇ ਭਾਰਤ ਵਾਪਸ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਪਰਤਣ ਤੱਕ ਦਾ ਪੂਰਾ ਪੈਕੇਜ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਉਸ ਨੇ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਓਰ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਹਜ ਯਾਤਰੀਆਂ ਦੀ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਦਾ ਧਿਆਨ ਹਜ ਕਮੇਟੀ ਰੱਖਦੀ ਹੈ, ਅਤੇ ਸਿਰਫ ਇੱਕ ਸੀਮਿਤ ਗਿਣਤੀ ਦੇ ਯਾਤਰੀ ਹੀ ਐਚਜੀਓਜ਼/ਪੀਟੀਓਜ਼ ਰਾਹੀਂ ਹਜ ਯਾਤਰਾ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਉਸ ਨੇ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਓਰ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਐਚਜੀਓਜ਼/ਪੀਟੀਓਜ਼ ਦੁਆਰਾ ਮੁਹੱਈਆ ਕੀਤੇ ਗਏ ਪੈਕੇਜ ਦੀ ਲਾਗਤ ਵਿੱਚ ਭਾਰਤ ਤੋਂ ਸਾਊਦੀ ਅਰਬ ਤੱਕ ਦਾ ਹਵਾਈ ਕਿਰਾਇਆ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ ਹਜ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ ਅਤੇ 'ਯਾਤਰਾ ਦੇ ਵੇਰਵੇ ਦੀ ਵੀ ਗੱਲ ਕੀਤੀ। ਉਸ ਨੇ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਓਰ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਰਮਜ਼ਾਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕੀਤੀ ਗਈ ਯਾਤਰਾ ਨੂੰ ਹਜ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਅਤੇ ਵੱਖ ਵੱਖ ਸਮਿਆਂ 'ਤੇ ਕੀਤੀ ਗਈ ਯਾਤਰਾ ਨੂੰ ਉਮਰਾ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਰਫੀਕ ਸ਼ੇਖ ਭੀਕਨ1 ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲੇ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕਰਦਿਆਂ, ਉਸ ਨੇ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਓਰ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਹਜ ਸੈਰੇਮਨੀ ਦਾ ਪੰਜ ਦਿਨਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਬਹੁਤ ਹੀ ਕਠੋਰ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਇੱਕ ਕਠੋਰ ਢੰਗ ਅਤੇ ਸਮਾਂ-ਬੱਧ ਸ਼ੈਡਿਊਲ ਅਨੁਸਾਰ ਸਖਤੀ ਨਾਲ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਓਰ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਯਾਤਰੀ ਹਜ ਗੁਆ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਜੇ ਕਠੋਰ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਅਤੇ ਸਮਾਂ ਸ਼ੈਡਿਊਲ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ।

10. ਸੀਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਵੱਡੇ ਵਕੀਲ ਨੇ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਓਰ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਹੱਜ ਧਾਰਮਿਕ ਸਮਾਗਮ ਵਿੱਚ ਕਈ ਵਿਅਕਤੀ/ਏਜੰਸੀਆਂ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸਾਊਦੀ ਅਰਬ ਦੀ ਬਾਦਸ਼ਾਹੀ ਦਾ ਹੱਜ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦਾ ਮੰਤਰਾਲਾ, ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਅਲਪਸੰਖਿਆਕ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦਾ ਮੰਤਰਾਲਾ, ਤਵਾਫਾ ਸਥਾਪਨਾਵਾਂ, ਮਾਓਲਿਮਸ, ਮਨਜ਼ੂਰ ਐਚ.ਜੀ.ਓਜ਼ ਅਤੇ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਹੱਜ ਯਾਤਰੀ ਆਪਣੇ ਆਪ ਹੀ। ਇਸ ਲਈ, ਉਹ ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਕਰਨਗੇ ਕਿ ਛੋਟ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਧਾਰਮਿਕ ਸਮਾਗਮ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੁਆਰਾ ਸੇਵਾ ਨੂੰ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰਨਾ ਪਵੇਗਾ ਕਿ 'ਵਿਅਕਤੀ' ਸ਼ਬਦ ਉੱਪਰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰੇਗਾ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਹੱਜ ਯਾਤਰੀ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ। ਉਸ ਨੇ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਓਰ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਸਾਰੇ ਹੱਜ ਯਾਤਰੀਆਂ ਨੂੰ ਤਵਾਫਾ ਸਥਾਪਨਾਵਾਂ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਰਜਿਸਟਰ ਕਰਵਾਉਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਓਰ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਐਚ.ਜੀ.ਓਜ਼ ਹਵਾਈ ਜਹਾਜ਼ ਦੀ

ਬੁਕਿੰਗ ਅਤੇ ਮਨੀ ਐਕਸਚੇਂਜਿਸ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰਦੇ ਹਨ ਜਿਸ 'ਤੇ ਸੇਵਾ ਕਰ/ਜੀ.ਐਸ.ਟੀ. ਉਚਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਦਾ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਐਚ.ਜੀ.ਓਜ਼ ਸਾਊਦੀ ਅਰਬ ਵਿੱਚ ਹੱਜ ਯਾਤਰੀਆਂ ਦੇ ਰਹਿਣ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਜਿਵੇਂ ਹੀ ਉਹ ਸਾਊਦੀ ਅਰਬ ਵਿੱਚ ਉਤਰਦੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪੂਰੀ ਚਾਲ ਨੂੰ ਤਵਾਫਾ ਸਥਾਪਨਾਵਾਂ ਦੁਆਰਾ ਨਿਯੰਤਰਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਮਾਉਲਿਮਸ, ਜੋ ਕਿ ਤਵਾਫਾ ਸਥਾਪਨਾਵਾਂ ਦੇ ਏਜੰਟ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਚਾਲ ਨੂੰ ਨਿਯੰਤਰਿਤ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਉਸ ਨੇ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਛੋਟ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਹੱਜ ਸਮਾਗਮ ਦੇ ਸੰਚਾਲਨ ਲਈ ਲਾਗੂ ਹੋਵੇਗਾ ਸਿਵਾਏ ਹਵਾਈ ਯਾਤਰਾ ਅਤੇ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਮੁਦਰਾ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੇ। ਉਸ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਹੈ ਕਿ ਬਾਕੀ ਰਕਮ ਹੱਜ ਸਮਾਗਮ ਦੇ ਸੰਚਾਲਨ ਲਈ ਸੇਵਾਵਾਂ ਲਈ ਵਿਚਾਰ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ, ਉਕਤ ਰਕਮ ਸੇਵਾ ਕਰ / ਆਈ.ਜੀ.ਐਸ.ਟੀ. ਦੇ ਭੁਗਤਾਨ ਤੋਂ ਛੋਟ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਮੈਗਾ ਛੋਟ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਦੇ ਪੈਰਾਗ੍ਰਾਫ 5(ਬੀ) ਅਤੇ ਆਈ.ਜੀ.ਐਸ.ਟੀ. ਛੋਟ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਦੇ ਅਨੁਰੂਪ ਪੈਰਾਗ੍ਰਾਫ 14ਏ ਅਧੀਨ, ਐਚ.ਜੀ.ਓਜ਼ ਉਕਤ ਬਾਕੀ ਰਕਮ 'ਤੇ ਛੋਟ ਦੇ ਹੱਕਦਾਰ ਹਨ।

11. ਉਸ ਨੇ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਛੋਟ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਦੇ ਲਾਭਕਾਰੀ ਉਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਲਾਭਕਾਰੀ ਛੋਟਾਂ ਕਰ ਸਟੈਚਿਊਟਾਂ ਵਿੱਚ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦਿੱਤੀਆਂ ਛੋਟਾਂ ਤੋਂ ਵੱਖਰੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਪਹਿਲੂ 'ਤੇ, ਉਸ ਨੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲੇ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਕੇਰਲਾ ਸਰਕਾਰ & ਅਨ੍ਰ. ਬਨਾਮ ਮਦਰ ਸੁਪੀਰੀਅਰ ਅਡੋਰੇਸ਼ਨ ਕਨਵੈਂਟ2SUPERSCRIPT।

12. ਉਸ ਦੇ ਅਗਲੇ ਤਰਕ ਦੀ ਬੁਨਿਆਦ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 14 ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਓਰ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਮੇਗਾ ਛੂਟ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਦੇ ਪੈਰਾਗ੍ਰਾਫ 5A ਅਤੇ ਆਈਜੀਐਸਟੀ ਛੂਟ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਦੇ ਪੈਰਾਗ੍ਰਾਫ 63 ਅਧੀਨ, ਹਜ ਕਮੇਟੀਆਂ ਵਰਗੇ ਨਿਰਧਾਰਤ ਸੰਗਠਨਾਂ ਦੁਆਰਾ ਹਜ ਯਾਤਰਾ ਲਈ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਛੂਟ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹਨ। ਉਸ ਨੇ ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਸਿਰਫ ਹਜ ਕਮੇਟੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਆਯੋਜਿਤ ਹਜ ਯਾਤਰਾ ਨੂੰ ਸੇਵਾ ਕਰ/ਜੀਐਸਟੀ ਤੋਂ ਛੂਟ ਦੇਣ ਦੀ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 14 ਦੇ ਪ੍ਰੀਖਣ ਨੂੰ ਪਾਸ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗੀ। ਉਸ ਨੇ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਓਰ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਅਤੇ ਸਾਊਦੀ ਅਰਬ ਦੀ ਬਾਦਸ਼ਾਹੀ ਵਿਚਕਾਰ ਹਰ ਸਾਲ ਇਕ ਦੁਪੱਖੀ ਸਮਝੌਤਾ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੁਪੱਖੀ ਸਮਝੌਤੇ ਅਧੀਨ ਹਜ ਯਾਤਰੀਆਂ ਦਾ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕੋਟਾ ਸਾਊਦੀ ਅਰਬ ਦੀ ਬਾਦਸ਼ਾਹੀ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਕੋਟਾ ਵਿਚੋਂ, ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ 70% ਹਜ ਕਮੇਟੀ ਨੂੰ ਅਤੇ 30% ਮਨਜ਼ੂਰ ਐਚ.ਜੀ.ਓਜ਼ ਨੂੰ ਅਲਾਟ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਹਜ ਕਮੇਟੀ ਰਾਹੀਂ ਚੋਣ ਇਕ ਲਾਟਰੀ ਸਿਸਟਮ ਰਾਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਓਰ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਹਜ ਕਮੇਟੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਅਤੇ ਐਚ.ਜੀ.ਓਜ਼ ਦੁਆਰਾ ਹਜ ਯਾਤਰੀਆਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਕੋਈ ਫਰਕ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਓਰ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਪੈਰਾਗ੍ਰਾਫ 5A ਅਧੀਨ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਛੂਟ ਹਵਾਈ ਕਿਰਾਏ ਅਤੇ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਮੁਦਰਾ ਬਦਲਾਉ ਸੇਵਾਵਾਂ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਉਸ ਨੇ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਜਦੋਂ ਹਜ ਸਮਾਗਮ ਇਕੋ ਜਿਹਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਹਨਾਂ ਹਜ ਯਾਤਰੀਆਂ ਨੂੰ ਛੂਟ ਦੇਣਾ ਜੋ ਹਜ ਸਮਾਗਮ ਹਜ ਕਮੇਟੀ ਰਾਹੀਂ ਕਰਦੇ ਹਨ ਪਰ ਉਹਨਾਂ ਹਜ ਯਾਤਰੀਆਂ ਨੂੰ ਛੂਟ ਨਾ ਦੇਣਾ ਜੋ ਐਚ.ਜੀ.ਓਜ਼ ਰਾਹੀਂ ਹਜ ਸਮਾਗਮ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਭੇਦਭਾਵਪੂਰਣ ਹੈ।

13. ਸੀਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਵੱਡੇ ਵਕੀਲ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਦੋਵੇਂ ਕਿਸਮਾਂ ਦੇ ਹਜ ਯਾਤਰੀ, ਸਾਊਦੀ ਅਰਬ ਦੀ ਬਾਦਸ਼ਾਹੀ ਪਹੁੰਚਣ 'ਤੇ, ਤਵਾਫਾ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਦੁਆਰਾ ਨਿਗਰਾਨੀ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਰੈਵੇਨਿਊ 2002 ਦੇ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 9 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉਪਰੋਕਤ ਅਵੈਧ ਵਰਗੀਕਰਣ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਕਰਨ ਲਈ, ਕਿਉਂਕਿ ਧਾਰਾ 9 ਦੀਆਂ ਕੁਝ ਧਾਰਾਵਾਂ ਦੁਆਰਾ ਹਜ ਕਮੇਟੀਆਂ 'ਤੇ ਪਾਈ ਗਈ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀਆਂ ਪਛਾਣੇ ਗਏ ਐਚ.ਜੀ.ਓਜ਼ ਦੀਆਂ ਵੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀਆਂ ਹਨ। ਉਸ ਨੇ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਹਜ ਕਮੇਟੀ ਅਤੇ ਐਚ.ਜੀ.ਓਜ਼ ਵਿਚਕਾਰ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਕੋਈ ਵਿਭੇਦ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿ ਹਜ ਕਮੇਟੀ ਰਾਜ ਦਾ ਏਜੰਸੀ ਅਤੇ ਸਾਧਨ ਹੈ। ਕਾਰਨ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਐਚ.ਜੀ.ਓਜ਼ ਦਾ ਕੁਝ ਨਿਯੰਤਰਣ ਰੱਖਦੀ ਹੈ।

14. ਉਸ ਨੇ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਕਿ 2012 ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਵਿਧਾਨਕ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਨਾਲ ਮੇਲ ਨਹੀਂ ਖਾਂਦੀਆਂ। ਉਸ ਨੇ ਸਾਡਾ ਧਿਆਨ 2012 ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਨਿਯਮ 2 ਅਤੇ 3 'ਤੇ ਕੇਂਦਰਿਤ ਕੀਤਾ। ਉਸ ਨੇ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਹਜ ਯਾਤਰਾ ਲਈ, ਸੇਵਾ ਪ੍ਰਾਪਤਕਰਤਾ ਦਾ ਸਥਾਨ ਹਮੇਸ਼ਾ ਸਾਊਦੀ ਅਰਬ ਦੀ ਬਾਦਸ਼ਾਹੀ ਹੋਵੇਗਾ, ਕਿਉਂਕਿ ਧਾਰਮਿਕ ਸਮਾਗਮ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਲਈ ਯਾਤਰੀ ਦੀ ਸਰੀਰਕ ਹਾਜ਼ਰੀ ਲੋੜੀਂਦੀ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਜ਼ੋਰ ਸੇਵਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਦੇ ਸਥਾਨ ਅਤੇ ਸੇਵਾ ਪ੍ਰਾਪਤਕਰਤਾ ਦੇ ਸਥਾਨ 'ਤੇ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਸੇਵਾ ਪ੍ਰਾਪਤਕਰਤਾ ਦਾ ਸਥਾਨ ਉਹ ਜਗ੍ਹਾ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਸੇਵਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਰੈਵੇਨਿਊ ਗਲਤੀ

ਨਾਲ ਸੇਵਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਅਤੇ ਸੇਵਾ ਪ੍ਰਾਪਤਕਰਤਾ ਦੇ ਨਿਵਾਸ ਨੂੰ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸੰਬੰਧਿਤ ਸਥਾਨਾਂ ਵਜੋਂ ਬਰਾਬਰ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ ਸਾਡਸੀਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਵੱਡੇ ਵਕੀਲ ਨੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲੇ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਜੋ ਕਿ ਆਲ ਇੰਡੀਆ ਫੈਡਰੇਸ਼ਨ ਆਫ ਟੈਕਸ ਪ੍ਰੈਕਟੀਸ਼ਨਰਜ਼ & ਓਰਸ ਬਨਾਮ ਯੂਨੀਅਨ ਆਫ ਇੰਡੀਆ & ਓਰਸ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਹੈ। ਉਕਤ ਫੈਸਲੇ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕਰਦਿਆਂ, ਉਸ ਨੇ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਸਰਵਿਸ ਟੈਕਸ ਕਾਰੋਬਾਰ 'ਤੇ ਇੱਕ ਚਾਰਜ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ, ਇਸ ਲਈ, ਇਹ ਕੇਵਲ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਅੰਦਰ ਮੁਹੱਈਆ ਕੀਤੀਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ 'ਤੇ ਹੀ ਲਾਗੂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ।

15. ਉਸ ਨੇ ਕੌਕਸ & ਕਿੰਗਜ਼ ਇੰਡੀਆ ਲਿਮਿਟੇਡ ਬਨਾਮ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਆਫ ਸਰਵਿਸ ਟੈਕਸ, ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਸੀਈਐਸਟੀਏਟੀ ਦੇ ਇੱਕ ਫੈਸਲੇ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ। ਉਸ ਨੇ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਸੀਈਐਸਟੀਏਟੀ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਬਾਹਰਲੇ ਦੌਰੇ ਸਰਵਿਸ ਟੈਕਸ ਦੇ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਉਸ ਨੇ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਕਿ ਸੀਈਐਸਟੀਏਟੀ ਨੇ ਐਟਲਸ ਟੂਰਜ਼ ਅਤੇ ਟ੍ਰੈਵਲਜ਼ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਲਿਮਿਟੇਡ ਬਨਾਮ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਆਫ ਸਰਵਿਸ ਟੈਕਸ, ਮੁੰਬਈ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਵੀ ਇਹੀ ਵਿਚਾਰ ਰੱਖਿਆ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਕਿ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਉਕਤ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਿਆ ਹੈ।

16. ਉਸ ਨੇ ਕੌਕਸ & ਕਿੰਗਜ਼ ਇੰਡੀਆ ਲਿਮਿਟੇਡ ਬਨਾਮ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਆਫ ਸਰਵਿਸ ਟੈਕਸ, ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਸੀਈਐਸਟੀਏਟੀ ਦੇ ਇੱਕ ਫੈਸਲੇ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ। ਉਸ ਨੇ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਸੀਈਐਸਟੀਏਟੀ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਬਾਹਰਲੇ ਦੌਰੇ ਸਰਵਿਸ ਟੈਕਸ ਦੇ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਉਸ ਨੇ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਕਿ ਸੀਈਐਸਟੀਏਟੀ ਨੇ ਐਟਲਸ ਟੂਰਜ਼ ਅਤੇ ਟ੍ਰੈਵਲਜ਼ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਲਿਮਿਟੇਡ ਬਨਾਮ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਆਫ ਸਰਵਿਸ ਟੈਕਸ, ਮੁੰਬਈ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਵੀ ਇਹੀ ਵਿਚਾਰ ਰੱਖਿਆ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਕਿ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਉਕਤ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਿਆ ਹੈ।ਸੀਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਵੱਡੇ ਵਕੀਲ ਨੇ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਭਾਵੇਂ ਇਹ ਮੰਨ ਲਿਆ ਜਾਵੇ ਕਿ ਹਜ ਇੱਕ ਧਾਰਮਿਕ ਸਮਾਗਮ ਨਹੀਂ ਹੈ ਪਰ ਇੱਕ ਘਟਨਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਵੀ 2012 ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਦਾ ਨਿਯਮ 6 ਲਾਗੂ ਹੋਵੇਗਾ, ਜੋ ਘਟਨਾਵਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਦਾਨ ਦੀ ਜਗ੍ਹਾ ਨਾਲ ਨਿਪਟਾਰਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ ਜੋਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਜੇ ਸੇਵਾ ਪ੍ਰਾਪਤਕਰਤਾ ਦੀ ਲੋਕੇਸ਼ਨ ਟੈਕਸਯੋਗ ਖੇਤਰ ਦੇ ਬਾਹਰ ਹੈ, ਤਾਂ ਸਰਵਿਸ ਟੈਕਸ ਨਹੀਂ ਲਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਉਸ ਨੇ ਸਾਡਾ ਧਿਆਨ ਜੀਐਸਟੀ ਐਕਟ ਅਤੇ ਆਈਜੀਐਸਟੀ ਐਕਟ ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ 12 ਅਤੇ 13 ਵੱਲ ਖਿੱਚਿਆ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ। ਉਸ ਨੇ ਜੋਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਆਈਜੀਐਸਟੀ ਐਕਟ ਦੀਆਂ ਉਕਤ ਧਾਰਾਵਾਂ 2012 ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਨਾਲ ਪਰੀ ਮਟੀਰੀਆ ਹਨ। ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 286(1)(b) 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕਰਦਿਆਂ, ਉਸ ਨੇ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਉਕਤ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਰਾਜ ਨੂੰ ਭਾਰਤ ਦੀ ਖੇਤਰੀ ਸੀਮਾ ਦੇ ਬਾਹਰ ਮਾਲ ਅਤੇ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੀ ਆਯਾਤ 'ਤੇ ਜੀਐਸਟੀ ਲਾਉਣ ਤੋਂ ਰੋਕਦਾ ਹੈ; ਇਸ ਲਈ, ਆਈਜੀਐਸਟੀ ਐਕਟ/ਜੀਐਸਟੀ ਐਕਟ ਹਜ ਯਾਤਰਾ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਸ ਲਈ, ਉਹ ਦਾਅਵਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੁਝ ਐਚਜੀਓਜ਼ ਦੇ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧਤਵ ਉੱਤੇ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਫੈਸਲਾ ਗਲਤ ਹੈ।

17. ਸ੍ਰੀ ਗੋਪਾਲ ਸੰਕਰਨਾਰਾਯਣਨ, ਕੁਝ ਯਾਚੀਕਾਕਰਤਾਵਾਂ ਲਈ ਉਪਸਥਿਤ ਸੀਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਵੱਡੇ ਵਕੀਲ, ਨੇ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਕਿ ਹਜ ਕਮੇਟੀਆਂ ਜਾਂ ਐਚਜੀਓਜ਼ ਰਾਹੀਂ ਹਜਾਰਾਂ ਹਜ ਯਾਤਰੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹਜ ਯਾਤਰਾ ਇੱਕੋ ਜਿਹੀ ਹੈ, ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਫਰਕ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਕਾਰਨ ਇਹ ਹੈ ਕਿ 2002 ਦਾ ਐਕਟ 'ਯਾਤਰੀ' ਨੂੰ ਧਾਰਾ 2(f) ਅਧੀਨ ਇੱਕ ਮੁਸਲਮਾਨ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਜੋ ਹਜ ਲਈ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਜਾਂ ਵਾਪਸ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਕੋਈ ਵੀ ਭਾਰਤੀ ਯਾਤਰੀ ਦੋ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਦੁਵੱਲੇ ਸਮਝੌਤੇ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ ਹਜ ਯਾਤਰਾ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ। ਇਸ ਲਈ, ਅਜਿਹੀ ਯਾਤਰਾ ਕੇਵਲ ਹਜ ਕਮੇਟੀ ਜਾਂ ਐਚਜੀਓਜ਼ ਰਾਹੀਂ ਹੀ ਹੋਵੇਗੀ। ਉਸ ਨੇ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਮਾਲੀਆ ਹੈ ਨੇ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਕਿ ਹੱਜ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਐਚ.ਜੀ.ਓ ਹੱਜ ਯਾਤਰੀਆਂ ਲਈ ਸੇਵਾਵਾਂ ਉਸਨੇ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਚਾਰਟ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਲਿਖਤੀ ਬੇਨਤੀਆਂ, ਜੋ ਦਰਸਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ ਕਿ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ ਹੱਜ ਕਮੇਟੀ ਅਤੇ ਐਚ.ਜੀ.ਓਜ਼ ਦੁਆਰਾ ਵਸੂਲੀਆਂ ਗਈਆਂ ਕੀਮਤਾਂ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਹਨ ਉਹੀ. ਕੀਮਤਾਂ ਵਿੱਚ ਅੰਤਰ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਹੱਜ ਕਮੇਟੀ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਕਰਦੀ ਹੈ ਤੋਂ ਦੂਰ ਕਿਸੇ ਥਾਂ 'ਤੇ ਕੇਟਰਿੰਗ ਦੀ ਸਹੂਲਤ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਰਿਹਾਇਸ਼ ਕਾਬਾ, ਜਦੋਂ ਕਿ, HGO ਪੰਜ ਤੋਂ ਲਈ ਕੇਟਰਿੰਗ ਦੇ ਨਾਲ ਰਿਹਾਇਸ਼ ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਾਬਾ ਦੇ ਨੇੜੇ ਇੱਕ ਸਥਾਨ 'ਤੇ ਦਸ ਦਿਨ.

18. ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਲੇਖ 14 ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਆਪਣੇ ਦਲੀਲਾਂ ਦੇ ਸਮਰਥਨ ਵਿੱਚ, ਉਸ ਨੇ ਤਰਕ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਹਜ ਕਮੇਟੀ ਨੂੰ ਕੇਵਲ ਇਸ ਲਈ ਇੱਕ ਵਰਗ ਵਜੋਂ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸਨੂੰ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਅਤੇ ਛੋਟ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨਾਂ ਅਧੀਨ ਇੱਕ ਨਿਰਧਾਰਤ ਸੰਸਥਾ ਵਜੋਂ ਮਾਨਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ

ਕਿ ਹਜ ਕਮੇਟੀਆਂ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਹੀ ਐਚ.ਜੀ.ਓ. ਹਰ ਲਿਹਾਜ ਨਾਲ ਇੱਕੋ ਜਿਹੇ ਹਨ। ਸਿੱਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਵਰਿਸ਼ਠ ਵਕੀਲ ਨੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲੇ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਜੋ ਕਿ ਐਸ. ਕੇ. ਦੁੱਤਾ, ਆਮਦਨ ਕਰ ਅਧਿਕਾਰੀ ਬਨਾਮ ਲਾਰੈਂਸ ਸਿੰਘ ਇੰਗਟੀ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਓਰ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਇੱਕ ਮਾਮਲੇ ਨਾਲ ਨਿਪਟਾਰਾ ਕੀਤਾ ਜਿੱਥੇ ਆਮਦਨ ਕਰ ਅਧਿਨਿਯਮ, 1922 ਅਧੀਨ ਕੁਝ ਛੋਟਾਂ ਨੂੰ ਅਨੁਸੂਚਿਤ ਜਨਜਾਤੀ ਦੇ ਸਰਕਾਰੀ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਨੂੰ ਇਨਕਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਉਸ ਤਰਕ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਅਨੁਸੂਚਿਤ ਜਨਜਾਤੀਆਂ ਦੇ ਸਰਕਾਰੀ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਅਤੇ ਹੋਰਨਾਂ ਵਿੱਚ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਵਿਭਾਜਨ ਕਾਲਪਨਿਕ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਤਰਕਸੰਗਤ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਓਰ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਜਦੋਂ ਕਰ ਕਾਨੂੰਨ ਬਰਾਬਰੀ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਅਤੇ ਜਿਸਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰਕਸੰਗਤ ਵਰਗੀਕਰਣ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਸਹੀ ਨਹੀਂ ਠਹਿਰਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ, ਉਹ ਕਾਨੂੰਨ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਲੇਖ 14 ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰੇਗਾ।

19. ਉਸ ਨੇ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਆਮਦਨ ਵਿਭਾਗ ਇਸ ਬਹਾਨੇ ਅਜਿਹਾ ਭੇਦਭਾਵ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ ਕਿ ਐਚ.ਜੀ.ਓ. ਮੁਨਾਫ਼ਾ ਕਮਾਉਣ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਉਸ ਨੇ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਪੈਰਾਗ੍ਰਾਫ 11 ਅਤੇ 12 ਵਿੱਚ ਰਫੀਕ ਸ਼ੇਖ ਭਿਕਾਨ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਇਸ ਦਲੀਲ ਨੂੰ ਨਕਾਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।

20. ਸਿੱਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਵਰਿਸ਼ਠ ਵਕੀਲ ਨੇ, ਹੋਰ, ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਕੇਵਲ ਉਹ ਲੋਕ ਜੋ ਹਜ ਕਮੇਟੀ ਦੁਆਰਾ ਖਿੱਚੇ ਗਏ ਲਾਟਰੀ ਵਿੱਚ ਚੁਣੇ ਨਹੀਂ ਗਏ ਹਨ, ਨੂੰ ਐਚ.ਜੀ.ਓ. ਦੇ ਕੋਲ ਜਾਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਉਹਨਾਂ ਲੋਕਾਂ 'ਤੇ ਸਰਵਿਸ ਟੈਕਸ ਲਾਗੂ ਕਰਨਾ ਜੋ ਐਚ.ਜੀ.ਓ. ਰਾਹੀਂ ਜਾਣ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਹਨ, ਬਹੁਤ ਵੱਖਰਾ ਹੈ।

21. ਉਸ ਨੇ ਸਾਡਾ ਧਿਆਨ 14ਵੀਂ ਮਾਰਚ 2020 ਨੂੰ ਹੋਈ ਜੀ.ਐਸ.ਟੀ. ਕੌਂਸਲ ਦੀ ਮੀਟਿੰਗ ਵਿੱਚ ਰੱਖੀ ਗਈ ਫਿਟਮੈਂਟ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਸਿਫਾਰਿਸ਼ ਵੱਲ ਖਿੱਚਿਆ। ਉੱਥੇ ਦਿੱਤੇ ਪਹਿਲੇ ਕਾਰਨ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਧਾਰਮਿਕ ਯਾਤਰਾ ਲਈ ਛੋਟ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਕਈ ਹੋਰ ਘਰੇਲੂ ਅਤੇ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਟੂਰਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਧਾਰਮਿਕ ਯਾਤਰਾਵਾਂ ਵਜੋਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਦੂਜੇ, ਸਾਰੀਆਂ ਧਾਰਮਿਕ ਯਾਤਰਾ ਟੂਰਾਂ ਨੂੰ ਟੈਕਸਯੋਗ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਸਿਵਾਏ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜੋ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਦ੍ਵੀਪਕਸ਼ੀ ਪ੍ਰਬੰਧ ਅਨੁਸਾਰ ਆਯੋਜਿਤ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਉਸ ਨੇ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਫਿਟਮੈਂਟ ਕਮੇਟੀ ਵੱਲੋਂ ਖਿੱਚੀ ਗਈ ਇਹ ਵਿਭੇਦਕਾਰੀ ਰੇਖਾ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗਲਤ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਰਾਜ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਕਰਨਾ ਹੀ ਕਾਫੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਪਰ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਅਸਰ ਨੂੰ ਵੀ ਸਾਬਤ ਕਰਨਾ ਪਵੇਗਾ। ਉਸ ਨੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਰੁਸਤਮ ਕਾਵਸਜੀ ਕੂਪਰ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤੀ ਯੂਨੀਅਨ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਆਧਾਰਿਤ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ ਸਰਵੋਚਚ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਵੱਖ ਵੱਖ ਫੈਸਲਿਆਂ ਉੱਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇੰ ਰੇ ਦ ਸਪੈਸ਼ਲ ਕੋਰਟਸ ਬਿੱਲ 1978, ਕੁੰਨਾਥਤ ਥਾਥੁੰਨੀ ਮੂਪਿਲ ਨਾਇਰ ਆਦਿ ਬਨਾਮ ਕੇਰਲਾ ਰਾਜ & ਅਨੁਸਾਰ, ਈਸਟ ਇੰਡੀਆ ਤੰਬਾਕੂ ਕੰਪਨੀ, ਆਦਿ ਬਨਾਮ ਆਂਧਰਾ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਰਾਜ & ਅਨੁਸਾਰ, ਵਿਵੀਅਨ ਜੋਸਫ ਫੇਰੇਰਾ & ਅਨੁਸਾਰ ਬਨਾਮ ਮਹਾਨਗਰ ਨਿਗਮ ਗ੍ਰੇਟਰ ਬੰਬਈ & ਓਰਸ, ਜੈਪੁਰ ਹੋਜ਼ਰੀ ਮਿਲਜ਼ (ਪੀ) ਲਿਮਿਟੇਡ, ਜੈਪੁਰ ਬਨਾਮ ਰਾਜਸਥਾਨ ਰਾਜ & ਓਰਸ12. ਉਸ ਨੇ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਰੈਵੇਨਿਊ ਵੱਲੋਂ ਜੋ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਨਿਭਾਈ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਸੀ, ਉਹ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਨਿਭਾਈ ਨਹੀਂ ਗਈ ਹੈ।

22. ਵ੍ਰਿਤ ਪਟੀਸ਼ਨ (ਸੀ) ਨੰਬਰ 1329 ਦੇ 2020 ਵਿੱਚ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਲਈ ਪੇਸ਼ ਹੋਏ ਵਰਿਸ਼ਠ ਵਕੀਲ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਹਜ ਲਈ ਇੱਕ ਸੰਭਾਵੀ ਯਾਤਰੀ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਭਾਰਤੀ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 14 ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਐਚ.ਜੀ.ਓਜ਼ ਉੱਤੇ ਸੇਵਾ ਕਰ ਅਤੇ ਜੀ.ਐਸ.ਟੀ. ਲਾਗੂ ਕਰਨਾ, ਭਾਰਤੀ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 25 ਅਧੀਨ ਗਾਰੰਟੀਸ਼ੁਦਾ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਹੈ। ਉਸ ਦੇ ਭੇਦਭਾਵ ਬਾਰੇ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸੁਝਾਅ ਹੋਰ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਹੋਏ ਵਰਿਸ਼ਠ ਵਕੀਲਾਂ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸੁਝਾਅਾਂ ਵਾਂਗ ਹੀ ਹਨ।

23. ਵ੍ਰਿਤ ਪਟੀਸ਼ਨ (ਸੀ) ਨੰਬਰ 772 ਦੇ 2020 ਵਿੱਚ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਲਈ ਪੇਸ਼ ਹੋਏ ਵਕੀਲ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਐਚ.ਜੀ.ਓਜ਼ ਵੱਲੋਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਸੇਵਾ ਹਜ ਕਮੇਟੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਸੇਵਾਵਾਂ ਨਾਲੋਂ ਕਹੀਂ ਬਿਹਤਰ ਹੈ। ਇਲਾਵਾ ਕਰਕੇ

ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਆਲ–ਇੰਡੀਆ ਫੈਡਰੇਸ਼ਨ ਆਫ ਟੈਕਸ

ਪ੍ਰੈਕਟੀਸਨਰਜ਼ & ਓਰਸ., ਉਸ ਨੇ ਉਚ ਅਦਾਲਤਾਂ ਅਤੇ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲਾਂ ਦੇ ਫੈਸਲਿਆਂ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਜੋ ਇਸ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਦੇ ਸਮਰਥਨ ਵਿੱਚ ਹਨ ਕਿ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਐਚ.ਜੀ.ਓਜ਼ ਦੁਆਰਾ ਹਜ ਯਾਤਰੀਆਂ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੇਵਾ ਕਰ ਯੋਗ ਖੇਤਰ ਦੇ ਬਾਹਰ ਹੈ, ਉਹੀ ਸਰਵਿਸ ਟੈਕਸ ਲਈ ਕਰ ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਰੈਵੇਨਿਊ ਦੇ ਸਬਮਿਸ਼ਨਜ਼

24. ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਵਿੱਚ, ਸ੍ਰੀ ਐਨ. ਵੇਂਕਟਰਮਨ, ਭਾਰਤ ਦੇ ਸਿੱਖਿਅਤ ਅਤਿਰਿਕਤ ਸਾਲੀਸੀਟਰ ਜਨਰਲ ਨੇ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਓਰ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਪਟੀਸ਼ਨਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਉਠਾਏ ਗਏ ਸਰਵਿਸ ਟੈਕਸ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਦੇ ਬਾਹਰੀ-ਖੇਤਰੀ ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਦੇ ਮੁੱਦੇ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਜਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਹੋਰ ਕੇਸਾਂ ਵਿੱਚ ਚੁਣੌਤੀ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਹੈ ਜੋ ਦੂਜੇ ਬੈਂਚ ਅੱਗੇ ਲੰਬਿਤ ਹਨ।

25. ਸਿੱਖਿਅਤ ਏ.ਐਸ.ਜੀ. ਨੇ 1ਲੀ$_{SUPERSCRIPT}$ ਜੁਲਾਈ 2012 ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸਰਵਿਸ ਟੈਕਸ ਦੇ ਸ਼ਾਸਨ ਦੀ ਕੁਦਰਤ ਦੀ ਓਰ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕੀਤਾ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਉਸ ਨੇ ਸਾਡਾ ਧਿਆਨ 1ਲੀ$_{SUPERSCRIPT}$ ਜੁਲਾਈ 2012 ਤੋਂ 30ਵੀਂ$_{SUPERSCRIPT}$ ਜੂਨ 2017 ਦੇ ਸਮੇਂ ਲਈ ਲਾਗੂ ਕਾਨੂੰਨ ਵੱਲ ਖਿੱਚਿਆ। ਉਸ ਨੇ 2012 ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਸੰਬੰਧਿਤ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਦੀ ਓਰ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕੀਤਾ। ਉਸ ਨੇ ਸਾਡਾ ਧਿਆਨ ਨਿਯਮ 2(h) ਵੱਲ ਖਿੱਚਿਆ ਅਤੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਕਿ ਜਿਹੜੇ ਐਚ.ਜੀ.ਓਜ਼/ਪੀ.ਟੀ.ਓਜ਼ ਹਨ, ਉਹ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਸਥਿਤ ਹਨ। 'ਸਰਵਿਸ ਰਿਸੀਵਰ ਦੀ ਲੋਕੇਸ਼ਨ' ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਨੂੰ ਨਿਯਮ 2(i) ਵਿੱਚ ਭਰੋਸੇ ਨਾਲ, ਉਸ ਨੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਕਿ ਉਪ-ਧਾਰਾ (iv) ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਜੇਕਰ ਸਰਵਿਸ ਰਿਸੀਵਰ ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ ਹਜ ਯਾਤਰੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਸ ਦੀ ਲੋਕੇਸ਼ਨ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਹੋਵੇਗੀ। ਉਸ ਨੇ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਓਰ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਪਟੀਸ਼ਨਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸੀਈਐਸਟੀਏਟੀ ਦੇ ਫੈਸਲੇ, 1ਲੀ$_{SUPERSCRIPT}$ ਜੁਲਾਈ 2012 ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦੇ ਸਮੇਂ ਲਈ ਹਨ, ਜਦੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸਰਵਿਸ ਟੈਕਸ ਦਾ ਸ਼ਾਸਨ ਮੌਜੂਦ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਕਿ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਹਜ ਯਾਤਰੀਆਂ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੇਵਾ ਵਿੱਤੀ ਐਕਟ, 1994 ਦੀ ਧਾਰਾ 66-ਬੀ ਅਧੀਨ ਨਕਾਰਾਤਮਕ ਸੂਚੀ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਇਹ 1ਲੀ$_{SUPERSCRIPT}$ ਜੁਲਾਈ 2012 ਤੋਂ ਕਰ ਯੋਗ ਹੈ।

26. 1ਲੀ$_{SUPERSCRIPT}$ ਜੁਲਾਈ 2017 ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਦੇ ਸਮੇਂ ਲਈ, ਉਸ ਨੇ ਆਈਜੀਐਸਟੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 12(2) 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ, ਜੋ 'ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੀ ਸਪਲਾਈ ਦੀ ਜਗ੍ਹਾ' ਨੂੰ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕਰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਧਾਰਾ 12(9), ਜੋ 'ਯਾਤਰੀ ਟ੍ਰਾਂਸਪੋਰਟੇਸ਼ਨ ਸੇਵਾ ਦੀ ਸਪਲਾਈ ਦੀ ਜਗ੍ਹਾ' ਨੂੰ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਕਿ ਜੇਕਰ ਸੇਵਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਤਾ ਅਤੇ ਸੇਵਾ ਪ੍ਰਾਪਤਕਰਤਾ ਦੋਵੇਂ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਹਨ, ਤਾਂ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਕਰ ਯੋਗ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਵਿਚਾਰ ਐਚ.ਜੀ.ਓਜ਼/ਪੀ.ਟੀ.ਓਜ਼ ਨੂੰ ਭਾਰਤੀ ਮੁਦਰਾ ਵਿੱਚ ਅਦਾ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਕਿ ਹਜ ਯਾਤਰੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਭਾਰਤ ਦੇ ਬਾਹਰ ਆਪਣੀ ਯਾਤਰਾ ਦੇ ਹਿੱਸੇ ਵਜੋਂ ਖਪਤ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸੇਵਾਵਾਂ, ਸਾਰੀਆਂ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਐਚ.ਜੀ.ਓਜ਼/ਪੀ.ਟੀ.ਓਜ਼ ਨਾਲ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸੇਵਾ ਸੰਧੀਆਂ ਦਾ ਇੱਕ ਗੁੱਛਾ ਹਨ ਅਤੇ ਸੇਵਾਵਾਂ ਲਈ ਵਿਚਾਰ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਅਦਾ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਐਚ.ਜੀ.ਓਜ਼/ਪੀ.ਟੀ.ਓਜ਼, ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਬਾਹਰੀ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਸੇਵਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਨਾਲ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸੰਧੀਆਂ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਹਜ ਯਾਤਰੀ ਸੇਵਾਵਾਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਐਚ.ਜੀ.ਓਜ਼/ਪੀ.ਟੀ.ਓਜ਼ ਦੁਆਰਾ ਬਾਹਰੀ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਸੇਵਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਨਾਲ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸੰਧੀਆਂ, ਹਜ ਯਾਤਰੀਆਂ ਨਾਲ ਸੰਧੀਆਂ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਉਸ ਨੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਕਿ ਇਸ ਗਰੁੱਪ ਦੀਆਂ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਵਿੱਚ, ਕਿਸੇ ਵੀ ਵਿਧਾਨਕ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਦੀ ਚੁਣੌਤੀ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ।

27. ਉਸ ਨੇ ਜੋਰ ਦੇ ਕੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਹਜ ਯਾਤਰੀਆਂ ਲਈ ਟੂਰਾਂ ਦਾ ਆਯੋਜਨ ਕਰਨਾ ਐਚ.ਜੀ.ਓ./ਪੀ.ਟੀ.ਓ. ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਇੱਕ ਵਪਾਰਕ ਗਤੀਵਿਧੀ ਹੈ ਅਤੇ ਕਿਹਾ ਗਤੀਵਿਧੀ ਕੋਈ ਧਾਰਮਿਕ ਰਸਮ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਜਿਸ ਲਈ ਛੋਟ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਛੋਟ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਸਿੱਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਏ.ਐਸ.ਜੀ. ਨੇ ਸੁਝਾਅ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਧਾਰਮਿਕ ਯਾਤਰਾਵਾਂ ਦਾ ਆਯੋਜਨ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਟੂਰ ਆਪਰੇਟਰ, ਜੋ ਭਾਰਤ ਅੰਦਰ ਅਤੇ ਬਾਹਰ ਦੋਵਾਂ ਵਿੱਚ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਧਰਮਾਂ ਦੀਆਂ ਧਾਰਮਿਕ ਯਾਤਰਾਵਾਂ ਦਾ ਆਯੋਜਨ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਆਈ.ਜੀ.ਐਸ.ਟੀ. ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਟੈਕਸ ਲਗਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਉਸ ਨੇ ਚਾਰ ਧਾਮ ਯਾਤਰਾ, ਨੇਪਾਲ ਅਤੇ ਜਪਾਨ ਵਿੱਚ ਬੁੱਧਿਸਟ ਮੰਦਰਾਂ ਦੇ ਦੌਰੇ ਆਦਿ ਦੀਆਂ ਉਦਾਹਰਣਾਂ ਦਿੱਤੀਆਂ।

28. ਮੇਗਾ ਛੋਟ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਦੇ ਪੈਰਾਗ੍ਰਾਫ 5(ਬੀ) ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਤਰਕਾਂ ਨਾਲ ਨਿਪਟਦਿਆਂ, ਉਸ ਨੇ ਸੁਝਾਅ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਕਿਹਾ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਤਦ ਲਾਗੂ ਹੋਵੇਗਾ ਜਦੋਂ ਸੇਵਾ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੁਆਰਾ ਕਿਸੇ ਧਾਰਮਿਕ ਰਸਮ ਦੇ

ਆਚਰਣ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ ਸੁਝਾਅ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਐਚ.ਜੀ.ਓ./ਪੀ.ਟੀ.ਓ. ਸਊਦੀ ਅਰਬ ਵਿੱਚ ਯਾਤਰਾ, ਰਹਿਣ ਸਹਿਣ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸੁਵਿਧਾਵਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਜੋ ਹਜ ਯਾਤਰੀ ਹਜ ਯਾਤਰਾ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਹੋ ਸਕਣ। ਉਹ ਕੋਈ ਧਾਰਮਿਕ ਰਸਮ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ। ਸਿੱਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਏ.ਐਸ.ਜੀ. ਨੇ ਵੀ ਪੈਰਾਗ੍ਰਾਫ 5ਏ ਦੀ ਓਰ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕੀਤਾ, ਜਿਸ ਅਧੀਨ ਛੋਟ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ ਨਾ ਕਿ ਧਾਰਮਿਕ ਰਸਮ ਦੁਆਰਾ ਸੇਵਾ ਨੂੰ, ਪਰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸੰਗਠਨਾਂ ਦੁਆਰਾ ਧਾਰਮਿਕ ਯਾਤਰਾ ਦੀ ਸੇਵਾ ਨੂੰ ਦੋ-ਪਾਸੀ ਪ੍ਰਬੰਧ ਅਧੀਨ ਵਿਦੇਸ਼ ਮਾਮਲੇ ਮੰਤਰਾਲਾ ਦੁਆਰਾ ਸਹਾਇਤਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ 'ਧਾਰਮਿਕ ਰਸਮ' ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਦਾ ਉਲਲੇਖ ਕੀਤਾ ਹੈ ਜੋ 'ਧਾਰਮਿਕ ਯਾਤਰਾ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ' ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਚੋਣ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ ਸੁਝਾਅ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਦਾਅਵਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਛੋਟ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੁਆਰਾ ਕਿਸੇ ਧਾਰਮਿਕ ਰਸਮ ਦੇ ਆਚਰਣ ਦੁਆਰਾ ਸੇਵਾਵਾਂ ਨੂੰ ਹੈ। ਐਚ.ਜੀ.ਓ. ਦੁਆਰਾ ਯਾਤਰਾ, ਰਹਿਣ ਸਹਿਣ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸੁਵਿਧਾਵਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰਨ ਲਈ ਦਿੱਤੀਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਛੋਟ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਛੋਟ ਸਿਰਫ ਧਾਰਮਿਕ ਯਾਤਰਾ ਨੂੰ ਸਹਾਇਤਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਲਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸੰਗਠਨਾਂ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੇਵਾਵਾਂ ਨੂੰ ਹੈ।

29. ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 14 ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਦੇ ਤਰਕ ਨਾਲ ਨਿਪਟਦਿਆਂ, ਉਸ ਨੇ ਸੁਝਾਅ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਦੋ-ਪਾਸੀ ਪ੍ਰਬੰਧ ਅਧੀਨ ਹਜ ਕਮੇਟੀ ਦੁਆਰਾ ਹਜ ਯਾਤਰਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਯਾਤਰੀਆਂ ਦੀ ਵਰਗੀਕਰਣ ਅਤੇ ਪੀ.ਟੀ.ਓ. ਦੁਆਰਾ ਟੂਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਯਾਤਰਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਯਾਤਰੀਆਂ ਦੀ ਵਰਗੀਕਰਣ ਇੱਕ ਸਮਝਦਾਰੀ ਭਰਪੂਰ ਵਿਭੇਦ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਉਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਤਰਕਸੰਗਤ ਸੰਬੰਧ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਦੋ-ਪਾਸੀ ਪ੍ਰਬੰਧ ਅਧੀਨ ਧਾਰਮਿਕ ਯਾਤਰਾ ਨੂੰ ਸਹਾਇਤਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸੰਗਠਨਾਂ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੇਵਾ ਕਰ ਛੋਟ ਭੇਦਭਾਵਪੂਰਨ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ ਸੁਝਾਅ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਹਜ ਕਮੇਟੀ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਵਰਗ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਐਚ.ਜੀ.ਓ./ਪੀ.ਟੀ.ਓ. ਵਾਂਗ ਇੱਕੋ ਜਿਹਾ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਉਹਨਾਂ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਇੱਕੋ ਜਿਹੀਆਂ ਹੋ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ। ਉਸ ਨੇ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਕਿ ਹਜ ਕਮੇਟੀ ਨੂੰ 2002 ਦੇ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 3 ਅਧੀਨ ਅਤੇ ਰਾਜ ਹਜ ਕਮੇਟੀਆਂ ਨੂੰ ਧਾਰਾ 17 ਅਧੀਨ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਧਾਰਾ 3 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (2) ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਹਜ ਕਮੇਟੀ ਇੱਕ ਕਾਰਪੋਰੇਟ ਸਰੀਰ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਸਦਾਬਹਾਰ ਉੱਤਰਾਧਿਕਾਰ ਅਤੇ ਇੱਕ ਸਾਂਝਾ ਮੋਹਰ ਹੈ। ਹਜ ਕਮੇਟੀ 'ਤੇ ਧਾਰਾ 9 ਦੁਆਰਾ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਕਾਨੂੰਨੀ ਫਰਜ਼ ਲਾਏ ਗਏ ਹਨ। ਬਜਟ ਦੀ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਲੈਣ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਹੈ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਅਨੁਮਾਨ ਉਸ ਨੇ ਵੱਖਰਾ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਇੱਕੋ ਗਤੀਵਿਧੀ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੀਆਂ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ ਨਾਲ ਵੱਖਰਾ ਵਿਹਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸਮਾਨ ਨਹੀਂ। ਉਸਨੇ ਐੱਮ. ਦੇ ਕੇਸਾਂ ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲਿਆਂ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ। ਝਾਂਗੀਰ ਭਾਟੂਸ਼ਾ ਅਤੇ ਓ.ਆਰ.ਐਸ. v. ਭਾਰਤ ਦੀ ਯੂਨੀਅਨ ਅਤੇ Ors.13, ਭਾਰਤ ਸਰਫੈਕਟੈਂਟਸ (ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ) ਲਿਮਿਟੇਡ ਅਤੇ ਐਨ.ਆਰ. v. ਯੂਨੀਅਨ ਆਫ਼ ਇੰਡੀਆ ਅਤੇ Anr.14, P.M. ਅਸ਼ਵਥਨਾਰਾਇਣ ਸੇਟੀ ਅਤੇ ਓ.ਆਰ.ਐਸ. v. ਕਰਨਾਟਕ ਰਾਜ ਅਤੇ ਓ.ਆਰ.ਐਸ. 15, ਸੰਘਵੀ ਜੀਵਰਾਜ ਘੇਵਰ ਚੰਦ ਅਤੇ ਓ.ਆਰ.ਐਸ. v. ਸਕੱਤਰ, ਮਦਰਾਸ ਚਿਲੀਜ਼ ਅਨਾਜ ਅਤੇ ਕਿਰਨਾ ਮਰਚੈਂਟ ਵਰਕਰਜ਼ ਯੂਨੀਅਨ ਅਤੇ ਐਨ.ਆਰ.16 ਅਤੇ ਬੰਗਲੌਰ ਜਲ ਸਪਲਾਈ ਅਤੇ ਸੀਵਰੇਜ ਬੋਰਡ ਬਨਾਮ ਬੰਗਲੌਰ ਵਾਟਰ ਦੇ ਕਰਮਚਾਰੀ ਸਪਲਾਈ ਅਤੇ ਸੀਵਰੇਜ ਬੋਰਡ ਅਤੇ ਓ.ਆਰ.ਐਸ.

30. ਉਸ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਦਾਵਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਸੇਵਾ ਕਰ ਇੱਕ ਅਪਰੋਕਸ਼ ਕਰ ਹੈ; ਇਸ ਲਈ, ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਕਰ ਸੇਵਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਦੁਆਰਾ ਸੇਵਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਓਰ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਸੇਵਾ 'ਤੇ ਕਰ ਹੋਣ ਕਰਕੇ, ਇਹ ਸੇਵਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਵਾਲੇ 'ਤੇ ਇੱਕ ਸਿੱਧਾ ਕਰ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਪਰ ਇਹ ਸੇਵਾ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਗਤੀਵਿਧੀ 'ਤੇ ਖਪਤ ਕਰ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਮੁੱਲ ਵਾਧੂ ਕਰ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲਾ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਜੋ ਕਿ ਭਾਰਤੀ ਸੰਘ & ਹੋਰਾਂ ਬਨਾਮ ਬੰਗਾਲ ਸ਼੍ਰਾਚੀ ਹਾਊਸਿੰਗ ਡਿਵੈਲਪਮੈਂਟ ਲਿਮਿਟੇਡ ਅਤੇ ਅਨੁਸਾਰ ਅਤੇ ਆਰ.ਸੀ. ਜਾਲ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤੀ ਸੰਘ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ ਦਾਵਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਵਰਗੀਕਰਣ ਟੈਸਟ ਨੂੰ ਸੇਵਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ, ਭਾਵ, ਹਜ ਕਮੇਟੀ ਅਤੇ ਐਚ.ਜੀ.ਓ./ਪੀ.ਟੀ.ਓ., ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਨਾਲ ਲਾਗੂ ਕਰਨਾ ਪਵੇਗਾ, ਅਤੇ ਸੇਵਾ ਦੇ ਪ੍ਰਾਪਤਕਰਤਾਓਂ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਨਾਲ ਨਹੀਂ। ਸੰਖੇਪ ਵਿੱਚ, ਉਸ ਨੇ ਦਾਵਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਹਜ ਕਮੇਟੀ ਅਤੇ ਐਚ.ਜੀ.ਓ./ਪੀ.ਟੀ.ਓ. ਵੱਖਰੇ ਵਰਗਾਂ ਦੇ ਹਨ।

31. 2012 ਨਿਯਮਾਂ ਵੱਲ ਮੁੜ ਕੇ, ਉਸ ਨੇ ਦਾਵਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਜੇ ਦੋ ਮੁਕਾਬਲੇ ਵਾਲੇ ਨਿਯਮ ਲੈਣਦਾਰੀ ਨੂੰ ਕਵਰ ਕਰਨ ਲਈ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਤਾਂ ਨਿਯਮ 14 ਵਿੱਚ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਟਾਈ-ਬ੍ਰੇਕਰ ਚਿੱਤਰ ਵਿੱਚ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਇਹ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਨਿਰਧਾਰਣ ਉਸ ਨਿਯਮ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜੋ ਵਿਚਾਰਣਯੋਗ ਨਿਯਮਾਂ ਵਿੱਚ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਉਹ ਦਾਵਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਨਿਯਮ 8 ਲਾਗੂ ਹੋਵੇਗਾ, ਜੋ ਕਿ ਸੇਵਾ ਨੂੰ ਕਰਯੋਗ

ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਆਈ.ਜੀ.ਐਸ.ਟੀ. ਐਕਟ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ, ਉਸ ਨੇ ਦਾਵਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਜਦੋਂ ਧਾਰਾ 12 ਲਾਗੂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਧਾਰਾ 13 ਦੀ ਲਾਗੂਤਾ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਾਹਰ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ, ਧਾਰਾ 13 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (3) ਦੀ ਕਲੋਜ਼ (ਬੀ) ਦਾ ਕੋਈ ਵੀ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ।

ਯਾਚੀਕਾਕਰਤਾਓਂ ਵੱਲੋਂ ਜਵਾਬ

32. ਜਵਾਬ ਵਿੱਚ, ਸ੍ਰੀ ਅਰਵਿੰਦ ਪੀ. ਦਾਤਾਰ, ਵੱਡੇ ਵਕੀਲ ਨੇ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਨਿਯਮ 8 ਦਾ ਕੋਈ ਵੀ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ। ਸਿੱਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਵੱਡੇ ਵਕੀਲ ਨੇ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਕੇਰਲਾ ਸਰਕਾਰ ਅਤੇ ਅਨਜ ਬਨਾਮ ਮਦਰ ਸੁਪੀਰੀਅਰ ਅਡੋਰੇਸ਼ਨ ਕਨਵੈਂਟ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਉਦੇਸ਼ਪੂਰਨ ਵਿਆਖਿਆ ਦੀ ਪਰੀਖਿਆ ਲਾਗੂ ਕਰਨੀ ਪਵੇਗੀ। ਛੋਟ ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰਦਿਆਂ, ਉਸ ਨੇ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਐਮ. ਜਹਾਂਗੀਰ ਭਾਟੂਸ਼ਾ ਅਤੇ ਹੋਰ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਰੈਵੇਨਿਊ ਦੁਆਰਾ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਫੈਸਲੇ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਤੱਥਾਂ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੋਣਗੇ। ਉਸ ਨੇ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਵੀ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਇਹ ਇੱਕ ਅਜਿਹਾ ਮਾਮਲਾ ਸੀ ਜਿੱਥੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਰਾਜ ਵਪਾਰ ਨਿਗਮ ਅਤੇ ਨਿੱਜੀ ਆਯਾਤਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਵੱਖਰੇ ਵਿਵਹਾਰ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਿਆ। ਉਸ ਨੇ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਵੱਖਰੇ ਛੋਟ ਤਬ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਜਦੋਂ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਪਰਿਸਥਿਤੀਆਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦਿਆਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਛੋਟ ਦਾ ਆਦੇਸ਼ ਪਾਸ ਕਰਨਾ ਜਨਤਕ ਹਿੱਤ ਵਿੱਚ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸੀ।

ਸਬਮਿਸ਼ਨਾਂ ਦੀ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ

33. ਸੇਵਾ ਕਰ ਵਿੱਤ ਐਕਟ ਦੁਆਰਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਵਿੱਤ ਐਕਟ ਨੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸੇਵਾਵਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਜੋ ਸੇਵਾ ਕਰ ਦੇ ਭੁਗਤਾਨ ਦੇ ਅਧੀਨ ਬਣਾਏ ਗਏ ਸਨ। ਸੇਵਾਵਾਂ ਨੂੰ ਵਿੱਤ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 65 ਦੀ ਧਾਰਾ 105 ਵਿੱਚ ਗਿਣਤੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

34. ਸੇਵਾ ਕਰ ਇੱਕ ਅਪਰੋਕਸ਼ ਕਰ ਹੈ ਜੋ ਸੇਵਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਵਾਲੇ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਕਰਯੋਗ ਵਿਅਕਤੀ ਹੈ। ਸੇਵਾ ਕਰ ਇੱਕ ਸੇਵਾ 'ਤੇ ਕਰ ਹੈ। ਇਹ ਸੇਵਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਵਾਲੇ 'ਤੇ ਸਿੱਧਾ ਕਰ ਨਹੀਂ ਹੈ ਪਰ ਸੇਵਾ ਦੁਆਰਾ ਕ੍ਰਿਆਤਮਕਤਾ 'ਤੇ ਵੈਲਿਊ-ਐਡਡ ਕਰ ਹੈ। ਸੇਵਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਸੇਵਾ ਕਰ ਦੇ ਭੁਗਤਾਨ ਦਾ ਬੋਝ ਸੇਵਾ ਪ੍ਰਾਪਤਕਰਤਾ 'ਤੇ ਪਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਗਰੁੱਪ ਦੀਆਂ ਯਾਚੀਕਾਵਾਂ ਵਿੱਚ, ਅਸੀਂ ਨਕਾਰਾਤਮਕ ਸੇਵਾ ਕਰ ਦੀ ਵਿਵਸਥਾ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹਾਂ, ਜੋ ਕਿ 1 ਜੁਲਾਈ 2012 ਨੂੰ ਵਿੱਤ ਐਕਟ, 2012 ਦੁਆਰਾ ਧਾਰਾ 66B ਅਤੇ 66C ਦੀ ਸ਼ਾਮਲਤੀ ਨਾਲ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਇਹ ਵਿਵਸਥਾ 1 ਜੁਲਾਈ 2012 ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ, ਤਾਂ ਵਿੱਤ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 65 ਦੀ ਧਾਰਾ 105 ਵਿੱਚ 100 ਤੋਂ ਵੱਧ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸੇਵਾਵਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਧਾਰਾ 66B ਨੇ ਇੱਕ ਨਕਾਰਾਤਮਕ ਸੇਵਾ ਕਰ ਦੀ ਵਿਵਸਥਾ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਕਰ ਨੂੰ ਨਕਾਰਾਤਮਕ ਸੂਚੀ ਵਿੱਚ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਸੇਵਾਵਾਂ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਸਾਰੀਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੇ ਮੁੱਲ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਧਾਰਾ 66B ਚਾਰਜਿੰਗ ਧਾਰਾ ਹੈ। ਸੁਵਿਧਾ ਲਈ, ਅਸੀਂ ਧਾਰਾ 66B ਨੂੰ ਇੱਥੇ ਦੁਬਾਰਾ ਪੇਸ਼ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ ਜੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੜ੍ਹਦੀ ਹੈ:

“ਧਾਰਾ 66ਬੀ. ਵਿੱਤ ਐਕਟ, 2012 ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸੇਵਾ ਕਰ ਦਾ ਚਾਰਜ।— ਇੱਕ ਕਰ (ਜਿਸਨੂੰ ਇੱਥੇ ਸੇਵਾ ਕਰ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ) ਦੀ ਦਰ ਚੌਦਾਂ ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੀਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ 'ਤੇ, ਜੋ ਨਕਾਰਾਤਮਕ ਸੂਚੀ ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਈਆਂ ਗਈਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਹਨ, ਕਰਜ਼ਾਇਕ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ ਦੁਆਰਾ ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹਨ ਜਾਂ ਦੇਣ ਲਈ ਸਹਿਮਤ ਹਨ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਕੱਠੀ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।”

(ਜੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ)

35. ਇਸ ਲਈ, ਸੇਵਾ ਕਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੀਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ 'ਤੇ ਦੇਣਯੋਗ ਹੈ ਜੋ ਨਕਾਰਾਤਮਕ ਸੂਚੀ ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਈਆਂ ਗਈਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਕਰਜ਼ਾਇਕ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ ਦੁਆਰਾ ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹਨ ਜਾਂ ਦੇਣ ਲਈ ਸਹਿਮਤ ਹਨ। ਕਰਜ਼ਾਇਕ ਖੇਤਰ ਨੂੰ ਵਿੱਤ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 65ਬੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 52 ਵਿੱਚ ਉਸ ਖੇਤਰ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਜਿਸ 'ਤੇ ਸੰਬੰਧਿਤ ਅਧਿਆਇ 'ਸੇਵਾ ਕਰ – ਕਾਨੂੰਨੀ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ' ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਧਾਰਾਵਾਂ 64 ਤੋਂ 114 ਤੱਕ ਦੇ ਵਿੱਤ ਐਕਟ ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਵਿੱਤ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 64 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਪ੍ਰਦਾਨ

ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਸੰਬੰਧਿਤ ਅਧਿਆਇ ਪੂਰੇ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਸਿਵਾਏ ਜੰਮੂ ਅਤੇ ਕਸ਼ਮੀਰ ਰਾਜ ਦੇ। 30 ਜੂਨ, 2017 ਤੱਕ ਚਲਣ ਵਾਲੀ ਨਕਾਰਾਤਮਕ ਸੂਚੀ ਦੇ ਸ਼ਾਸਨ ਅਧੀਨ, ਸੇਵਾ ਕਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸੇਵਾਵਾਂ 'ਤੇ ਦੇਣਯੋਗ ਸੀ ਜੋ ਕਰਜ਼ਾਇਕ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹਨ ਜਾਂ ਦੇਣ ਲਈ ਸਹਿਮਤ ਹਨ ਜੋ ਪੂਰੇ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਹੈ ਸਿਵਾਏ ਜੰਮੂ ਅਤੇ ਕਸ਼ਮੀਰ ਦੇ। ਧਾਰਾ 66ਸੀ ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਉਹਨਾਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੇ ਸਥਾਨ ਦੇ ਨਿਰਧਾਰਣ ਲਈ ਨਿਯਮ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਜਿਥੇ ਅਜਿਹੀਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ ਜਾਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਜਾਣ ਦੇ ਸਮਝੌਤੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਵਿੱਤ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 66ਸੀ ਅਧੀਨ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦਿਆਂ, 2012 ਦੇ ਨਿਯਮ ਬਣਾਏ ਗਏ ਸਨ ਅਤੇ 1ਲਾ SUPERSCRIPT ਜੁਲਾਈ 2012 ਤੋਂ ਲਾਗੂ ਕੀਤੇ ਗਏ।

36. ਇਨ੍ਹਾਂ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਵਿੱਚ, ਅਸੀਂ ਐਚ.ਜੀ.ਓਜ਼ ਜਾਂ ਪੀ.ਟੀ.ਓਜ਼ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹਾਂ। ਇਸ ਲਈ, ਐਚ.ਜੀ.ਓਜ਼/ ਪੀ.ਟੀ.ਓਜ਼ ਦੁਆਰਾ ਮੁਹੱਈਆ ਕੀਤੀਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੀ ਕਿਸਮ ਨੂੰ ਸਮਝਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਹਜ ਯਾਤਰਾ ਸਾਊਦੀ ਅਰਬ ਵਿੱਚ ਮੱਕਾ ਅਤੇ ਨੇੜਲੇ ਪਵਿੱਤਰ ਸਥਾਨਾਂ 'ਤੇ ਪੰਜ ਦਿਨਾਂ ਦੀ ਧਾਰਮਿਕ ਯਾਤਰਾ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਪਵਿੱਤਰ ਕੁਰਾਨ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਸਾਰੇ ਮੁਸਲਮਾਨ ਜੋ ਸਰੀਰਕ ਅਤੇ ਵਿੱਤੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਮਰੱਥ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿੱਚ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਇੱਕ ਵਾਰ ਹਜ ਯਾਤਰਾ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਪਵਿੱਤਰ ਕੁਰਾਨ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਹਜ ਯਾਤਰਾ ਇਸਲਾਮ ਦੇ ਪੰਜ ਸਤੂਨਾਂ ਜਾਂ ਫਰਜ਼ਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਹੈ। ਹਜ ਸਾਲ ਵਿੱਚ ਸਿਰਫ ਇੱਕ ਵਾਰ ਇਸਲਾਮੀ ਚੰਦਰ ਕੈਲੰਡਰ ਦੇ ਬਾਰ੍ਹਵੇਂ ਅਤੇ ਆਖਰੀ ਮਹੀਨੇ ਵਿੱਚ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਮੱਕਾ ਵਿੱਚ ਹੋਰ ਸਮੇਂ 'ਤੇ ਕੀਤੀ ਗਈ ਯਾਤਰਾ ਨੂੰ ਉਮਰਾਹ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਹਜ ਦੇ ਪੰਜ ਦਿਨਾਂ ਦੌਰਾਨ, ਯਾਤਰੀਆਂ ਨੂੰ ਕੁਝ ਰਸਮਾਂ ਨੂੰ ਅੰਜਾਮ ਦੇਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵੇਰਵੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਮੁੱਦਿਆਂ ਨੂੰ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨ ਲਈ ਪ੍ਰਾਸੰਗਿਕ ਨਹੀਂ ਹਨ।

37. ਭਾਰਤ ਦੇ ਹਜ ਯਾਤਰੀਆਂ ਨੂੰ ਹਜ ਯਾਤਰਾ ਕਰਨ ਦੀ ਸਹੂਲਤ ਦੇਣ ਲਈ, ਹਰ ਸਾਲ ਸਾਊਦੀ ਅਰਬ ਦੀ ਬਾਦਸ਼ਾਹੀ ਅਤੇ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਵਿਚਕਾਰ ਦੁਪੱਖੀ ਸਮਝੌਤਾ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਦੁਪੱਖੀ ਸਮਝੌਤੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਯਾਤਰੀਆਂ ਦੀ ਇੱਕ ਕੋਟਾ ਭਾਰਤ ਨੂੰ ਸੌਂਪੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਉਸ ਕੋਟਾ ਵਿੱਚੋਂ, ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕੇਵਲ 30% ਹੀ ਐਚ.ਜੀ.ਓ.ਜ਼ ਨੂੰ ਆਵੰਟਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਬਾਕੀ ਕੋਟਾ ਹਜ ਕਮੇਟੀ ਨੂੰ ਉਪਲਬਧ ਕਰਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

38. ਐਚ.ਜੀ.ਓ.ਜ਼ ਹਜ ਯਾਤਰੀਆਂ ਨੂੰ ਉਡਾਣ ਟਿਕਟਾਂ ਖਰੀਦਣ, ਸਾਊਦੀ ਅਰਬ ਵਿੱਚ ਰਹਿਣ ਦੀ ਵਿਵਸਥਾ ਕਰਨ ਅਤੇ ਭੁਗਤਾਨ ਕਰਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਰਹਿਣ ਦੌਰਾਨ ਸਾਊਦੀ ਅਰਬ ਵਿੱਚ ਭੋਜਨ ਉਪਲਬਧ ਕਰਾਉਣ, ਸਾਊਦੀ ਅਰਬ ਵਿੱਚ ਆਵਾਜਾਈ ਲਈ ਭੁਗਤਾਨ ਕਰਨ ਅਤੇ ਸਾਊਦੀ ਰਿਆਲਾਂ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਮੁਦਰਾ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਨ ਦੀਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਅਰਵਿੰਦ ਪੀ. ਦਾਤਾਰ, ਸੀਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਵੱਡੇ ਵਕੀਲ ਵੱਲੋਂ ਦਾਇਰ ਲਿਖਤੀ ਅਰਜ਼ੀਆਂ ਵਿੱਚ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਸਾਰੇ ਮੁਸਲਮਾਨ ਭਗਤ ਜੋ ਹਜ ਯਾਤਰਾ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਾਊਦੀ ਅਰਬ ਵਿੱਚ ਤਵਾਫਾ ਸੰਸਥਾ ਨਾਲ ਆਪਣਾ ਨਾਮ ਦਰਜ ਕਰਾਉਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਹੀ ਹਜ ਯਾਤਰੀ ਸਾਊਦੀ ਅਰਬ ਦੀ ਬਾਦਸ਼ਾਹੀ ਵਿੱਚ ਉਤਰਦੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਾਰੀ ਗਤੀਵਿਧੀ ਤਵਾਫਾ ਸੰਸਥਾ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਏਜੰਟਾਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮੋਆਲਿਮ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਦੁਆਰਾ ਨਿਯੰਤਰਿਤ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਹਜ ਕਮੇਟੀ ਵੱਲੋਂ ਉਹਨਾਂ ਯਾਤਰੀਆਂ ਨੂੰ ਮੁਹੱਈਆ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ ਜੋ ਹਜ ਕਮੇਟੀ ਰਾਹੀਂ ਹਜ ਯਾਤਰਾ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਗੋਪਾਲ ਸੰਕਰਨਾਰਾਯਣਨ, ਸੀਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਵੱਡੇ ਵਕੀਲ ਵੱਲੋਂ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਐਚ.ਜੀ.ਓ.ਜ਼ ਕਾਬਾ ਦੇ ਨੇੜੇ ਇੱਕ ਥਾਂ 'ਤੇ ਬਿਹਤਰ ਰਹਿਣ ਦੀ ਵਿਵਸਥਾ ਅਤੇ ਭੋਜਨ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਹਜ ਕਮੇਟੀ ਦੂਰ-ਦੂਰ ਦੀਆਂ ਥਾਵਾਂ 'ਤੇ ਬਿਨਾਂ ਖਾਣ-ਪੀਣ ਦੀ ਸਹੂਲਤ ਦੇ ਰਹਿਣ ਦੀ ਵਿਵਸਥਾ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਦੀ ਹੈ। 2012 ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਦਾ ਸਰਵਿਸ ਟੈਕਸ ਦੇਣ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਨਾਲ ਸਿੱਧਾ ਸੰਬੰਧ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਉਕਤ ਨਿਯਮ ਇੱਕ ਸੇਵਾ ਦੇ ਪ੍ਰਦਾਨ ਦੀ ਥਾਂ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਨਿਯਮ 2 ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ (ਐਚ) ਅਤੇ (ਆਈ) ਅਧੀਨ 'ਸੇਵਾ ਪ੍ਰਦਾਤਾ ਦੀ ਥਾਂ' ਅਤੇ 'ਸੇਵਾ ਪ੍ਰਾਪਤਕਰਤਾ ਦੀ ਥਾਂ' ਦੀਆਂ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, 2012 ਦੇ ਉਕਤ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਨਿਯਮ 3, 4, 7, 8 ਅਤੇ ਨਿਯਮ 9 ਵੀ ਸੰਬੰਧਿਤ ਹਨ। ਨਿਯਮ 2 ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ (ਐਚ) ਅਤੇ (ਆਈ), ਨਿਯਮ 3, 4, 7, 8 ਅਤੇ ਨਿਯਮ 9 ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੜ੍ਹੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ:

"2(ਐਚ)"ਸੇਵਾ ਪ੍ਰਦਾਤਾ ਦੀ ਥਾਂ" ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ- (ਅ) ਜਿੱਥੇ ਸੇਵਾ ਪ੍ਰਦਾਤਾ ਨੇ ਇੱਕ ਸਿੰਗਲ ਰਜਿਸਟ੍ਰੇਸ਼ਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਚਾਹੇ ਕੇਂਦਰੀਕ□ਤ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਅਨਿਥਾ, ਉਹ ਪ੍ਰਿਮਿਸਜ਼ ਜਿਸ ਲਈ ਅਜਿਹਾ ਰਜਿਸਟ੍ਰੇਸ਼ਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ;

(ਬ) ਜਿੱਥੇ ਸੇਵਾ ਪ੍ਰਦਾਤਾ ਉਪ-ਉਪਬੰਧ (ਅ) ਅਧੀਨ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ: (ਆਈ) ਉਸ ਦੀ ਵਪਾਰਕ ਸਥਾਪਨਾ ਦੀ ਥਾਂ; ਜਾਂ

(i) ਉਸਦੀ ਕਾਰੋਬਾਰੀ ਸਥਾਪਨਾ ਦਾ ਸਥਾਨ; ਜਾਂ

(ii) ਜੇਕਰ ਸੇਵਾਵਾਂ ਕਾਰੋਬਾਰੀ ਸਥਾਪਨਾ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਕਿਸੇ ਥਾਂ ਤੋਂ ਮੁਹੱਈਆ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ, ਭਾਵ, ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਥਾਂ 'ਤੇ ਸਥਿਰ ਸਥਾਪਨਾ, ਉਸ ਸਥਾਪਨਾ ਦਾ ਸਥਾਨ; ਜਾਂ

(iii) ਜਿੱਥੇ ਸੇਵਾਵਾਂ ਇੱਕ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸਥਾਪਨਾਵਾਂ ਤੋਂ, ਚਾਹੇ ਉਹ ਕਾਰੋਬਾਰੀ ਹੋਣ ਜਾਂ ਸਥਿਰ, ਮੁਹੱਈਆ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ, ਉਹ ਸਥਾਪਨਾ ਜੋ ਸੇਵਾ ਦੇ ਪ੍ਰਦਾਨ ਨਾਲ ਸਿੱਧੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਬੰਧਤ ਹੈ; ਅਤੇ

(iv) ਅਜਿਹੀਆਂ ਥਾਵਾਂ ਦੇ ਗੈਰ-ਹਾਜ਼ਰ ਹੋਣ ਦੀ ਸੂਰਤ ਵਿੱਚ, ਸੇਵਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਤਾ ਦਾ ਆਮ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ ਸਥਾਨ।

(i) “ਸੇਵਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਤਾ ਦਾ ਸਥਾਨ” ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ:-

(a). ਜਿੱਥੇ ਸੇਵਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਨੇ ਇੱਕ ਸਿੰਗਲ ਰਜਿਸਟ੍ਰੇਸ਼ਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਚਾਹੇ ਕੇਂਦਰੀਕ੍ਰਿਤ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਅਨਿਥਾ, ਉਹ ਪ੍ਰਿਮਿਸਜ਼ ਜਿਸ ਲਈ ਅਜਿਹਾ ਰਜਿਸਟ੍ਰੇਸ਼ਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ;

(b). ਜਿੱਥੇ ਸੇਵਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਉਪ-ਧਾਰਾ (a) ਅਧੀਨ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ:

(i) ਉਸ ਦੀ ਕਾਰੋਬਾਰੀ ਸਥਾਪਨਾ ਦਾ ਸਥਾਨ; ਜਾਂ

(ii) ਜਿੱਥੇ ਸੇਵਾਵਾਂ ਨੂੰ ਕਾਰੋਬਾਰੀ ਸਥਾਪਨਾ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਕਿਸੇ ਥਾਂ 'ਤੇ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਭਾਵ, ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਥਾਂ 'ਤੇ ਸਥਿਰ ਸਥਾਪਨਾ, ਉਸ ਸਥਾਪਨਾ ਦਾ ਸਥਾਨ; ਜਾਂ

(iii) ਜਿੱਥੇ ਸੇਵਾਵਾਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸਥਾਪਨਾਵਾਂ ਵਿੱਚ, ਚਾਹੇ ਉਹ ਕਾਰੋਬਾਰੀ ਹੋਣ ਜਾਂ ਸਥਿਰ, ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਸਥਾਪਨਾ ਜੋ ਸੇਵਾ ਦੇ ਵਰਤੋਂ ਨਾਲ ਸਿੱਧੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਬੰਧਤ ਹੈ; ਅਤੇ

(iv) ਅਜਿਹੀਆਂ ਥਾਵਾਂ ਦੇ ਗੈਰ-ਹਾਜ਼ਰ ਹੋਣ ਦੀ ਸੂਰਤ ਵਿੱਚ, ਸੇਵਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਦਾ ਆਮ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ ਸਥਾਨ।

ਵਿਆਖਿਆ:- ਧਾਰਾਵਾਂ (h) ਅਤੇ (i) ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ, “ਆਮ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ ਸਥਾਨ” ਕਿਸੇ ਕਾਰਪੋਰੇਟ ਸਰੀਰ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਉਹ ਸਥਾਨ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਇਹ ਸਥਾਪਿਤ ਜਾਂ ਅਨਿਥਾ ਕਾਨੂੰਨੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ।

ਵਿਆਖਿਆ 2:- ਧਾਰਾ (i) ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ, ਟੈਲੀਕਮਿਊਨੀਕੇਸ਼ਨ ਸੇਵਾ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, “ਆਮ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ ਸਥਾਨ” ਬਿਲਿੰਗ ਪਤਾ ਹੋਵੇਗਾ।

“3. ਸੇਵਾ ਦਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਸਥਾਨ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ - ਕਿਸੇ ਸੇਵਾ ਦਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਸਥਾਨ ਉਹ ਸਥਾਨ ਹੋਵੇਗਾ ਜਿੱਥੇ ਸੇਵਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਹੈ:

ਬਸ਼ਰਤੇ ਕਿ “ਆਨਲਾਈਨ ਜਾਣਕਾਰੀ ਅਤੇ ਡਾਟਾਬੇਸ ਪਹੁੰਚ ਜਾਂ ਪੁਨਰਪ੍ਰਾਪਤੀ ਸੇਵਾਵਾਂ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਦੀਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ” (ਸਰਵਿਸ ਟੈਕਸ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ 46/2012 ਰਾਹੀਂ ਸ਼ਾਮਲ) ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਜਿੱਥੇ ਸੇਵਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਦਾ ਸਥਾਨ ਆਮ ਕਾਰੋਬਾਰੀ ਕੋਰਸ ਵਿੱਚ ਉਪਲਬਧ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਪ੍ਰਦਾਨ ਸਥਾਨ ਸੇਵਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਤਾ ਦਾ ਸਥਾਨ ਹੋਵੇਗਾ।

4. ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਆਧਾਰਿਤ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਦਾਨ ਦੀ ਥਾਂ। - ਹੇਠ ਲਿਖੀਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਦੀ ਥਾਂ ਉਹ ਸਥਾਨ

ਹੋਵੇਗੀ ਜਿੱਥੇ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹਨ, ਨਾਮਤ:-

(a) ਉਹ ਸੇਵਾਵਾਂ ਜੋ ਮਾਲ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੇਵਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਲਈ ਸੇਵਾ ਦੇ ਪ੍ਰਾਪਤਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਜਾਂ ਸੇਵਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੁਆਰਾ ਸਰੀਰਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਉਪਲਬਧ ਕਰਵਾਏ ਜਾਣੇ ਲੋੜੀਂਦੇ ਹਨ:

ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਜਦੋਂ ਅਜਿਹੀਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਇਲੈਕਟ੍ਰੋਨਿਕ ਸਾਧਨਾਂ ਦੁਆਰਾ ਦੂਰ ਸਥਾਨ 'ਤੇ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ ਤਾਂ ਸੇਵਾ ਦੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਦੀ ਥਾਂ ਉਹ ਸਥਾਨ ਹੋਵੇਗੀ ਜਿੱਥੇ ਮਾਲ ਸੇਵਾ ਦੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਦੇ ਸਮੇਂ 'ਤੇ ਸਥਿਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ:

ਹੋਰ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਇਹ ਧਾਰਾ ਉਸ ਸੇਵਾ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ ਜੋ ਮਾਲ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜੋ ਅਸਥਾਈ ਤੌਰ 'ਤੇ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਮੁਰੰਮਤ ਲਈ ਆਯਾਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਅਤੇ ਮੁਰੰਮਤ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਵਰਤੋਂ ਦੇ ਨਿਰਯਾਤ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਉਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਜੋ ਮੁਰੰਮਤ ਲਈ ਲੋੜੀਂਦਾ ਹੈ;

(b) ਉਹ ਸੇਵਾਵਾਂ ਜੋ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ, ਜਾਂ ਤਾਂ ਸੇਵਾ ਦੇ ਪ੍ਰਾਪਤਕਰਤਾ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਜਾਂ ਪ੍ਰਾਪਤਕਰਤਾ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਜੋ ਸੇਵਾ ਦੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਲਈ ਪ੍ਰਾਪਤਕਰਤਾ ਜਾਂ ਪ੍ਰਾਪਤਕਰਤਾ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਸਰੀਰਕ ਹਾਜ਼ਰੀ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

7. ਇੱਕ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸਥਾਨਾਂ 'ਤੇ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਦੀ ਥਾਂ। - ਜਿੱਥੇ ਨਿਯਮ 4, 5 ਜਾਂ 6 ਵਿੱਚ ਉਲਲੇਖਿਤ ਕੋਈ ਵੀ ਸੇਵਾ ਇੱਕ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸਥਾਨਾਂ 'ਤੇ, ਕਰ ਯੋਗ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਸਥਾਨ ਸਮੇਤ, ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਉਸ ਦੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਦੀ ਥਾਂ ਉਹ ਸਥਾਨ ਹੋਵੇਗੀ ਜਿੱਥੇ ਕਰ ਯੋਗ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਸੇਵਾ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਹਿੱਸਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

8. ਪ੍ਰਦਾਨਕਰਤਾ ਅਤੇ ਪ੍ਰਾਪਤਕਰਤਾ ਦੋਵੇਂ ਕਰ ਯੋਗ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਸਥਿਤ ਹੋਣ 'ਤੇ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਦੀ ਥਾਂ। - ਜਿੱਥੇ ਸੇਵਾ ਦੇ ਪ੍ਰਦਾਨਕਰਤਾ ਅਤੇ ਸੇਵਾ ਦੇ ਪ੍ਰਾਪਤਕਰਤਾ ਦੋਵੇਂ ਦਾ ਸਥਾਨ ਕਰ ਯੋਗ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਹੈ, ਉੱਥੇ ਸੇਵਾ ਦੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਦੀ ਥਾਂ ਸੇਵਾ ਦੇ ਪ੍ਰਾਪਤਕਰਤਾ ਦਾ ਸਥਾਨ ਹੋਵੇਗੀ।

9. ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਦੀ ਥਾਂ। - ਹੇਠ ਲਿਖੀਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਦੀ ਥਾਂ ਸੇਵਾ ਪ੍ਰਦਾਨਕਰਤਾ ਦਾ ਸਥਾਨ ਹੋਵੇਗੀ:-

(a) ਬੈਂਕਿੰਗ ਕੰਪਨੀ, ਜਾਂ ਵਿੱਤੀ ਸੰਸਥਾ, ਜਾਂ ਗੈਰ-ਬੈਂਕਿੰਗ ਵਿੱਤੀ ਕੰਪਨੀ ਦੁਆਰਾ ਖਾਤਾ ਧਾਰਕਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ;

(ਬ)

(ਸੀ) ਮਧਿਅਸਤ ਸੇਵਾਵਾਂ;

(ਡੀ) ਹਰ ਕਿਸਮ ਦੇ ਆਵਾਜਾਈ ਦੇ ਸਾਧਨਾਂ ਦੀ ਭਾੜੇ ਉਤੇ ਲੈਣ ਦੀ ਸੇਵਾ, ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਹਨ, -

(ਪਹਿਲਾ) ਹਵਾਈ ਜਹਾਜ਼, ਅਤੇ

(ਦੂਜਾ) ਜਹਾਜ਼ ਸਿਵਾਏ ਯਾਟਸ ਦੇ

ਇੱਕ ਮਹੀਨੇ ਦੀ ਅਵਧੀ ਤੱਕ।

(ਜੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ)

ਅਸੀਂ ਇੱਥੇ ਆਈਜੀਐਸਟੀ ਐਕਟ ਦੇ ਸਬੰਧਿਤ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਨੂੰ ਨੋਟ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ। ਸੈਕਸ਼ਨ 2 ਦੇ ਉਪ-ਸੈਕਸ਼ਨ (14) ਅਤੇ (15) ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹਨ:

“(14) ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਾਪਤਕਰਤਾ ਦਾ ਸਥਾਨ ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ,—

(ਅ) ਜਿੱਥੇ ਇੱਕ ਸਪਲਾਈ ਉਸ ਵਪਾਰ ਦੇ ਸਥਾਨ 'ਤੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਲਈ ਰਜਿਸਟ੍ਰੇਸ਼ਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਉਸ ਵਪਾਰ ਦੇ ਸਥਾਨ ਦਾ ਸਥਾਨ;

(ਬ) ਜਿੱਥੇ ਇੱਕ ਸਪਲਾਈ ਉਸ ਵਪਾਰ ਦੇ ਸਥਾਨ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਲਈ ਰਜਿਸਟ੍ਰੇਸ਼ਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ (ਕਿਤੇ ਹੋਰ ਸਥਿਰ ਸਥਾਪਨਾ), ਉਸ ਸਥਿਰ ਸਥਾਪਨਾ ਦਾ ਸਥਾਨ;

(ਸੀ) ਜਿੱਥੇ ਇੱਕ ਸਪਲਾਈ ਇੱਕ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸਥਾਪਨਾਵਾਂ 'ਤੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਚਾਹੇ ਉਹ ਵਪਾਰ ਦਾ ਸਥਾਨ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਸਥਿਰ ਸਥਾਪਨਾ, ਸਪਲਾਈ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਨਾਲ ਸਿੱਧੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਬੰਧਿਤ ਸਥਾਪਨਾ ਦਾ ਸਥਾਨ; ਅਤੇ

(ਡੀ) ਅਜਿਹੀਆਂ ਥਾਵਾਂ ਦੀ ਗੈਰ-ਮੌਜੂਦਗੀ 'ਚ, ਪ੍ਰਾਪਤਕਰਤਾ ਦੇ ਆਮ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਸਥਾਨ ਦਾ ਸਥਾਨ;

(15) ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੇ ਸਪਲਾਈਅਰ ਦਾ ਸਥਾਨ ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ,—

(ਅ) ਜਿੱਥੇ ਇੱਕ ਸਪਲਾਈ ਉਸ ਵਪਾਰ ਦੇ ਸਥਾਨ ਤੋਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਲਈ ਰਜਿਸਟ੍ਰੇਸ਼ਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਉਸ ਵਪਾਰ ਦੇ ਸਥਾਨ ਦਾ ਸਥਾਨ;

(ਬ) ਜਿੱਥੇ ਇੱਕ ਸਪਲਾਈ ਉਸ ਵਪਾਰ ਦੇ ਸਥਾਨ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਲਈ ਰਜਿਸਟ੍ਰੇਸ਼ਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ (ਕਿਤੇ ਹੋਰ ਸਥਿਰ ਸਥਾਪਨਾ), ਉਸ ਸਥਿਰ ਸਥਾਪਨਾ ਦਾ ਸਥਾਨ; (ਸੀ) ਜਿੱਥੇ ਇੱਕ ਸਪਲਾਈ ਇੱਕ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸਥਾਪਨਾਵਾਂ ਤੋਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਚਾਹੇ ਉਹ ਵਪਾਰ ਦਾ ਸਥਾਨ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਸਥਿਰ ਸਥਾਪਨਾ, ਸਪਲਾਈ ਦੇ ਪ੍ਰਦਾਨ ਨਾਲ ਸਿੱਧੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਬੰਧਿਤ ਸਥਾਪਨਾ ਦਾ ਸਥਾਨ; ਅਤੇ

(ਡੀ) ਅਜਿਹੀਆਂ ਥਾਵਾਂ ਦੀ ਗੈਰ-ਮੌਜੂਦਗੀ ਵਿੱਚ, ਸਪਲਾਇਰ ਦੇ ਸਧਾਰਣ ਰਹਿਣ ਸਥਾਨ ਦੀ ਥਾਂ।

ਆਈਜੀਐਸਟੀ ਐਕਟ ਦੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 12 ਅਤੇ 13 ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੜ੍ਹੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ:

ਸੈਕਸ਼ਨ 12. ਸਪਲਾਇਰ ਅਤੇ ਪ੍ਰਾਪਤਕਰਤਾ ਦਾ ਸਥਾਨ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਹੋਣ 'ਤੇ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੀ ਸਪਲਾਈ ਦੀ ਥਾਂ– (1) ਜਦੋਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੇ ਸਪਲਾਇਰ ਅਤੇ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਾਪਤਕਰਤਾ ਦਾ ਸਥਾਨ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਹੋਵੇ, ਤਾਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੀ ਸਪਲਾਈ ਦੀ ਥਾਂ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਇਸ ਸੈਕਸ਼ਨ ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਲਾਗੂ ਹੋਣਗੇ।

(2) ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੀ ਸਪਲਾਈ ਦੀ ਥਾਂ, ਉਪ-ਸੈਕਸ਼ਨ (3) ਤੋਂ (14) ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਈ ਗਈ ਸੇਵਾਵਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ,—

(ਅ) ਇੱਕ ਰਜਿਸਟਰਡ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੋਵੇਗੀ ਉਸ ਵਿਅਕਤੀ ਦਾ ਸਥਾਨ;

(ਬੀ) ਕਿਸੇ ਰਜਿਸਟਰਡ ਵਿਅਕਤੀ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੋਵੇਗੀ,—

(i) ਪ੍ਰਾਪਤਕਰਤਾ ਦਾ ਸਥਾਨ ਜਿੱਥੇ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਪਤਾ ਮੌਜੂਦ ਹੋਵੇ; ਅਤੇ

(ii) ਹੋਰ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੇ ਸਪਲਾਇਰ ਦਾ ਸਥਾਨ।

(3) ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੀ ਸਪਲਾਈ ਦੀ ਥਾਂ,—

(ਅ) ਸਿੱਧੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਿਸੇ ਅਚਲ ਸੰਪਤੀ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਆਰਕੀਟੈਕਟਸ, ਇੰਟੀਰੀਅਰ ਡੈਕੋਰੇਟਰਸ, ਸਰਵੇਅਰਸ, ਇੰਜੀਨੀਅਰਸ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸਬੰਧਤ ਮਾਹਰਾਂ ਜਾਂ ਅਸਟੇਟ ਏਜੰਟਾਂ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਸਮੇਤ, ਅਚਲ ਸੰਪਤੀ ਦੇ ਇਸਤੇਮਾਲ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਦੇਣ ਦੀ ਸੇਵਾ ਜਾਂ ਨਿਰਮਾਣ ਕਾਰਜ ਕਰਨ ਜਾਂ ਸਮਨਵਯ ਕਰਨ ਲਈ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ਗਈ ਕੋਈ ਵੀ ਸੇਵਾ; ਜਾਂ

(ਬੀ) ਹੋਟਲ, ਸਰਾਇ, ਗੈਸਟ ਹਾਊਸ, ਹੋਮ ਸਟੇ, ਕਲੱਬ ਜਾਂ ਕੈਂਪਸਾਈਟ ਦੁਆਰਾ ਲੌਜਿੰਗ ਆਕੰਮੋਡੇਸ਼ਨ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਜੋ ਵੀ ਨਾਮ ਨਾਲ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਇੱਕ ਹਾਊਸ ਬੋਟ ਜਾਂ ਕੋਈ ਹੋਰ ਜਲਯਾਨ ਸਮੇਤ; ਜਾਂ

(ਸੀ) ਕਿਸੇ ਵਿਆਹ ਜਾਂ ਰਿਸੈਪਸ਼ਨ ਜਾਂ ਇਸ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਮਾਮਲਿਆਂ ਲਈ ਕਿਸੇ ਅਚਲ ਸੰਪਤੀ ਵਿੱਚ ਆਕੰਮੋਡੇਸ਼ਨ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਜਾਂ ਅਧਿਕਾਰਿਕ, ਸਮਾਜਿਕ, ਸਾਂਸਕ□ਤਿਕ, ਧਾਰਮਿਕ ਜਾਂ ਵਪਾਰਕ ਫੰਕਸ਼ਨ ਲਈ ਸਮੇਤ ਅਜਿਹੇ ਫੰਕਸ਼ਨ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਦਾਨਤਾ; ਜਾਂ

(ਡੀ) ਉਪਰੋਕਤ ਕਲਾਜ਼ਾਂ (ਅ), (ਬੀ) ਅਤੇ (ਸੀ) ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਈ ਗਈ ਸੇਵਾਵਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਕੋਈ ਵੀ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੀ ਸਹਾਇਕ ਸੇਵਾਵਾਂ, ਉਹ ਸਥਾਨ ਹੋਵੇਗਾ ਜਿੱਥੇ ਅਚਲ ਸੰਪਤੀ ਜਾਂ ਨਾਵ ਜਾਂ ਜਲਯਾਨ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਮਾਮਲਾ ਹੋਵੇ, ਸਥਿਤ ਹੈ ਜਾਂ ਸਥਿਤ ਹੋਣ ਦਾ ਇਰਾਦਾ ਹੈ:

ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਜੇਕਰ ਅਚਲ ਸੰਪਤੀ ਜਾਂ ਕਿਸ਼ਤੀ ਜਾਂ ਜਹਾਜ਼ ਦਾ ਸਥਾਨ ਭਾਰਤ ਦੇ ਬਾਹਰ ਸਥਿਤ ਹੈ ਜਾਂ ਸਥਿਤ ਕਰਨ ਦਾ ਇਰਾਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਸਪਲਾਈ ਦਾ ਸਥਾਨ ਪ੍ਰਾਪਤਕਰਤਾ ਦਾ ਸਥਾਨ ਹੋਵੇਗਾ।

ਵਿਆਖਿਆ।—ਜਿੱਥੇ ਅਚਲ ਸੰਪਤੀ ਜਾਂ ਕਿਸ਼ਤੀ ਜਾਂ ਜਹਾਜ਼ ਇੱਕ ਤੋਂ ਵੱਧ ਰਾਜ ਜਾਂ ਕੇਂਦਰ ਸ਼ਾਸਿਤ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਸਥਿਤ ਹੈ, ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੀ ਸਪਲਾਈ ਨੂੰ ਹਰੇਕ ਸੰਬੰਧਿਤ ਰਾਜ ਜਾਂ ਕੇਂਦਰ ਸ਼ਾਸਿਤ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ, ਸੇਵਾਵਾਂ ਲਈ ਅਲੱਗ ਅਲੱਗ ਇਕੱਠੇ ਕੀਤੇ ਜਾਂ ਇਸ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕਰਾਰ ਜਾਂ ਸਮਝੌਤੇ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਮੁੱਲ ਦੇ ਅਨੁਪਾਤ ਵਿੱਚ, ਜਾਂ ਅਜਿਹੇ ਕਰਾਰ ਜਾਂ ਸਮਝੌਤੇ ਦੀ ਗੈਰ-ਮੌਜੂਦਗੀ ਵਿੱਚ, ਪ੍ਰਸਕ੍ਰਿਪਟ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਕੀਤੀ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਸੇਵਾ ਵਜੋਂ ਮੰਨੀ ਜਾਵੇਗੀ।

(4) ਰੈਸਟੋਰੈਂਟ ਅਤੇ ਕੈਟਰਿੰਗ ਸੇਵਾਵਾਂ, ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਸਜਾਵਟ, ਫਿਟਨੈਸ, ਸੁੰਦਰਤਾ ਉਪਚਾਰ, ਸਿਹਤ ਸੇਵਾ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਕਾਸਮੈਟਿਕ ਅਤੇ ਪਲਾਸਟਿਕ ਸਰਜਰੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ, ਦੀ ਸਪਲਾਈ ਦਾ ਸਥਾਨ ਉਹ ਸਥਾਨ ਹੋਵੇਗਾ ਜਿੱਥੇ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਸੇਵਾਵਾਂ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ।

(5) ਟ੍ਰੇਨਿੰਗ ਅਤੇ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਮੁਲਾਂਕਣ ਸਬੰਧੀ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੀ ਸਪਲਾਈ ਦਾ ਸਥਾਨ,—

(ਕ) ਇੱਕ ਰਜਿਸਟਰਡ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ, ਉਸ ਵਿਅਕਤੀ ਦਾ ਸਥਾਨ ਹੋਵੇਗਾ;

(ਖ) ਇੱਕ ਰਜਿਸਟਰਡ ਨਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ, ਉਹ ਸਥਾਨ ਹੋਵੇਗਾ ਜਿੱਥੇ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਸੇਵਾਵਾਂ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ।

(6) ਸਾਂਸਕ□ਤਿਕ, ਕਲਾਤਮਕ, ਖੇਡ, ਵਿਗਿਆਨਿਕ, ਸਿੱਖਿਆਤਮਕ, ਮਨੋਰੰਜਨ ਇਵੈਂਟ ਜਾਂ ਮਨੋਰੰਜਨ ਪਾਰਕ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਸਥਾਨ ਅਤੇ ਉਸ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਸੇਵਾਵਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੀ ਸਪਲਾਈ ਦਾ ਸਥਾਨ ਉਹ ਸਥਾਨ ਹੋਵੇਗਾ ਜਿੱਥੇ ਇਵੈਂਟ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਜਾਂ ਜਿੱਥੇ ਪਾਰਕ ਜਾਂ ਅਜਿਹਾ ਕੋਈ ਹੋਰ ਸਥਾਨ ਸਥਿਤ ਹੈ।

(7) ਸਾਂਸਕ□ਤਿਕ, ਕਲਾਤਮਕ, ਖੇਡ, ਵਿਗਿਆਨਿਕ, ਸਿੱਖਿਆਤਮਕ ਜਾਂ ਮਨੋਰੰਜਨ ਇਵੈਂਟ ਦੇ ਆਯੋਜਨ ਰਾਹੀਂ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਜਾਂ ਕਾਨਫਰੰਸ, ਮੇਲਾ, ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨੀ, ਜਸ਼ਨ ਜਾਂ ਇਸੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਮਾਗਮਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੀ ਸਪਲਾਈ ਵਿੱਚ ਸਪਲਾਈ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ; ਜਾਂ

(ਖ) ਕਿਸੇ ਵੀ ਇਵੈਂਟ ਜਾਂ ਉਪਰੋਕਤ ਕਲਾਜ਼ (ਕ) ਵਿੱਚ ਦੱਸੇ ਗਏ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੇ ਆਯੋਜਨ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਸੇਵਾਵਾਂ ਜਾਂ ਅਜਿਹੇ ਇਵੈਂਟਾਂ ਨੂੰ ਸਪਾਂਸਰਸ਼ਿਪ ਦੇਣ ਦੀਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ,—

(i) ਇੱਕ ਰਜਿਸਟਰਡ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ, ਉਸ ਵਿਅਕਤੀ ਦਾ ਸਥਾਨ ਹੋਵੇਗਾ;

(ii) ਕਿਸੇ ਰਜਿਸਟਰਡ ਵਿਅਕਤੀ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ, ਸਪਲਾਈ ਦੀ ਥਾਂ ਉਹ ਥਾਂ ਹੋਵੇਗੀ ਜਿੱਥੇ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਸਮਾਗਮ ਆਯੋਜਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਜੇਕਰ ਸਮਾਗਮ ਭਾਰਤ ਦੇ ਬਾਹਰ ਆਯੋਜਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਤਾਂ ਸਪਲਾਈ ਦੀ ਥਾਂ ਪ੍ਰਾਪਤਕਰਤਾ ਦਾ ਸਥਾਨ ਹੋਵੇਗੀ।

ਵਿਆਖਿਆ.—ਜਿੱਥੇ ਸਮਾਗਮ ਇੱਕ ਤੋਂ ਵੱਧ ਰਾਜ ਜਾਂ ਕੇਂਦਰ ਸ਼ਾਸਿਤ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਆਯੋਜਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਅਜਿਹੇ ਸਮਾਗਮ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੀ ਸਪਲਾਈ ਲਈ ਇੱਕ ਸੰਯੁਕਤ ਰਕਮ ਵਸੂਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਤਾਂ ਅਜਿਹੀਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੀ ਸਪਲਾਈ ਦੀ ਥਾਂ ਹਰੇਕ ਸੰਬੰਧਿਤ ਰਾਜ ਜਾਂ ਕੇਂਦਰ ਸ਼ਾਸਿਤ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਉਸ ਸੇਵਾ ਦੇ ਮੁੱਲ ਦੇ ਅਨੁਪਾਤ ਵਿੱਚ ਮੰਨੀ ਜਾਵੇਗੀ ਜੋ ਅਲੱਗ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਕੱਠੀ ਜਾਂ ਇਸ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਮਝੌਤੇ ਜਾਂ ਕਰਾਰ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਜਾਂ, ਅਜਿਹੇ ਸਮਝੌਤੇ ਜਾਂ ਕਰਾਰ ਦੀ ਗੈਰ-ਮੌਜੂਦਗੀ ਵਿੱਚ, ਅਜਿਹੇ ਹੋਰ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਜੋ ਪ੍ਰਸਤਾਵਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

(8) ਮਾਲ ਦੇ ਆਵਾਜਾਈ ਸੰਬੰਧੀ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੀ ਸਪਲਾਈ ਦੀ ਥਾਂ, ਮੇਲ ਜਾਂ ਕੂਰੀਅਰ ਰਾਹੀਂ, ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੋਵੇਗੀ—

(a) ਇੱਕ ਰਜਿਸਟਰਡ ਵਿਅਕਤੀ ਲਈ, ਉਹ ਵਿਅਕਤੀ ਦਾ ਸਥਾਨ ਹੋਵੇਗਾ;

(b) ਇੱਕ ਰਜਿਸਟਰਡ ਵਿਅਕਤੀ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਵਿਅਕਤੀ ਲਈ, ਉਹ ਸਥਾਨ ਹੋਵੇਗਾ ਜਿੱਥੇ ਉਹ ਮਾਲ ਉਸ ਦੀ ਆਵਾਜਾਈ ਲਈ ਹਵਾਲੇ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।
ਬਸ਼ਰਤੇ ਜੇਕਰ ਮਾਲ ਦੀ ਆਵਾਜਾਈ ਭਾਰਤ ਦੇ ਬਾਹਰ ਕਿਸੇ ਥਾਂ 'ਤੇ ਹੋਵੇ, ਤਾਂ ਸਪਲਾਈ ਦੀ ਥਾਂ ਉਹ ਮੰਜ਼ਿਲ ਦੀ ਥਾਂ ਹੋਵੇਗੀ ਜਿੱਥੇ ਮਾਲ ਪਹੁੰਚਣਾ ਹੈ।

(9) ਯਾਤਰੀ ਆਵਾਜਾਈ ਸੇਵਾ ਦੀ ਸਪਲਾਈ ਦੀ ਥਾਂ, ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੋਵੇਗੀ—

(a) ਇੱਕ ਰਜਿਸਟਰਡ ਵਿਅਕਤੀ ਲਈ, ਉਹ ਵਿਅਕਤੀ ਦਾ ਸਥਾਨ ਹੋਵੇਗਾ;

(b) ਇੱਕ ਰਜਿਸਟਰਡ ਵਿਅਕਤੀ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਵਿਅਕਤੀ ਲਈ, ਉਹ ਥਾਂ ਹੋਵੇਗੀ ਜਿੱਥੇ ਯਾਤਰੀ ਲਗਾਤਾਰ ਯਾਤਰਾ ਲਈ ਸਵਾਰੀ 'ਤੇ ਚੜ੍ਹਦਾ ਹੈ:

ਬਸ਼ਰਤੇ ਜੇਕਰ ਭਵਿੱਖ ਵਿੱਚ ਵਰਤੋਂ ਲਈ ਪਾਸੇਜ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਪਾਸੇਜ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਦੇ ਜਾਰੀ ਸਮੇਂ 'ਤੇ ਚੜ੍ਹਾਈ ਦਾ ਬਿੰਦੂ ਮਾਲੂਮ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਤਾਂ ਅਜਿਹੀ ਸੇਵਾ ਦੀ ਸਪਲਾਈ ਦੀ ਥਾਂ ਉਪ-ਧਾਰਾ (2) ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

ਵਿਆਖਿਆ.—ਇਸ ਉਪ-ਧਾਰਾ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ, ਵਾਪਸੀ ਦੀ ਯਾਤਰਾ ਨੂੰ ਇੱਕ ਵੱਖਰੀ ਯਾਤਰਾ ਵਜੋਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾਵੇਗਾ, ਭਾਵੇਂ ਅਗਾਉਂ ਅਤੇ ਵਾਪਸੀ ਦੀ ਯਾਤਰਾ ਲਈ ਪਾਸੇਜ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਇੱਕੋ ਸਮੇਂ 'ਤੇ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੋਵੇ।

(10) ਇੱਕ ਵਾਹਨ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇੱਕ ਜਹਾਜ਼, ਹਵਾਈ ਜਹਾਜ਼, ਰੇਲ ਗੱਡੀ ਜਾਂ ਮੋਟਰ ਵਾਹਨ 'ਤੇ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੀ ਸਪਲਾਈ ਦੀ ਥਾਂ, ਉਸ ਯਾਤਰਾ ਲਈ ਉਸ ਵਾਹਨ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਰਵਾਨਗੀ ਦੇ ਬਿੰਦੂ ਦਾ ਸਥਾਨ ਹੋਵੇਗਾ।

(11) ਟੈਲੀਕਮਿਊਨੀਕੇਸ਼ਨ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੀ ਸਪਲਾਈ ਦੀ ਥਾਂ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਡਾਟਾ ਟ੍ਰਾਂਸਫਰ, ਬ੍ਰਾਡਕਾਸਟਿੰਗ, ਕੇਬਲ ਅਤੇ ਸਿੱਧੇ ਘਰ ਨੂੰ ਟੈਲੀਵਿਜ਼ਨ ਸੇਵਾਵਾਂ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ, ਕਿਸੇ ਵੀ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੋਵੇਗੀ,—

(a) ਫਿਕਸਡ ਟੈਲੀਕਮਿਊਨੀਕੇਸ਼ਨ ਲਾਈਨ, ਲੀਜ਼ਡ ਸਰਕਿਟ, ਇੰਟਰਨੈਟ ਲੀਜ਼ਡ ਸਰਕਿਟ, ਕੇਬਲ ਜਾਂ ਡਿਸ਼ ਐਂਟੀਨਾ ਦੁਆਰਾ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਉਹ ਸਥਾਨ ਹੋਵੇਗਾ ਜਿੱਥੇ ਟੈਲੀਕਮਿਊਨੀਕੇਸ਼ਨ ਲਾਈਨ, ਲੀਜ਼ਡ ਸਰਕਿਟ ਜਾਂ ਕੇਬਲ ਕਨੈਕਸ਼ਨ ਜਾਂ ਡਿਸ਼ ਐਂਟੀਨਾ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਲਈ ਸਥਾਪਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ;

(b) ਮੋਬਾਈਲ ਕਨੈਕਸ਼ਨ ਲਈ ਟੈਲੀਕਮਿਊਨੀਕੇਸ਼ਨ ਅਤੇ ਇੰਟਰਨੈਟ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੇ ਪੋਸਟ-ਪੇਡ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਉਹ ਸਥਾਨ ਹੋਵੇਗਾ ਜਿੱਥੇ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਾਪਤਕਰਤਾ ਦਾ ਬਿਲਿੰਗ ਪਤਾ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੇ ਸਪਲਾਇਰ ਦੇ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਹੈ;

(c) ਉਹ ਮਾਮਲੇ ਜਿੱਥੇ ਮੋਬਾਈਲ ਕਨੈਕਸ਼ਨ ਲਈ ਟੈਲੀਕਮਿਊਨੀਕੇਸ਼ਨ, ਇੰਟਰਨੈਟ ਸੇਵਾ ਅਤੇ ਸਿੱਧੇ ਘਰ ਨੂੰ ਟੈਲੀਵਿਜ਼ਨ ਸੇਵਾਵਾਂ ਪ੍ਰੀ-ਪੇਮੈਂਟ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਵਾਊਚਰ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਮਾਧਿਅਮ ਰਾਹੀਂ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ,—

(i) ਇੱਕ ਵਿਕਰੀ ਏਜੰਟ ਜਾਂ ਇੱਕ ਰੀ-ਸੈਲਰ ਜਾਂ ਗਾਹਕ ਪਛਾਣ ਮੋਡਿਊਲ ਕਾਰਡ ਜਾਂ ਰੀ-ਚਾਰਜ ਵਾਊਚਰ ਦੇ ਡਿਸਟ੍ਰੀਬਿਊਟਰ ਦੁਆਰਾ, ਸਪਲਾਈ ਦੇ ਸਮੇਂ ਸਪਲਾਇਰ ਦੇ ਰਿਕਾਰਡ ਅਨੁਸਾਰ ਵਿਕਰੀ ਏਜੰਟ ਜਾਂ ਰੀ-ਸੈਲਰ ਜਾਂ ਡਿਸਟ੍ਰੀਬਿਊਟਰ ਦਾ ਪਤਾ ਹੋਵੇਗਾ; ਜਾਂ

(ii) ਕਿਸੇ ਵੀ ਵਿਅਕਤੀ ਦੁਆਰਾ ਅੰਤਿਮ ਗਾਹਕ ਨੂੰ, ਉਹ ਸਥਾਨ ਹੋਵੇਗਾ ਜਿੱਥੇ ਅਜਿਹੀ ਪ੍ਰੀ-ਪੇਮੈਂਟ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਜਾਂ ਅਜਿਹੇ ਵਾਊਚਰ ਵੇਚੇ ਗਏ ਹਨ;

(d) ਹੋਰ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ, ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੇ ਸਪਲਾਇਰ ਦੇ ਰਿਕਾਰਡ ਅਨੁਸਾਰ ਪ੍ਰਾਪਤਕਰਤਾ ਦਾ ਪਤਾ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਜਿੱਥੇ ਅਜਿਹਾ ਪਤਾ ਉਪਲਬਧ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਸਪਲਾਈ ਦੀ ਥਾਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੇ ਸਪਲਾਇਰ ਦਾ ਸਥਾਨ ਹੋਵੇਗਾ:

ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਜਿੱਥੇ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੇ ਸਪਲਾਇਰ ਦੇ ਰਿਕਾਰਡ ਅਨੁਸਾਰ ਪ੍ਰਾਪਤਕਰਤਾ ਦਾ ਪਤਾ ਉਪਲਬਧ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਸਪਲਾਈ ਦੀ ਥਾਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੇ ਸਪਲਾਇਰ ਦਾ ਸਥਾਨ ਹੋਵੇਗਾ:

ਹੋਰ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਜੇਕਰ ਅਜਿਹੀ ਪ੍ਰੀ-ਪੇਡ ਸੇਵਾ ਇੰਟਰਨੈਟ ਬੈਂਕਿੰਗ ਜਾਂ ਹੋਰ ਇਲੈਕਟ੍ਰੋਨਿਕ ਮੋਡ ਆਫ ਪੇਮੈਂਟ ਰਾਹੀਂ ਲਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜਾਂ ਰੀਚਾਰਜ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਾਪਤਕਰਤਾ ਦਾ ਸਥਾਨ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੇ ਸਪਲਾਇਰ ਦੇ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਹੋਵੇਗਾ ਅਜਿਹੀਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੀ ਸਪਲਾਈ ਦੀ ਥਾਂ ਹੋਵੇਗੀ।

ਵਿਆਖਿਆ.—ਜਿੱਥੇ ਲੀਜ਼ਡ ਸਰਕਿਟ ਇੱਕ ਤੋਂ ਵੱਧ ਰਾਜ ਜਾਂ ਕੇਂਦਰ ਸ਼ਾਸਿਤ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਸਥਾਪਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਅਜਿਹੀਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੀ ਸਪਲਾਈ ਲਈ ਇੱਕ ਸੰਯੁਕਤ ਰਕਮ ਚਾਰਜ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਅਜਿਹੀਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੀ ਸਪਲਾਈ ਦੀ ਥਾਂ ਨੂੰ ਹਰੇਕ ਸੰਬੰਧਿਤ ਰਾਜ ਜਾਂ ਕੇਂਦਰ ਸ਼ਾਸਿਤ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੀ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਇਕੱਠੀ ਕੀਤੀ ਜਾਂ ਅਨੁਬੰਧ ਜਾਂ ਸਮਝੌਤੇ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਮੁੱਲ ਦੇ ਅਨੁਪਾਤ ਵਿੱਚ ਲਿਆ ਜਾਵੇਗਾ ਜਾਂ, ਅਜਿਹੇ ਅਨੁਬੰਧ ਜਾਂ ਸਮਝੌਤੇ ਦੀ ਗੈਰ-ਮੌਜੂਦਗੀ ਵਿੱਚ, ਅਜਿਹੇ ਹੋਰ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਜੋ ਪ੍ਰਸਕ੍ਰਿਪਟ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

(12) ਬੈਂਕਿੰਗ ਅਤੇ ਹੋਰ ਵਿੱਤੀ ਸੇਵਾਵਾਂ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਸਟਾਕ ਬ੍ਰੋਕਿੰਗ ਸੇਵਾਵਾਂ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ, ਦੀ ਸਪਲਾਈ ਦਾ ਸਥਾਨ ਉਸ ਵਿਅਕਤੀ ਦਾ ਸਥਾਨ ਹੋਵੇਗਾ ਜੋ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੇ ਸਪਲਾਇਰ ਦੇ ਰਿਕਾਰਡਾਂ ਉੱਤੇ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਾਪਤਕਰਤਾ ਹੈ:

ਬਸ਼ਰਤੇ ਜੇ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਾਪਤਕਰਤਾ ਦਾ ਸਥਾਨ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੇ ਸਪਲਾਇਰ ਦੇ ਰਿਕਾਰਡਾਂ ਉੱਤੇ ਨਾ ਹੋਵੇ, ਤਾਂ ਸਪਲਾਈ ਦਾ ਸਥਾਨ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੇ ਸਪਲਾਇਰ ਦਾ ਸਥਾਨ ਹੋਵੇਗਾ।

(13) ਬੀਮਾ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੀ ਸਪਲਾਈ ਦਾ ਸਥਾਨ ਹੋਵੇਗਾ,—

(ਅ) ਇੱਕ ਰਜਿਸਟਰਡ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ, ਉਸ ਵਿਅਕਤੀ ਦਾ ਸਥਾਨ;

(ਬ) ਇੱਕ ਰਜਿਸਟਰਡ ਵਿਅਕਤੀ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਦੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ, ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਾਪਤਕਰਤਾ ਦਾ ਸਥਾਨ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੇ ਸਪਲਾਇਰ ਦੇ ਰਿਕਾਰਡਾਂ ਉੱਤੇ।

(14) ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ, ਕਿਸੇ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ, ਕਾਨੂੰਨੀ ਸੰਸਥਾ ਜਾਂ ਸਥਾਨਕ ਅਥਾਰਟੀ ਨੂੰ ਵਿਗਿਆਪਨ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੀ ਸਪਲਾਈ ਦਾ ਸਥਾਨ ਉਹ ਰਾਜ ਜਾਂ ਕੇਂਦਰ ਸ਼ਾਸਿਤ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਹੋਵੇਗਾ ਜੋ ਕਰਾਰ ਜਾਂ ਸਮਝੌਤੇ ਵਿੱਚ ਪਛਾਣਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਅਜਿਹੇ ਹਰੇਕ ਰਾਜ ਜਾਂ ਕੇਂਦਰ ਸ਼ਾਸਿਤ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਸਪਲਾਈਆਂ ਦੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕੀਮਤ ਉਸ ਰਾਜ ਜਾਂ ਕੇਂਦਰ ਸ਼ਾਸਿਤ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਸਾਰਣ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਰਕਮ ਦੇ ਅਨੁਪਾਤ ਵਿੱਚ ਹੋਵੇਗੀ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇਸ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕਰਾਰ ਜਾਂ ਸਮਝੌਤੇ ਵਿੱਚ ਨਿਰਧਾਰਤ ਜਾਂ, ਅਜਿਹੇ ਕਰਾਰ ਜਾਂ ਸਮਝੌਤੇ ਦੀ ਗੈਰ-ਮੌਜੂਦਗੀ ਵਿੱਚ, ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਨਿਰਧਾਰਤ ਆਧਾਰ ਉੱਤੇ।

ਧਾਰਾ 13. ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੀ ਸਪਲਾਈ ਦਾ ਸਥਾਨ ਜਿੱਥੇ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦਾ ਸਪਲਾਇਰ ਜਾਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਾਪਤਕਰਤਾ ਭਾਰਤ ਦੇ ਬਾਹਰ ਹੈ – (1) ਇਸ ਧਾਰਾ ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਉਸ ਸਮੇਂ ਲਾਗੂ ਹੋਣਗੇ ਜਦੋਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦਾ ਸਪਲਾਇਰ ਜਾਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਾਪਤਕਰਤਾ ਭਾਰਤ ਦੇ ਬਾਹਰ ਹੋਵੇ।

(2) ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੀ ਸਪਲਾਈ ਦਾ ਸਥਾਨ, ਉਪ-ਧਾਰਾਵਾਂ (3) ਤੋਂ (13) ਵਿੱਚ ਨਿਰਧਾਰਤ ਸੇਵਾਵਾਂ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ, ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਾਪਤਕਰਤਾ ਦਾ ਸਥਾਨ ਹੋਵੇਗਾ:

ਬਸ਼ਰਤੇ ਜੇ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਾਪਤਕਰਤਾ ਦਾ ਸਥਾਨ ਸਾਧਾਰਣ ਕਾਰੋਬਾਰ ਦੇ ਦੌਰਾਨ ਉਪਲਬਧ ਨਾ ਹੋਵੇ, ਤਾਂ ਸਪਲਾਈ ਦਾ ਸਥਾਨ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੇ ਸਪਲਾਇਰ ਦਾ ਸਥਾਨ ਹੋਵੇਗਾ।

(3) ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੀ ਸਪਲਾਈ ਦਾ ਸਥਾਨ ਉਹ ਜਗ੍ਹਾ ਹੋਵੇਗਾ ਜਿੱਥੇ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਦਾਨਤਾ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਨਾਮਤ:—

(a) ਉਹ ਸੇਵਾਵਾਂ ਜੋ ਮਾਲ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਸਪਲਾਈ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਾਪਤਕਰਤਾ ਵੱਲੋਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੇ ਸਪਲਾਈਅਰ ਨੂੰ ਜਾਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੇ ਸਪਲਾਈਅਰ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਕੰਮ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਦਾਨਤਾ ਲਈ ਸਰੀਰਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਉਪਲਬਧ ਕਰਵਾਇਆ ਜਾਣਾ ਲੋੜੀਂਦਾ ਹੈ:

ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਜਦੋਂ ਅਜਿਹੀਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਇਲੈਕਟ੍ਰੋਨਿਕ ਸਾਧਨਾਂ ਰਾਹੀਂ ਦੂਰ ਸਥਾਨ 'ਤੇ ਬੈਠ ਕੇ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ, ਤਾਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੀ ਸਪਲਾਈ ਦਾ ਸਥਾਨ ਉਹ ਜਗ੍ਹਾ ਹੋਵੇਗਾ ਜਿੱਥੇ ਸਮਾਨ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੀ ਸਪਲਾਈ ਦੇ ਸਮੇਂ 'ਤੇ ਸਥਿਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ:

ਹੋਰ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਇਸ ਧਾਰਾ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜੇਕਰ ਸੇਵਾਵਾਂ ਉਹਨਾਂ ਮਾਲ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਸਪਲਾਈ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ ਜੋ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਮੁਰੰਮਤ ਲਈ ਅਸਥਾਈ ਤੌਰ 'ਤੇ ਆਯਾਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ ਅਤੇ ਮੁਰੰਮਤ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਵਰਤੋਂ ਦੇ ਭਾਰਤ ਤੋਂ ਨਿਰਯਾਤ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਹਨ, ਜੋ ਕਿ ਅਜਿਹੀਆਂ ਮੁਰੰਮਤਾਂ ਜਾਂ ਇਲਾਜ ਜਾਂ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਲਈ ਲੋੜੀਂਦਾ ਹੈ;

(b) ਉਹ ਸੇਵਾਵਾਂ ਜੋ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਸਪਲਾਈ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ, ਜਾਂ ਤਾਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਾਪਤਕਰਤਾ ਵਜੋਂ ਜਾਂ ਪ੍ਰਾਪਤਕਰਤਾ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਕੰਮ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀ ਵਜੋਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਜੋ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੀ ਸਪਲਾਈ ਲਈ ਪ੍ਰਾਪਤਕਰਤਾ ਜਾਂ ਉਸ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਕੰਮ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਸਰੀਰਕ ਹਾਜ਼ਰੀ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਨਾਲ ਸਪਲਾਈਅਰ ਲਈ।

(4) ਅਚਲ ਜਾਇਦਾਦ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਸਿੱਧੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਪਲਾਈ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੀ ਸਪਲਾਈ ਦਾ ਸਥਾਨ, ਇਸ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਮਾਹਰਾਂ ਅਤੇ ਜਾਇਦਾਦ ਦੇ ਏਜੰਟਾਂ ਵੱਲੋਂ ਸਪਲਾਈ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ, ਹੋਟਲ, ਸਰਾਏ, ਮਹਿਮਾਨ ਘਰ, ਕਲੱਬ ਜਾਂ ਕੈਂਪਸਾਈਟ ਵੱਲੋਂ ਆਵਾਸ ਦੀ ਸਪਲਾਈ, ਜੋ ਵੀ ਨਾਮ ਨਾਲ ਜਾਣੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਅਚਲ ਜਾਇਦਾਦ ਦੇ ਇਸਤੇਮਾਲ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਗ੍ਰਾਂਟ, ਨਿਰਮਾਣ ਕਾਰਜ ਦੀ ਜਾਂ ਸਮਨਵਯ ਦੀ ਸੇਵਾਵਾਂ ਲਈ, ਇਸ ਵਿੱਚ ਆਰਕੀਟੈਕਟਾਂ ਜਾਂ ਇੰਟੀਰੀਅਰ ਡਿਜ਼ਾਈਨਰਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾਵਾਂ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ, ਉਹ ਜਗ੍ਹਾ ਹੋਵੇਗੀ ਜਿੱਥੇ ਅਚਲ ਜਾਇਦਾਦ ਸਥਿਤ ਹੈ ਜਾਂ ਸਥਿਤ ਹੋਣ ਦਾ ਇਰਾਦਾ ਹੈ।

(5) ਸਾਂਸਕ੍ਰਿਤਿਕ, ਕਲਾਤਮਕ, ਖੇਡ, ਵਿਗਿਆਨਿਕ, ਸਿੱਖਿਆਤਮਕ ਜਾਂ ਮਨੋਰੰਜਨ ਇਵੈਂਟ, ਜਾਂ ਜਸ਼ਨ, ਕਾਨਫਰੰਸ, ਮੇਲਾ, ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨੀ ਜਾਂ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੋਰ ਇਵੈਂਟਾਂ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲਾ ਜਾਂ ਆਯੋਜਨ ਦੁਆਰਾ ਸਪਲਾਈ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਅਤੇ ਅਜਿਹੇ ਦਾਖਲਾ ਜਾਂ ਆਯੋਜਨ ਦੀਆਂ ਸਹਾਇਕ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੀ ਸਪਲਾਈ ਦਾ ਸਥਾਨ ਉਹ ਜਗ੍ਹਾ ਹੋਵੇਗਾ ਜਿੱਥੇ ਇਵੈਂਟ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

(6) ਜਦੋਂ ਉਪ-ਧਾਰਾ (3) ਜਾਂ ਉਪ-ਧਾਰਾ (4) ਜਾਂ ਉਪ-ਧਾਰਾ (5) ਵਿੱਚ ਉਲਲੇਖਿਤ ਕੋਈ ਵੀ ਸੇਵਾ ਇੱਕ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸਥਾਨਾਂ 'ਤੇ, ਕਰ ਯੋਗ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਸਥਾਨ ਸਮੇਤ, ਸਪਲਾਈ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਸਦੀ ਸਪਲਾਈ ਦਾ ਸਥਾਨ ਕਰ ਯੋਗ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਸਥਾਨ ਹੋਵੇਗਾ।

(7) ਜੇਕਰ ਉਪ-ਧਾਰਾ (3) ਜਾਂ ਉਪ-ਧਾਰਾ (4) ਜਾਂ ਉਪ-ਧਾਰਾ (5) ਵਿੱਚ ਦੱਸੇ ਗਏ ਸੇਵਾਵਾਂ ਇੱਕ ਤੋਂ ਵੱਧ ਰਾਜ ਜਾਂ ਕੇਂਦਰ ਸ਼ਾਸਿਤ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਮੁਹੱਈਆ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ, ਤਾਂ ਅਜਿਹੀਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੀ ਸਪਲਾਈ ਦੀ ਥਾਂ ਹਰੇਕ ਸੰਬੰਧਿਤ ਰਾਜ ਜਾਂ ਕੇਂਦਰ ਸ਼ਾਸਿਤ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਮੰਨੀ ਜਾਵੇਗੀ ਅਤੇ ਹਰੇਕ ਰਾਜ ਜਾਂ ਕੇਂਦਰ ਸ਼ਾਸਿਤ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਲਈ ਅਜਿਹੀਆਂ ਸਪਲਾਈਆਂ ਦੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕੀਮਤ ਇਸ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕਰਾਰ ਜਾਂ ਸਮਝੌਤੇ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਵੱਖ ਵੱਖ ਇਕੱਠੀ ਜਾਂ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੀ ਕੀਮਤ ਦੇ ਅਨੁਪਾਤ ਵਿੱਚ ਹੋਵੇਗੀ ਜਾਂ, ਅਜਿਹੇ ਕਰਾਰ ਜਾਂ ਸਮਝੌਤੇ ਦੀ ਗੈਰ-ਮੌਜੂਦਗੀ ਵਿੱਚ, ਅਜਿਹੇ ਹੋਰ ਆਧਾਰ ਉੱਤੇ ਜੋ ਕਿ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

(8) ਹੇਠ ਲਿਖੀਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੀ ਸਪਲਾਈ ਦੀ ਥਾਂ ਸੇਵਾ ਦੇ ਸਪਲਾਇਰ ਦਾ ਸਥਾਨ ਹੋਵੇਗਾ, ਨਾਮਤ:—

(a) ਖਾਤਾ ਧਾਰਕਾਂ ਨੂੰ ਬੈਂਕਿੰਗ ਕੰਪਨੀ, ਜਾਂ ਵਿੱਤੀ ਸੰਸਥਾ, ਜਾਂ ਗੈਰ-ਬੈਂਕਿੰਗ ਵਿੱਤੀ ਕੰਪਨੀ ਦੁਆਰਾ ਮੁਹੱਈਆ ਕੀਤੀਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ;

(b) ਮਧਿਅਸਤਾ ਸੇਵਾਵਾਂ;

(c) ਇੱਕ ਮਹੀਨੇ ਤੱਕ ਦੀ ਅਵਧੀ ਲਈ, ਹਵਾਈ ਜਹਾਜ਼ਾਂ ਅਤੇ ਜਹਾਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ, ਆਵਾਜਾਈ ਦੇ ਸਾਧਨਾਂ ਦੀ ਕਿਰਾਏ ਉੱਤੇ ਲੈਣ ਵਾਲੀਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ।

ਵਿਆਖਿਆ.—ਇਸ ਉਪ-ਧਾਰਾ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ, ਸ਼ਬਦਾਵਲੀ,—

(a) "ਖਾਤਾ" ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਇੱਕ ਖਾਤਾ ਜੋ ਜਮਾਕਰਤਾ ਨੂੰ ਵਿਆਜ ਦੇਂਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਇਸ ਵਿੱਚ ਗੈਰ-ਨਿਵਾਸੀ ਬਾਹਰਲਾ ਖਾਤਾ ਅਤੇ ਗੈਰ-ਨਿਵਾਸੀ ਆਮ ਖਾਤਾ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ;

(b) "ਬੈਂਕਿੰਗ ਕੰਪਨੀ" ਨੂੰ ਉਹੀ ਅਰਥ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ਜੋ ਇਸਨੂੰ ਭਾਰਤੀ ਰਿਜ਼ਰਵ ਬੈਂਕ ਐਕਟ, 1934 (1934 ਦਾ 2) ਦੀ ਧਾਰਾ 45A ਦੀ ਕਲੌਜ਼ (a) ਅਧੀਨ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ;

(c) "ਵਿੱਤੀ ਸੰਸਥਾ" ਨੂੰ ਉਹੀ ਅਰਥ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ਜੋ ਇਸਨੂੰ ਭਾਰਤੀ ਰਿਜ਼ਰਵ ਬੈਂਕ ਐਕਟ, 1934 (1934 ਦਾ 2) ਦੀ ਧਾਰਾ 45-I ਦੀ ਕਲੋਜ਼ (c) ਅਧੀਨ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ;

(d) "ਗੈਰ-ਬੈਂਕਿੰਗ ਵਿੱਤੀ ਕੰਪਨੀ" ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ,—

(i) ਇੱਕ ਵਿੱਤੀ ਸੰਸਥਾ ਜੋ ਇੱਕ ਕੰਪਨੀ ਹੈ;

(ii) ਇੱਕ ਗੈਰ-ਬੈਂਕਿੰਗ ਸੰਸਥਾ ਜੋ ਇੱਕ ਕੰਪਨੀ ਹੈ ਅਤੇ ਜਿਸਦਾ ਮੁੱਖ ਵਪਾਰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਯੋਜਨਾ ਜਾਂ ਪ੍ਰਬੰਧ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ, ਜਮ੍ਹਾਂ ਲੈਣਾ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਕਰਜ਼ਾ ਦੇਣਾ ਹੈ; ਜਾਂ

(iii) ਅਜਿਹੀ ਹੋਰ ਗੈਰ-ਬੈਂਕਿੰਗ ਸੰਸਥਾ ਜਾਂ ਅਜਿਹੀਆਂ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਦੀ ਕਲਾਸ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਭਾਰਤੀ ਰਿਜ਼ਰਵ ਬੈਂਕ ਮਾਰਫਤ, ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਪਿਛਲੀ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਨਾਲ ਅਤੇ ਸਰਕਾਰੀ ਗਜ਼ਟ ਵਿੱਚ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਦੁਆਰਾ, ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਕਰੇ।

(9) ਮਾਲ ਦੀ ਢੋਆਈ ਦੀਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੀ ਸਪਲਾਈ ਦੀ ਥਾਂ, ਡਾਕ ਜਾਂ ਕੂਰੀਅਰ ਦੁਆਰਾ ਨਹੀਂ, ਉਸ ਮਾਲ ਦੀ ਮੰਜ਼ਿਲ ਦੀ ਥਾਂ ਹੋਵੇਗੀ।

(10) ਯਾਤਰੀ ਢੋਆਈ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੀ ਸਪਲਾਈ ਦੀ ਥਾਂ ਉਹ ਥਾਂ ਹੋਵੇਗੀ ਜਿੱਥੇ ਯਾਤਰੀ ਲਗਾਤਾਰ ਯਾਤਰਾ ਲਈ ਵਾਹਨ 'ਤੇ ਸਵਾਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

(11) ਯਾਤਰੀ ਢੋਆਈ ਕਾਰਜ ਦੌਰਾਨ ਵਾਹਨ 'ਤੇ ਮੁਹੱਈਆ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੀ ਸਪਲਾਈ ਦੀ ਥਾਂ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਬੋਰਡ 'ਤੇ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਾਂ ਮੁੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਖਪਤ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਣ ਵਾਲੀਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ, ਉਸ ਯਾਤਰਾ ਲਈ ਉਸ ਵਾਹਨ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਨਿਰਧਾਰਤ ਰਵਾਨਗੀ ਦੇ ਬਿੰਦੂ ਹੋਵੇਗੀ।

(12) ਆਨਲਾਈਨ ਜਾਣਕਾਰੀ ਅਤੇ ਡਾਟਾਬੇਸ ਪਹੁੰਚ ਜਾਂ ਪੁਨਰਪ੍ਰਾਪਤੀ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੀ ਸਪਲਾਈ ਦੀ ਥਾਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਾਪਤਕਰਤਾ ਦਾ ਸਥਾਨ ਹੋਵੇਗੀ।

ਵਿਆਖਿਆ.—ਇਸ ਉਪ-ਧਾਰਾ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ, ਅਜਿਹੀਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਕਰ ਯੋਗ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਸਥਿਤ ਮੰਨਿਆ ਜਾਵੇਗਾ, ਜੇਕਰ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਦੋ ਵਿਰੋਧੀ ਨਹੀਂ ਹੋਣ ਵਾਲੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ, ਨਾਮਤ:—

(a) ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਾਪਤਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਇੰਟਰਨੈਟ ਰਾਹੀਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਪਤਾ ਕਰ ਯੋਗ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਹੈ;

(b) ਕ੍ਰੈਡਿਟ ਕਾਰਡ ਜਾਂ ਡੈਬਿਟ ਕਾਰਡ ਜਾਂ ਸਟੋਰ ਮੁੱਲ ਕਾਰਡ ਜਾਂ ਚਾਰਜ ਕਾਰਡ ਜਾਂ ਸਮਾਰਟ ਕਾਰਡ ਜਾਂ ਕੋਈ ਹੋਰ ਕਾਰਡ ਜਿਸ ਰਾਹੀਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਾਪਤਕਰਤਾ ਭੁਗਤਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਕਰ ਯੋਗ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ;

(c) ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਾਪਤਕਰਤਾ ਦਾ ਬਿਲਿੰਗ ਪਤਾ ਕਰ ਯੋਗ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਹੈ;

(d) ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਾਪਤਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਵਰਤੀ ਗਈ ਜੰਤਰ ਦਾ ਇੰਟਰਨੈਟ ਪ੍ਰੋਟੋਕੋਲ ਪਤਾ ਕਰ ਯੋਗ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਹੈ;

(e) ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਾਪਤਕਰਤਾ ਦਾ ਬੈਂਕ ਜਿੱਥੇ ਭੁਗਤਾਨ ਲਈ ਵਰਤੋਂ ਵਿੱਚ ਲਿਆਂਦਾ ਖਾਤਾ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਕਰ ਯੋਗ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਹੈ;

(f) ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਾਪਤਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਵਰਤੇ ਗਏ ਸਬਸਕ੍ਰਾਈਬਰ ਪਛਾਣ ਮੋਡਿਊਲ ਕਾਰਡ ਦਾ ਦੇਸ਼ ਕੋਡ ਕਰ ਯੋਗ ਖੇਤਰ ਦਾ ਹੈ;

(g) ਸੇਵਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਦੇ ਸਥਿਰ ਲੈਂਡ ਲਾਈਨ ਦਾ ਸਥਾਨ ਕਰ ਯੋਗ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਹੈ।

(13) ਦੋਹਰੇ ਕਰਾਧਾਨ ਜਾਂ ਸੇਵਾ ਦੇ ਸਪਲਾਈ ਦੇ ਗੈਰ-ਕਰਾਧਾਨ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਲਈ, ਜਾਂ ਨਿਯਮਾਂ ਦੀ ਇਕਸਮਾਨ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ, ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸੇਵਾ ਜਾਂ ਹਾਲਾਤਾਂ ਦੀ ਸੂਚਨਾ ਦੇਣ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਹੋਵੇਗੀ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਸਪਲਾਈ ਦੀ ਥਾਂ ਉਹ ਥਾਂ ਹੋਵੇਗੀ ਜਿੱਥੇ ਸੇਵਾ ਦਾ ਅਸਲ ਉਪਯੋਗ ਅਤੇ ਆਨੰਦ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।"

(ਜੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ)

39. 2012 ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਅਤੇ ਆਈਜੀਐਸਟੀ ਐਕਟ ਦੇ ਸੰਬੰਧਿਤ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਦੀ ਬਹੁਤ ਹੱਦ ਤੱਕ ਪਾਰੀ ਮਟੀਰੀਆ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਸੇਵਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਦੀ ਥਾਂ (ਐਚਜੀਓਜ਼) ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ, ਇਸ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਵਿਵਾਦ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਭ ਨੂੰ ਸਰਵਿਸ ਟੈਕਸ ਨਿਯਮਾਂ, 1994 ਦੇ ਨਿਯਮ 4 ਅਧੀਨ ਰਜਿਸਟਰ ਕਰਨਾ ਪਵੇਗਾ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ, ਨਿਯਮ 2 ਦੇ ਉੱਪ-ਧਾਰਾ (ਏ) ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਐਚਜੀਓ ਦੀ ਥਾਂ ਉਹ ਪ੍ਰਮਿਸਿਜ਼ ਹੋਵੇਗੀ ਜਿਸ ਲਈ ਐਚਜੀਓ ਨੂੰ ਰਜਿਸਟਰੇਸ਼ਨ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਅਜਿਹੇ ਪ੍ਰਮਿਸਿਜ਼ ਜ਼ਰੂਰੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਹਨ। ਭਾਵੇਂ ਕਿ ਧਾਰਾ (ਐਚ) ਦੇ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਉਪ-ਧਾਰਾਵਾਂ ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਹੈ, ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਸੇਵਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਦੀ ਥਾਂ, ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਹੋਵੇਗੀ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਨਿਯਮ 2 ਦੇ ਧਾਰਾ (ਆਈ) ਅਧੀਨ ਸੇਵਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਦੀ ਥਾਂ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ, ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਸੇਵਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਹਾਜ ਯਾਤਰੀ ਹੈ ਜੋ ਸਪਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਰਜਿਸਟਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਧਾਰਾ (ਆਈ) ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (ਏ) ਦਾ ਕੋਈ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ। ਨਿਯਮ 2 ਦੀ ਧਾਰਾ (ਆਈ) ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (ਬੀ) ਵਿੱਚ ਚਾਰ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ ਦੀ ਸੂਚੀ ਹੈ। ਪਹਿਲੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਵਪਾਰਕ ਸਥਾਪਨਾਵਾਂ ਦੀ ਹੈ। ਦੂਜੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਉਹ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੀ ਹੈ ਜੋ ਵਪਾਰਕ ਸਥਾਪਨਾ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਥਾਂ 'ਤੇ ਵਰਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਤੀਜੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਉਹ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਸੇਵਾਵਾਂ ਇੱਕ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸਥਾਪਨਾਵਾਂ 'ਤੇ ਵਰਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਸਪਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਐਚਜੀਓਜ਼ ਰਾਹੀਂ ਹਾਜ ਯਾਤਰਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਹਾਜ ਯਾਤਰੀਆਂ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤਿੰਨ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਕਵਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ ਜਾਣਗੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਲਾਗੂ ਚੌਥੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਉਹ ਹੈ ਜੋ ਸੇਵਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਦਾ ਸਧਾਰਣ ਨਿਵਾਸ ਸਥਾਨ ਹੈ। ਇਹ ਉਹ ਥਾਂ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਸੇਵਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਸੇਵਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਜਿੱਥੇ ਉਸ ਨੂੰ ਸੇਵਾ ਮੁਹੱਈਆ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਸੇਵਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਦਾ ਸਧਾਰਣ ਨਿਵਾਸ ਸਥਾਨ ਹੈ ਜੋ, ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਕਰ ਯੋਗ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਹੋਵੇਗਾ। ਨਿਯਮ 3 ਅਨੁਸਾਰ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੇਵਾ ਦੀ ਥਾਂ ਉਹ ਥਾਂ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਸੇਵਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਐਚਜੀਓਜ਼ ਤੋਂ ਸੇਵਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਭਾਰਤੀ ਨਿਵਾਸੀ ਹਨ ਅਤੇ ਇਸ ਅਨੁਸਾਰ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਨਿਵਾਸ ਸਥਾਨ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਹੀ ਸੇਵਾ ਦੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਦੀ ਥਾਂ ਹੋਵੇਗਾ। ਨਿਯਮ 8 ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਿੱਥੇ ਸੇਵਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਦੀ ਥਾਂ ਅਤੇ ਸੇਵਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਦੀ ਥਾਂ ਦੋਵੇਂ ਕਰ ਯੋਗ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਹਨ, ਤਾਂ ਸੇਵਾ ਦੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਦੀ ਥਾਂ ਸੇਵਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਦੀ ਥਾਂ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਸੇਵਾ ਦੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਦੀ ਥਾਂ ਸੇਵਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਦੀ ਥਾਂ ਹੈ ਜੋ ਧਾਰਾ (ਆਈ) ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਕਰ ਯੋਗ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਹੋਵੇਗੀ।

40. ਹਾਲਾਂਕਿ, ਯਾਚੀਕਾਕਰਤਾਓਂ ਵੱਲੋਂ ਨਿਯਮ 4 'ਤੇ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਉਸ ਦੇ ਕਲੋਜ਼ (ਬੀ) 'ਤੇ, ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਨਿਯਮ 4 ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਆਧਾਰਿਤ ਸੇਵਾਵਾਂ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀਆਂ ਦੋ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੇ ਸਥਾਨ ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਉਸ ਸਥਾਨ 'ਤੇ ਹੋਣਗੀਆਂ ਜਿੱਥੇ ਸੇਵਾਵਾਂ ਵਾਸਤਵ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਨਿਯਮ 4 ਦਾ ਕਲੋਜ਼ (ਏ) ਉਹ ਸੇਵਾਵਾਂ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਸਮਾਨ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ ਜੋ ਸਪਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ। ਯਾਚੀਕਾਕਰਤਾ ਨਿਯਮ 4 ਦੇ ਕਲੋਜ਼ (ਬੀ) 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਨਿਯਮ 4 ਦੇ ਸਿਰਲੇਖ ਵਿੱਚ ਸੁਝਾਅ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਆਧਾਰਿਤ ਸੇਵਾਵਾਂ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਏਚਜੀਓ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਆਧਾਰਿਤ ਸੇਵਾਵਾਂ ਪ੍ਰਦਾਨ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ਜੇਕਰ ਅਸੀਂ ਉਹਨਾਂ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੀ ਕਿਸਮ ਦਾ ਵਿਸਥਾਰ ਵਿੱਚ ਉੱਪਰ ਚਰਚਾ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਨਿਯਮ 4 ਦਾ ਕਲੋਜ਼ (ਬੀ) ਏਚਜੀਓ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ। ਜੋ ਲਾਗੂ ਹੋਵੇਗਾ ਉਹ ਨਿਯਮ 3 ਹੈ ਜਿਸਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਕਿ ਸੇਵਾ ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਦਾ ਸਥਾਨ ਉਹ ਸਥਾਨ ਹੋਵੇਗਾ ਜਿੱਥੇ ਸੇਵਾ ਪ੍ਰਾਪਤਕਰਤਾ ਹੈ ਅਨੁਸਾਰ ਨਿਯਮ 2(i)(b)(iv)। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਏਚਜੀਓ ਵੱਲੋਂ ਹਜ ਯਾਤਰੀਆਂ ਨੂੰ ਕਰ ਯੋਗ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਸੇਵਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਚਾਰਜਿੰਗ ਸੈਕਸ਼ਨ ਲਾਗੂ ਹੋਵੇਗਾ।

41. ਇੱਕ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਹਜ ਯਾਤਰਾ ਨੂੰ ਨਿਯਮ 6 ਦੁਆਰਾ ਕਵਰ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਇਵੈਂਟ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਬਹਿਸ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ, ਜੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੜ੍ਹਦਾ ਹੈ:

"ਨਿਯਮ 6. ਇਵੈਂਟਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਦਾ ਸਥਾਨ–

ਸਾਂਸਕ□ਤਿਕ, ਕਲਾਤਮਕ, ਖੇਡ, ਵਿਗਿਆਨਿਕ, ਸਿੱਖਿਆਤਮਕ, ਜਾਂ ਮਨੋਰੰਜਨ ਇਵੈਂਟ, ਜਾਂ ਜਸ਼ਨ, ਕਾਨਫਰੰਸ, ਮੇਲਾ, ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨੀ, ਜਾਂ ਇਸੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਇਵੈਂਟਾਂ ਨੂੰ ਦਾਖਲਾ ਜਾਂ ਆਯੋਜਨ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ, ਅਤੇ ਅਜਿਹੀ ਦਾਖਲਾ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦਾ ਸਥਾਨ ਉਹ ਸਥਾਨ ਹੋਵੇਗਾ ਜਿੱਥੇ ਇਵੈਂਟ ਵਾਸਤਵ ਵਿੱਚ ਹੋਇਆ ਹੈ।"

ਧਾਰਮਿਕ ਸਮਾਗਮ ਅਤੇ ਧਾਰਮਿਕ ਕਾਰਜ ਨਿਯਮ 6 ਦੁਆਰਾ ਕਵਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ। 'ਇਸੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਇਵੈਂਟਾਂ' ਦੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨੂੰ eiusdem generis ਦੇ ਨਾਲ ਸਮਝਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਹਜ ਯਾਤਰਾ ਇਕ ਇਵੈਂਟ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ।

42. ਜੇ ਅਸੀਂ ਮਾਨ ਲਈਏ ਕਿ ਏਚਜੀਓ ਵੱਲੋਂ ਹਜ ਯਾਤਰੀਆਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੇਵਾ ਆਵਾਜਾਈ ਦੀ ਸੇਵਾ ਹੈ, ਤਾਂ 2012 ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਨਿਯਮ 9 ਦੇ ਅਧੀਨ, ਸੇਵਾ ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਦਾ ਸਥਾਨ ਸੇਵਾ ਪ੍ਰਦਾਨਕਰਤਾ ਦਾ ਸਥਾਨ ਹੋਵੇਗਾ। ਆਈਜੀਐਸਟੀ ਐਕਟ ਦੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 12 ਦੇ ਉਪ-ਸੈਕਸ਼ਨ (10) ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਸੇਵਾ ਦੀ ਸਪਲਾਈ ਦਾ ਸਥਾਨ ਉਹ ਸਥਾਨ ਹੋਵੇਗਾ ਜਿੱਥੇ ਯਾਤਰੀ ਸਵਾਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

43. 2012 ਦੇ ਉਕਤ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਨਿਯਮ 2 ਦੇ ਉਪ-ਕਲੋਜ਼ (ਬੀ) ਦੇ ਕਲੋਜ਼ (i) ਦੀ ਆਈਟਮ (iv) ਅਨੁਸਾਰ, ਸੇਵਾ ਪ੍ਰਾਪਤਕਰਤਾ ਦਾ ਸਥਾਨ ਹਜ ਯਾਤਰੀ ਦਾ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਸਾਧਾਰਣ ਨਿਵਾਸ ਸਥਾਨ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਸ ਲਈ, ਏਚਜੀਓ ਵੱਲੋਂ ਹਜ ਯਾਤਰੀਆਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੇਵਾ ਸੇਵਾ ਕਰ ਲਈ ਕਰ ਯੋਗ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਹਜ ਯਾਤਰੀਆਂ ਨੂੰ ਸੇਵਾ ਕਰ ਯੋਗ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਦਾਨ ਜਾਂ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਲਈ ਸਹਿਮਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਸੇਵਾ ਹਜ ਯਾਤਰਾ ਟੂਰ ਪੈਕੇਜ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਜਾਂ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਲਈ ਸਹਿਮਤ ਹੋਣ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

44. ਅਸੀਂ ਇੱਥੇ ਮੁੜ ਕਹਿ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਪਾਰਟੀਆਂ ਨੇ ਬਹਿਸ ਦੌਰਾਨ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਸੀ, ਅਸੀਂ ਸੇਵਾ ਕਰ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਦੇ ਅਤਿਰਿਕਤ-ਖੇਤਰੀ ਕਾਰਜਾਂ ਦੇ ਮੁੱਦੇ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਜਾ ਰਹੇ ਹਾਂ ਅਤੇ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਮੁੱਦਾ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਭਾਵੇਂ 2012 ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਦੀ ਵੈਧਤਾ ਦਾ ਮੁੱਦਾ ਵੀ ਮੌਖਿਕ ਪੇਸ਼ਕਾਰੀ ਦੇ ਸਮੇਂ ਗੰਭੀਰਤਾ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਉਠਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਇੱਕ ਲਿਖਤੀ ਪਟੀਸ਼ਨ ਵਿੱਚ, ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 25 ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਦਾ ਆਧਾਰ ਲਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਬਿਨਾਂ ਇਸ ਨੂੰ ਸਬੂਤਿਤ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੇ।

45. ਯਾਚੀਕਾਕਰਤਾਓਂ ਨੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਆਲ–ਇੰਡੀਆ ਫੈਡਰੇਸ਼ਨ ਆਫ ਟੈਕਸ ਪ੍ਰੈਕਟੀਸ਼ਨਰਜ਼ & ਓਰਸ. ਅਤੇ ਕੁਝ ਹਾਈ ਕੋਰਟਾਂ ਅਤੇ ਸੀਈਐਸਟੀਏਟੀ ਦੇ ਫੈਸਲਿਆਂ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਫੈਸਲਾ 1 ਜੁਲਾਈ, 2012 ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦੀ ਸਥਿਤੀ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਨੈਗੇਟਿਵ ਟੈਕਸ ਰਜੀਮ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਅਸੀਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ 1 ਜੁਲਾਈ 2012 ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਏ ਨੈਗੇਟਿਵ ਸੇਵਾ ਕਰ ਰਜੀਮ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹਾਂ। ਇਸ ਲਈ, ਇਹ ਇਨ੍ਹਾਂ ਮਾਮਲਿਆਂ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ।

ਛੋਟ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਦੀ ਲਾਗੂਤਾ

46. ਸਵਾਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਮੇਗਾ ਛੋਟ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਅਧੀਨ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਛੋਟ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਲਾਗੂ ਹੋਵੇਗੀ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਆਈਜੀਐਸਟੀ ਅਤੇ ਜੀਐਸਟੀ ਐਕਟਾਂ ਅਧੀਨ ਛੋਟ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨਾਂ ਜਿਹਨਾਂ ਨਾਲ ਹਜ ਯਾਤਰਾ ਸਬੰਧਤ ਹੈ, ਮੇਗਾ ਛੋਟ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਨਾਲ ਪਰੀ ਮੈਟੀਰੀਆ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ, ਮੇਗਾ ਛੋਟ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਨੂੰ ਵੇਖਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਮੇਗਾ ਛੋਟ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਉਹ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੀ ਸੂਚੀ ਹੈ ਜੋ ਸੈਕਸ਼ਨ 66B ਅਧੀਨ ਲਗਾਏ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਸੇਵਾ ਕਰ ਤੋਂ ਛੋਟੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਯਾਚੀਕਾਕਰਤਾਓਂ ਨੇ ਧਾਰਾਵਾਂ 5 ਅਤੇ 5A ਨੂੰ ਸੇਵਾ ਵਿੱਚ ਲਿਆ ਹੈ ਜੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹਨ:

“5. ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਵੱਲੋਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ- (ਬੀ) ਕਿਸੇ ਧਾਰਮਿਕ ਸਮਾਗਮ ਦਾ ਸੰਚਾਲਨ;

5A. ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਵਿਦੇਸ਼ ਮਾਮਲੇ ਮੰਤਰਾਲਾ ਦੁਆਰਾ ਦ੍ਵੀਪਕਸ਼ੀ ਪ੍ਰਬੰਧ ਅਧੀਨ ਧਾਰਮਿਕ ਯਾਤਰਾ ਨੂੰ ਸਹੂਲਤ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਇੱਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸੰਗਠਨ ਦੁਆਰਾ ਸੇਵਾਵਾਂ;

(ਜੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ)

47. ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਧਾਰਾ 5A ਦਾ ਕੋਈ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਵਿਦੇਸ਼ ਮਾਮਲੇ ਮੰਤਰਾਲਾ ਦੁਆਰਾ ਦ੍ਵੀਪਕਸ਼ੀ ਪ੍ਰਬੰਧ ਅਧੀਨ ਧਾਰਮਿਕ ਯਾਤਰਾ ਨੂੰ ਸਹੂਲਤ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸੰਗਠਨਾਂ

ਦੀਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਲਈ ਲਾਗੂ ਹੈ। ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸੰਗਠਨਾਂ ਨੂੰ ਮੇਗਾ ਛੋਟ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਦੇ ਪੈਰਾਗ੍ਰਾਫ 1(1)(a)(zfa) ਵਿੱਚ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉੱਥੇ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸੰਗਠਨਾਂ ਦੀਆਂ ਸਿਰਫ ਦੋ ਕਿਸਮਾਂ ਦੀਆਂ ਸੰਗਠਨਾਂ ਹਨ। ਪਹਿਲੀ ਹੈ ਕੁਮਾਉਂ ਮੰਡਲ ਵਿਕਾਸ ਨਿਗਮ ਲਿਮਿਟੇਡ, ਉੱਤਰਾਖੰਡ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਇੱਕ ਉਦਯੋਗ ਅਤੇ ਹਜ ਕਮੇਟੀ ਜਾਂ ਰਾਜ ਕਮੇਟੀ ਉਕਤ ਐਕਟ ਆਫ 2002 ਅਧੀਨ। ਹਜ ਕਮੇਟੀ ਸੰਦੀ ਅਰਬ ਦੀ ਬਾਦਸ਼ਾਹੀ ਨਾਲ ਦ੍ਵੀਪਕਸ਼ੀ ਪ੍ਰਬੰਧ ਅਧੀਨ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਵਿਦੇਸ਼ ਮਾਮਲੇ ਮੰਤਰਾਲਾ ਦੁਆਰਾ ਸਹੂਲਤ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹਜ ਯਾਤਰਾ ਸੰਬੰਧੀ ਸੇਵਾਵਾਂ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੀ ਹੈ।

“66.1. ਛੋਟ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਦੀ ਸਖਤੀ ਨਾਲ ਵਿਆਖਿਆ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ; ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਦਾ ਬੋਝ ਮੁਲਾਂਕਣਕਰਤਾ 'ਤੇ ਹੋਵੇਗਾ ਇਹ ਦਿਖਾਉਣ ਲਈ ਕਿ ਉਸਦਾ ਕੇਸ ਦੇ ਮਾਪਦੰਡਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਛੋਟ ਧਾਰਾ ਜਾਂ ਛੋਟ ਸੂਚਨਾ।

66.2. ਜਦੋਂ ਛੋਟ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਅਸਪਸ਼ਟਤਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਸਖਤੀ ਨਾਲ ਵਿਆਖਿਆ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਅਜਿਹੀ ਅਸਪਸ਼ਟਤਾ ਦਾ ਲਾਭ ਵਿਸ਼ਾ/ਕਰਦਾਤਾ ਵੱਲੋਂ ਦਾਅਵਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਰੈਵੇਨਿਊ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਵਿਆਖਿਆ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।"

66.3. ਸਨ ਐਕਸਪੋਰਟ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਫੈਸਲਾ [ਸਨ ਐਕਸਪੋਰਟ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਬਨਾਮ ਕਲੈਕਟਰ ਆਫ ਕਸਟਮਸ, (1997) 6 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 564] ਸਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਸਨ ਐਕਸਪੋਰਟ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਲਿਆ ਗਿਆ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਨਜ਼ਰੀਆ ਰੱਖਣ ਵਾਲੇ ਸਾਰੇ ਫੈਸਲੇ ਰੱਦ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।"

(ਜੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ)

49. ਪਰ ਸ਼੍ਰੀ ਦਾਤਾਰ ਨੇ ਤਾਕੀਦ ਕੀਤੀ ਕਿ ਜਦੋਂ ਛੋਟ ਲਾਭਕਾਰੀ ਹੈ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ, ਇੱਕ ਵੱਖਰਾ ਨਿਯਮ ਲਾਗੂ ਹੋਵੇਗਾ। ਕੇਰਲ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ & Anr. v. ਮਦਰ ਸੁਪੀਰੀਅਰ ਅਡੋਰੇਸ਼ਨ ਕਾਨਵੈਂਟ ਜਿਸ 'ਤੇ ਸ਼੍ਰੀ ਦੁਆਰਾ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਦਾਤਾਰ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਫੈਸਲੇ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਕਸਟਮਜ਼ (ਰੋਕਥਾਮ) ਮੁੰਬਈ ਬਨਾਮ ਐਮ. ਅੰਬਾਲਾਲ ਐਂਡ ਕੰਪਨੀ21 ਅਤੇ ਮੰਨਿਆ ਕਿ ਕਾਨੂੰਨ ਐਮ. ਅੰਬਾਲਾਲ ਅਤੇ ਕੰਪਨੀ 21 ਨੂੰ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਬੈਂਚ ਤੋਂ ਪਰੇਸ਼ਾਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਦਲੀਪ ਕੁਮਾਰ ਐਂਡ ਕੰਪਨੀ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਪੈਰਾ 23 ਵਿੱਚ, ਇਹ ਅਦਾਲਤ ਮਦਰ ਸੁਪੀਰੀਅਰ ਅਡੋਰੇਸ਼ਨ ਕਨਵੈਂਟ 2 ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਆਯੋਜਿਤ:

"23. ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਸਟਮ ਐਕਟ ਤਹਿਤ ਵੀ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕਮਰ. ਕਸਟਮਜ਼ ਬਨਾਮ ਐਮ. ਅੰਬਾਲਾਲ ਐਂਡ ਕੰਪਨੀ [ਕਮ. ਕਸਟਮਜ਼ v. ਐੱਮ. Ambalal & Co., (2011) 2 SCC 74] ਵਿਚਕਾਰ ਸਪਸ਼ਟ ਅੰਤਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਛੋਟਾਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਖਤੀ ਨਾਲ ਵਿਆਖਿਆ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਲਾਭਦਾਇਕ ਛੋਟਾਂ ਜੋ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਵਜੋਂ ਹੋਣ - ਉਤਸ਼ਾਹ ਜਾਂ ਕੁਝ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ। ਇਸ ਕੇਸ ਨੇ ਮਾਣ-ਸਤਿਕਾਰ ਨਾਲ ਪਾ ਦਿੱਤਾ ਕਾਨੂੰਨ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹੈ: (ਐਸਸੀਸੀ ਪੰਨਾ 80, ਪੈਰਾ 16)

“16. ਇਹ ਸੁਥਰਾ ਕਾਨੂੰਨ ਹੈ ਕਿ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਨੂੰ ਪੂਰੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪੜ੍ਹਨਾ ਪਵੇਗਾ। ਜੇਕਰ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖੀਆਂ ਗਈਆਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸ਼ਰਤਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ, ਤਾਂ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਉਸ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਦਾ ਲਾਭ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ। ਛੋਟਕਾਰਾਂ ਸਬੰਧੀ ਨਿਯਮ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਛੋਟਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਖਤੀ ਨਾਲ ਵਿਆਖਿਆ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਪਰ ਲਾਭਕਾਰੀ ਛੋਟਕਾਰਾਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਕੁਝ ਖਾਸ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਨੂੰ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਜਾਂ ਬੜਾਵਾ ਦੇਣਾ ਹੋਵੇ, ਨੂੰ ਉਦਾਰਤਾ ਨਾਲ ਵਿਆਖਿਆ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ। ਇਹ ਮਿਲੀ-ਜੁਲੀ ਨਿਯਮ ਕਿਸੇ ਵੀ ਖਾਸ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਇੰਨੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਕਹਿਆ ਗਿਆ। ਅਸਲ ਵਿੱਚ, ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਫੈਸਲੇ ਇਸ ਗੱਲ 'ਤੇ ਜੋਰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਛੋਟਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਸਖਤੀ ਨਾਲ ਵਿਆਖਿਆ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਜਦਕਿ ਕੁਝ ਇਸ 'ਤੇ ਜੋਰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਵਿੱਤੀ ਸਟੈਚਿਊਟਾਂ ਵਿੱਚ ਛੋਟਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਉਦਾਰਤਾ ਨਾਲ ਵਿਆਖਿਆ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਇਹ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਆਪਸ ਵਿੱਚ ਵਿਰੋਧੀ ਹਨ। ਪਰ ਇਹ ਸਿਰਫ ਪ੍ਰਤੀਤੀ ਹੈ। ਨੇੜੇ ਤੋਂ ਜਾਂਚ ਕਰਨ 'ਤੇ ਪਤਾ ਚੱਲਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਫੈਸਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਅਸਲੀ ਵਿਰੋਧ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਵਿਚਾਰਾਂ ਦਾ ਸੰਗਮ ਸਾਫ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਆਮ ਨਿਯਮ ਸਖਤ ਵਿਆਖਿਆ ਹੈ ਜਦਕਿ ਲਾਭਕਾਰੀ ਅਤੇ ਪ੍ਰਮੋਸ਼ਨਲ ਛੋਟਕਾਰਾਂ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਖਾਸ ਨਿਯਮ ਉਦਾਰ ਵਿਆਖਿਆ ਹੈ। ਦੋਵੇਂ ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਨਾਲ

ਬਹੁਤ ਵਧੀਆ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਦੋ ਵੱਖਰੇ ਸੈੱਟ ਆਫ ਹਾਲਾਤਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਹਨ।"

(ਜੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ)

ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਪੈਰਾ 25 ਵਿੱਚ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਦਿਲੀਪ ਕੁਮਾਰ ਅਤੇ ਕੰਪਨੀ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਸੰਵਿਧਾਨ ਬੈਂਚ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਸਬੰਧਤ ਹਿੱਸੇ ਨੂੰ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਉਦਧ□ਤ ਕੀਤਾ। ਪੈਰਾ 26 ਅਤੇ 27 ਵਿੱਚ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ:

"26. ਇਹ ਦੇਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜ-ਜੱਜ ਬੈਂਚ ਦਾ ਫੈਸਲਾ [ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਆਫ ਕਸਟਮਜ਼ ਬਨਾਮ ਦਿਲੀਪ ਕੁਮਾਰ & ਕੰ., (2018) 9 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 1] ਨੇ ਉਸ ਅਧਿਕਾਰ ਦੀ ਲਾਈਨ ਨੂੰ ਸੰਦਰਭਿਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਿਸ ਨੇ ਛੋਟ ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਵਿੱਚ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਤੇ ਲਾਭਕਾਰੀ ਉਦੇਸ਼ ਵਾਲੇ ਛੋਟ ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਵਿੱਚ ਫਰਕ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਅਧਿਕਾਰ ਦੀ ਲਾਈਨ ਨੂੰ ਸੰਦਰਭਿਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ। ਅਸੀਂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਪਤਾ ਦੇ ਇਸ ਤਰਕ ਨਾਲ ਸਹਿਮਤ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੇ ਕਿ ਚੁੱਪਚਾਪ ਲਾਭਕਾਰੀ ਛੋਟਾਂ ਨੂੰ ਉਦਧ□ਤ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਅਧਿਕਾਰ ਦੀ ਲਾਈਨ ਨੂੰ ਇਸ ਪੰਜ-ਜੱਜ ਬੈਂਚ ਦੁਆਰਾ ਖਤਮ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਅਚਰਜ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਫੈਸਲਾ ਸਿਰਫ ਉਸ ਲਈ ਇੱਕ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ ਜੋ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਕਿ ਉਸ ਲਈ ਜੋ ਇਸ ਤੋਂ ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨਿਕਲ ਸਕਦਾ ਹੈ (ਦੇਖੋ ਕੁਇਨ ਬਨਾਮ ਲੀਥਮ [ਕੁਇਨ ਬਨਾਮ ਲੀਥਮ, 1901 ਏ.ਸੀ. 495 (ਐਚ.ਐਲ.)] ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸਟੇਟ ਆਫ ਉੜੀਸਾ ਬਨਾਮ ਸੁਧਾਂਸੂ ਸੇਖਰ ਮਿਸਰਾ, [1968) 2 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 154 : ਏ.ਆਈ.ਆਰ. 1968 ਐਸ.ਸੀ. 647] , ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. ਪੀ.ਪੀ. 162-63 : ਏ.ਆਈ.ਆਰ. ਪੀ.ਪੀ. 651-52, ਪੈਰਾ 13) ਵਿੱਚ ਅਨੁਸਰਿਆ ਗਿਆ ਹੈ।)

27. ਇਹ ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਤੇ, ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਧਾਰਾ 3(1)(b) ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਛੋਟ ਦੇ ਲਾਭਕਾਰੀ ਉਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਅਧਿਕਾਰ ਦੀ ਉਹ ਲਾਈਨ ਇਨ੍ਹਾਂ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਲਈ ਲਾਗੂ ਹੈ ਜੋ ਲਾਭਕਾਰੀ ਛੋਟਾਂ ਨਾਲ ਨਿਪਟਦੀ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਟੈਕਸ ਸਟੈਚਿਊਟਾਂ ਵਿੱਚ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਛੋਟਾਂ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ। ਇਹ ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਤੇ, ਇਸ ਸਮੇਂ ਹੱਥ ਵਿੱਚ ਲਈ ਗਈ ਸਟੈਚਿਊਟ ਦੀ ਲਫ਼ਜ਼ੀ ਔਪਚਾਰਿਕ ਵਿਆਖਿਆ ਨੂੰ ਤਿਆਗਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਸਾਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਇਹ ਪੁੱਛਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਦੁਆਰਾ ਹਾਸਲ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਉਦੇਸ਼ ਕੀ ਹਨ, ਅਤੇ ਅਜਿਹੇ ਉਦੇਸ਼ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਸਟੈਚਿਊਟ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਅਤੇ ਇਸ ਮਾਨਤਾ 'ਤੇ ਕਿ ਜੇਕਰ ਅਜਿਹੀ ਵਿਆਖਿਆ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਅਸਪਸ਼ਟਤਾ ਆਉਂਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਅਜਿਹੀ ਅਸਪਸ਼ਟਤਾ ਨੂੰ ਉਸ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜੋ ਛੋਟਾ ਗਿਆ ਹੈ।" ਇਸ ਲਈ, ਸਾਡੇ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਕਾਰਨਾਂ ਲਈ, ਅਸੀਂ ਵਿਭਾਜਨ ਬੈਂਚ ਅਤੇ ਪੂਰੀ ਬੈਂਚ ਦੇ ਫੈਸਲਿਆਂ [ਮਦਰ ਸੁਪੀਰੀਅਰ ਬਨਾਮ ਸਟੇਟ ਆਫ ਕੇਰਲ, 2007 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ ਆਨਲਾਈਨ ਕੇਰ 578] ; [ਯੂਨਿਟੀ ਹਸਪਤਾਲ (ਪੀ) ਲਿਮਿਟੇਡ ਬਨਾਮ ਸਟੇਟ ਆਫ ਕੇਰਲ, 2010 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ ਆਨਲਾਈਨ ਕੇਰ 4679] ਨਾਲ ਸਹਿਮਤ ਹਾਂ।"

(ਜੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ)

50. ਪਟੀਸ਼ਨਰਾਂ ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਹੈ ਕਿ ਮੇਗਾ ਛੂਟ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਦੀ ਧਾਰਾ (5) ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਲਾਭਕਾਰੀ ਛੂਟ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ, ਇਸਨੂੰ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਲਈ ਚਾਹੀਦੀ ਗਈ ਉਦੇਸ਼ ਅਨੁਸਾਰ ਸਮਝਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਹੈ ਕਿ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਧਾਰਾ 5 ਦੇ ਨਿਰਮਾਣ ਵਿੱਚ ਅਸਪਸ਼ਟਤਾ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਜੋ ਛੂਟ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੈ ਉਸ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਨਿਰਮਾਣ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ।

51. ਹੁਣ, ਧਾਰਾ 5 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (ਬੀ) ਵੱਲ ਧਿਆਨ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ, ਅਸੀਂ ਪਾਉਂਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਕਿਸੇ ਧਾਰਮਿਕ ਸਮਾਗਮ ਦੇ ਸੰਚਾਲਨ ਦੁਆਰਾ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੁਆਰਾ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਛੂਟ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਇਹ ਉਸ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਜੋ ਕੁਦਰਤੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸੇਵਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਉਪ-ਧਾਰਾ (ਬੀ) ਲਾਗੂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜਦੋਂ ਸੇਵਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਤਾ ਕਿਸੇ ਧਾਰਮਿਕ ਸਮਾਗਮ ਦੇ ਸੰਚਾਲਨ ਦੁਆਰਾ ਸੇਵਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਹਿੰਦਾ ਕਿ ਸੇਵਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਧਾਰਮਿਕ ਸਮਾਗਮ ਦਾ ਸੰਚਾਲਨ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੇਵਾ ਨੂੰ ਛੂਟ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਇਹ ਕੇਵਲ ਧਾਰਮਿਕ ਸਮਾਗਮ ਦੇ ਸੰਚਾਲਨ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੇਵਾ ਨੂੰ ਛੂਟ ਦਿੰਦਾ ਹੈ।

52. ਇੱਥੇ ਇਹ ਨੋਟ ਕਰਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਇਸੇ ਮੇਗਾ ਛੂਟ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 5ਏ ਧਾਰਮਿਕ ਯਾਤਰਾ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਹਜ ਕਮੇਟੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੇਵਾ ਨੂੰ ਛੂਟ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਇਸੇ ਮੇਗਾ ਛੂਟ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਵਿੱਚ 'ਧਾਰਮਿਕ ਸਮਾਗਮ' ਅਤੇ 'ਧਾਰਮਿਕ ਯਾਤਰਾ' ਵਿੱਚ ਸਪਸ਼ਟ ਅੰਤਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਹਜ ਕਮੇਟੀਆਂ ਕੇਵਲ ਹਜ ਯਾਤਰਾ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਹੀ ਸੇਵਾਵਾਂ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ, ਧਾਰਾ 5ਏ ਵਿੱਚ ਹਜ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਉਲਲੇਖਿਤ ਧਾਰਮਿਕ ਯਾਤਰਾ, ਹਜ ਯਾਤਰਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਮੇਗਾ ਛੂਟ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਧਾਰਮਿਕ ਯਾਤਰਾ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਸੇਵਾਵਾਂ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਦੋ ਨਿਰਧਾਰਤ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਨੂੰ ਛੂਟ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਧਾਰਾ 5ਏ ਦੀ ਇਹ ਛੂਟ ਐਚ.ਜੀ.ਓ.ਜ਼ ਉੱਤੇ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਕਿਉਂਕਿ ਐਚ.ਜੀ.ਓ.ਜ਼ ਨਿਰਧਾਰਤ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਜੇਕਰ ਉਦੇਸ਼ ਅਤੇ ਉਦੇਸ਼ ਧਾਰਮਿਕ ਯਾਤਰਾ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਐਚ.ਜੀ.ਓ.ਜ਼ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਨੂੰ ਸੇਵਾ ਕਰ ਛੂਟ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨਾ ਸੀ, ਤਾਂ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਸ ਦਾ ਉਲਲੇਖ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੋਵੇਗਾ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਧਾਰਮਿਕ ਯਾਤਰਾ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਛੂਟ ਕੇਵਲ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਬਾਹਰੀ ਮਾਮਲੇ ਮੰਤਰਾਲਾ ਦੁਆਰਾ ਦੋ-ਪਾਸੀ ਪ੍ਰਬੰਧ ਦੇ ਅਧੀਨ ਧਾਰਮਿਕ ਯਾਤਰਾ ਦੀ ਸਹੂਲਤ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਨਿਰਧਾਰਤ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਿਤ ਹੈ। ਧਾਰਮਿਕ ਯਾਤਰਾ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਸੇਵਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਸੇਵਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਤਾ ਨੂੰ ਛੂਟ ਪ੍ਰਦਾਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਜਦਕਿ, ਧਾਰਾ 5 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (ਬੀ) ਕਿਸੇ ਵੀ ਧਾਰਮਿਕ "ਸਮਾਗਮ" ਦੇ ਸੰਚਾਲਨ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਉੱਤੇ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਧਾਰਮਿਕ ਯਾਤਰਾ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੇਵਾ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਧਾਰਮਿਕ ਸਮਾਗਮ ਦੇ ਸੰਚਾਲਨ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੇਵਾ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਸਪਸ਼ਟ ਅੰਤਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਇੱਕ ਉਦਾਹਰਨ ਦੇ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਕੋਈ ਵਿਅਕਤੀ ਆਪਣੀ ਤਰਫੋਂ ਕੁਝ ਧਾਰਮਿਕ ਸਮਾਗਮ ਜਾਂ ਰਸਮ ਜਾਂ ਪੂਜਾ ਕਰਨ ਲਈ ਇੱਕ ਪੁਜਾਰੀ ਨੂੰ ਲਗਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਪੁਜਾਰੀ ਧਾਰਮਿਕ ਸਮਾਗਮ ਦਾ ਸੰਚਾਲਨ ਕਰਕੇ ਸੇਵਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਐਚ.ਜੀ.ਓ.ਜ਼ ਦੁਆਰਾ ਹਜ ਯਾਤਰੀਆਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੇਵਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮੰਜ਼ਿਲ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਣ ਲਈ ਸਹੂਲਤ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨਾ ਕੋਈ ਧਾਰਮਿਕ ਰਸਮ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਜਾਂ HGOs ਦੁਆਰਾ ਕਰਵਾਏ ਗਏ। ਧਾਰਮਿਕ ਰਸਮ ਹਜ ਦੁਆਰਾ ਕਰਵਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਸਾਊਦੀ ਅਰਬ ਦੇ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਸ਼ਰਧਾਲੂ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਦੁਆਰਾ। ਅਨੁਸਾਰ ਸਾਡੇ ਲਈ, ਧਾਰਾ 5 ਦੇ ਉਪ-ਧਾਰਾ (ਬੀ) ਵਿੱਚ ਬਿਲਕੁਲ ਕੋਈ ਅਸਪਸ਼ਟਤਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਟੈਸਟ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦਾ ਕੋਈ ਮੌਕਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਮਦਰ ਸੁਪੀਰੀਅਰ ਅਡੋਰੇਸ਼ਨ ਕਨਵੈਂਟ 2 ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ

53. ਸ੍ਰੀ ਦਾਤਾਰ, ਸੀਨੀਅਰ ਵਕੀਲ ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਸੀ ਕਿ ਹਜ ਯਾਤਰਾ ਵਿੱਚ ਛੇ ਇਕਾਈਆਂ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਸਾਊਦੀ ਅਰਬ ਦੀ ਸਾਂਝ ਮੰਤਰਾਲਾ, ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ, ਤਵਾਫਾ ਸੰਸਥਾਵਾਂ, ਮੋਲਿਮਮਸ, ਮਨਜ਼ੂਰ ਐਚ.ਜੀ.ਓਜ਼ ਅਤੇ ਹਜ ਯਾਤਰੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ। ਉਸ ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਸੀ ਕਿ ਛੂਟ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 5 ਦੇ ਉਪ-ਧਾਰਾ (ਬੀ) ਵਿੱਚ ਵਰਤੇ ਗਏ 'ਵਿਅਕਤੀ' ਸ਼ਬਦ ਵਿੱਚ 'ਵਿਅਕਤੀ' ਦੇ ਬਹੁਵਚਨ ਨੂੰ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਸੀ ਕਿ ਇੱਕ ਹਜ ਯਾਤਰੀ 'ਵਿਅਕਤੀ' ਦੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਵਿੱਚ ਆਵੇਗਾ। ਸਾਡੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਇਹ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗਲਤ ਹੈ। ਧਾਰਾ 5 ਵਿੱਚ ਵਰਤੇ ਗਏ 'ਵਿਅਕਤੀ' ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਮਤਲਬ ਸੇਵਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਤੋਂ ਹੈ, ਨਾ ਕਿ ਸੇਵਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਤੋਂ। ਭਾਵੇਂ ਮਾਨ ਲਿਆ ਜਾਵੇ ਕਿ ਸਾਊਦੀ ਅਰਬ ਦੀ ਸਰਕਾਰ, ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ, ਤਵਾਫਾ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਜਾਂ ਮਾਓਲਿਮਸ ਵੱਲੋਂ ਭਾਰਤ ਤੋਂ ਹਜ ਯਾਤਰੀਆਂ ਨੂੰ ਕੁਝ ਸੇਵਾਵਾਂ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ, ਇਥੇ ਇਹ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਸੇਵਾ ਕਰ ਦੀ ਅਦਾਇਗੀ ਦੇ ਅਧੀਨ ਨਹੀਂ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਸੇਵਾ ਕਰ ਐਚ.ਜੀ.ਓਜ਼ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਸੇਵਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਹਨ। ਅਸਲ ਸਵਾਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਐਚ.ਜੀ.ਓਜ਼ ਕਿਸੇ ਧਾਰਮਿਕ ਸਮਾਗਮ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਕਰਨ ਦੀ ਸੇਵਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਐਚ.ਜੀ.ਓਜ਼ ਦਾ ਹਜ ਯਾਤਰਾ ਦੇ ਅਸਲ ਧਾਰਮਿਕ ਸਮਾਗਮਾਂ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਰੋਲ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਐਚ.ਜੀ.ਓਜ਼ ਵੱਲੋਂ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੇਵਾ ਹਵਾਈ ਬੁਕਿੰਗ, ਸਾਊਦੀ ਅਰਬ ਵਿੱਚ ਹਜ ਯਾਤਰੀਆਂ ਦੇ ਠਹਿਰਾਉ, ਖਾਣਾ ਪ੍ਰਬੰਧ, ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਮੁਦਰਾ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਅਤੇ ਸਾਊਦੀ ਅਰਬ ਦੀ ਸਲਤਨਤ ਵਿੱਚ ਤਵਾਫਾ ਸੰਸਥਾ ਨਾਲ ਰਜਿਸਟ੍ਰੇਸ਼ਨ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰਨ ਦੁਆਰਾ ਹੈ।

54. ਐਚ.ਜੀ.ਓਜ਼ ਵੱਲੋਂ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਨੂੰ ਦੋ ਭਾਗਾਂ ਵਿੱਚ ਵੰਡਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਪਹਿਲਾ ਭਾਗ ਸੇਵਾ ਦੇ ਪ੍ਰਦਾਨ ਬਾਰੇ ਹੈ। ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਸਰਵਿਸ ਟੈਕਸ ਜਾਂ ਜੀ.ਐੱਸ.ਟੀ ਦੋ ਵਸਤੂਆਂ ਅਤੇ ਬਾਕੀ ਸੇਵਾਵਾਂ ਲਈ ਸੇਵਾ ਟੈਕਸ ਜਾਂ ਜੀ.ਐੱਸ.ਟੀ ਭੁਗਤਾਨਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿਉਂਕਿ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਟੈਕਸਯੋਗ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਹਨ ਖੇਤਰ. ਐਚ.ਜੀ.ਓਜ਼ ਹੱਜ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਹੱਜ ਯਾਤਰੀਆਂ ਨੂੰ ਸੇਵਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਇੱਕ ਸਿੰਗਲ ਪੈਕੇਜ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਕੇ ਤੀਰਥ ਯਾਤਰਾ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਕਈ ਭਾਗ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਏਅਰ ਬੁਕਿੰਗ ਕਰਨਾ, ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਮੁਦਰਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਬਣਾਉਣਾ ਸਾਊਦੀ ਅਰਬ ਵਿੱਚ ਠਹਿਰਨ ਅਤੇ ਖਾਣ-ਪੀਣ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਆਦਿ।

HGOs ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਏ ਹੱਜ ਯਾਤਰਾ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦਾ ਵਿਆਪਕ ਪੈਕੇਜ। ਉਹ ਪੂਰੇ ਪੈਕੇਜ ਲਈ ਹੱਜ ਯਾਤਰੀਆਂ ਤੋਂ ਚਾਰਜ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰੋ। ਇਹ ਨਹੀਂ ਹੈ HGOs ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਕਿ ਉਹ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸੇਵਾਵਾਂ ਲਈ ਵੱਖਰੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਚਾਰਜ ਕਰਦੇ ਹਨ ਵਿਆਪਕ ਪੈਕੇਜ ਦਾ ਇੱਕ ਹਿੱਸਾ ਬਣਾਉਣਾ. ਪੈਕੇਜ ਦਾ ਸਿਰਫ਼ ਇੱਕ ਹਿੱਸਾ ਛੋਟ ਮੰਗਣ ਲਈ ਨਹੀਂ ਚੁੱਕਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਇੱਕ ਖਾਸ ਸੇਵਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ਗਈ ਭਾਗਾਂ ਵਿੱਚ ਵੰਡਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਸਰਵਿਸ ਟੈਕਸ ਲਗਾਉਣ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ, ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੇਵਾ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਹੀਂ ਤੋੜਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਵਜੋਂ ਸੇਵਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ਗਈ ਐਚ.ਜੀ.ਓਜ਼ ਦੁਆਰਾ ਹੱਜ ਯਾਤਰੀਆਂ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਲਿਆ ਜਾਣਾ ਹੋਵੇਗਾ ਖਾਤਾ। ਇਹ ਇਸ ਤੱਥ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਹੈ ਕਿ ਪੈਕੇਜ ਦਾ ਕੋਈ ਹਿੱਸਾ ਪੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ HGOs ਦੁਆਰਾ ਕਿਸੇ ਵੀ ਧਾਰਮਿਕ ਸਮਾਰੋਹ ਦੇ ਸੰਚਾਲਨ ਦੁਆਰਾ ਇੱਕ ਸੇਵਾ ਸ਼ਾਮਲ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਸਾਡੇ ਵਿਚਾਰੇ ਵਿਚਾਰ ਵਿੱਚ, ਧਾਰਾ 5 ਦੀ ਉਪ ਧਾਰਾ (ਬੀ). ਐਚ.ਜੀ.ਓਜ਼ ਦੁਆਰਾ ਮੈਗਾ ਛੋਟ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਦੀ ਮੰਗ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਇੱਥੇ ਇਹ ਵੀ ਨੋਟ ਕਰੋ ਕਿ ਧਾਰਾ 5 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (ਬੀ) ਅਧੀਨ ਛੋਟ ਹੈ ਸੇਵਾ ਪ੍ਰਦਾਤਾ. ਅਸੀਂ ਇਸ ਨੂੰ ਇੱਕ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਨੋਟ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ ਸੇਵਾ ਪ੍ਰਾਪਤਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ।

55. ਅਸੀਂ ਭੇਦਭਾਵ ਬਾਰੇ ਬਹਿਸ ਤੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਇਥੇ ਨੋਟ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ 1 ਜੁਲਾਈ 2017 ਤੋਂ, ਸੇਵਾ ਕਰ ਆਈ.ਜੀ.ਐਸ.ਟੀ. ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਅਦਾਇਗੀ ਯੋਗ ਬਣ ਗਿਆ। ਜੀ.ਐਸ.ਟੀ. ਐਕਟ ਵੀ ਇਸੇ ਮਿਤੀ ਤੋਂ ਲਾਗੂ ਹੋ ਗਿਆ। ਦੋਵਾਂ ਐਨੈਕਟਮੈਂਟਸ ਅਧੀਨ, ਮਾਲ ਜਾਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੀ ਸਪਲਾਈ 'ਤੇ ਕਰ ਅਦਾਇਗੀ ਯੋਗ ਹੈ। ਆਈ.ਜੀ.ਐਸ.ਟੀ. ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 13 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (2) ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੀ ਸਪਲਾਈ ਦੀ ਜਗ੍ਹਾ, ਉਪ-ਧਾਰਾਵਾਂ (3) ਤੋਂ (13) ਵਿੱਚ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਸੇਵਾਵਾਂ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ, ਸੇਵਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਦੇ ਸਥਾਨ 'ਤੇ ਹੋਵੇਗੀ। ਆਈ.ਜੀ.ਐਸ.ਟੀ. ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 5 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਅਧੀਨ, ਅੰਤਰ-ਰਾਜੀ ਸਪਲਾਈ 'ਤੇ ਸੇਵਾ ਕਰ ਅਦਾਇਗੀ ਯੋਗ ਹੈ। ਜੀ.ਐਸ.ਟੀ. ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 9 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਅਧੀਨ, ਅੰਦਰੂਨੀ-ਰਾਜੀ ਸਪਲਾਈ 'ਤੇ ਸੇਵਾ ਕਰ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਆਈ.ਜੀ.ਐਸ.ਟੀ. ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 13 ਦੀਆਂ ਉਪ-ਧਾਰਾਵਾਂ (3) ਤੋਂ (13) ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀਆਂ। ਆਈ.ਜੀ.ਐਸ.ਟੀ. ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 2 ਦੀ ਕਲੋਜ਼ (14) ਸੇਵਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਦੇ ਸਥਾਨ ਨੂੰ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ 2012 ਨਿਯਮਾਂ ਅਧੀਨ ਇਸੇ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਨਾਲ ਪਰੀ ਮਾਤਰਾ ਵਿੱਚ ਹੈ। 2012 ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਚਾਰ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ ਹਨ। ਹਜ ਯਾਤਰਾ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਐਚ.ਜੀ.ਓਜ਼ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਸੇਵਾ ਚੌਥੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਵਿੱਚ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਲਾਗੂ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਸੇਵਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਦਾ ਸਥਾਨ ਉਸ ਦੇ ਸਾਮਾਨਿਆ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਸਥਾਨ ਦਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਜੀ.ਐਸ.ਟੀ. ਐਕਟ ਵਿੱਚ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਹਨ ਸਿਵਾਏ ਇਸ ਦੇ ਕਿ ਸੇਵਾ ਕਰ ਅੰਦਰੂਨੀ-ਰਾਜੀ ਸਪਲਾਈ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਜਿਹੜੀਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਐਚ.ਜੀ.ਓਜ਼ ਵੱਲੋਂ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ, ਉਹਨਾਂ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜੀਐਸਟੀ ਅਤੇ ਆਈਜੀਐਸਟੀ ਐਕਟਾਂ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਲਿਆਂਦੀ ਗਈ ਸਮੱਗਰੀ ਤਬਦੀਲੀ ਇਸ ਤੱਥ ਲਈ ਕਿ ਸੇਵਾ ਟੈਕਸ ਇਹਨਾਂ ਦੋ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਦੇ ਅਧੀਨ ਚਾਰਜਯੋਗ ਹੈ ਅਤੇ ਵਿੱਤ ਐਕਟ ਦੇ ਅਧੀਨ ਨਹੀਂ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, HGOs ਨੂੰ ਸੇਵਾ ਸਪਲਾਈ ਕਰਦੇ ਹਨ ਸੇਵਾ ਪ੍ਰਾਪਤਕਰਤਾ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਸਥਾਨ ਰੱਖਦਾ ਹੈ। ਦੁਆਰਾ ਸੇਵਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਟੈਕਸਯੋਗ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਸਥਿਤ ਸੇਵਾ ਪ੍ਰਾਪਤਕਰਤਾ ਨੂੰ ਹੱਜ ਤੀਰਥ ਯਾਤਰਾ ਲਈ ਇੱਕ ਪੈਕੇਜ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨਾ। ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੇਵਾ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੈ HGOs ਸੇਵਾ ਟੈਕਸ ਲਈ ਟੈਕਸਯੋਗ ਹੈ।

ਭੇਦਭਾਵ ਦੇ ਮੁੱਦੇ ਦੀ ਵਿਚਾਰਣਾ

56. ਵਿਚਾਰਣ ਲਈ ਉੱਠਣ ਵਾਲਾ ਇੱਕ ਹੋਰ ਮੁੱਦਾ ਮੈਗਾ ਛੂਟ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਅਧੀਨ ਧਾਰਮਿਕ ਯਾਤਰਾ ਸੰਬੰਧੀ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਸੰਗਠਨਾਂ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸੇਵਾ ਪ੍ਰਦਾਤਾਵਾਂ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਭੇਦਭਾਵ ਬਾਰੇ ਕੀਤੇ ਗਏ ਦਲੀਲਾਂ ਬਾਰੇ ਹੈ।

57. ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾਵਾਂ ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਹੈ ਕਿ ਐਚ.ਜੀ.ਓ.ਜ਼ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੇਵਾ ਅਤੇ ਹਜ ਕਮੇਟੀ ਦੁਆਰਾ ਹਜ ਯਾਤਰੀਆਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੇਵਾ ਵਿਚਕਾਰ ਕੋਈ ਫਰਕ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਦੋਵਾਂ ਵੱਲੋਂ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੇਵਾ ਦੀ ਕਿਸਮ ਇੱਕੋ ਜਿਹੀ ਹੈ। ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾਵਾਂ ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਛੂਟ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ, ਹਜ ਕਮੇਟੀ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿਚ ਇੱਕ ਵਰਗ ਨਹੀਂ ਬਣਾ ਸਕਦੀ। ਸੰਖੇਪ ਵਿਚ, ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਦੋ ਬਰਾਬਰਾਂ ਨੂੰ ਅਸਮਾਨ ਵਜੋਂ ਵਰਤਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸਵਾਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕੀ 2002 ਦੇ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਹਜ ਕਮੇਟੀਆਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਵੱਖਰੇ ਵਰਗ ਵਜੋਂ ਵਰਤਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਅਨੁਚਛੇਦ 14 ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਜਾਂ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੇ ਵਰਗਾਂ ਦੀ ਵਰਗੀਕਰਣ ਨੂੰ ਮਨਾਹੀ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਬਸ਼ਰਤੇ ਇਹ ਮਨਮਾਨਾ ਨਾ ਹੋਵੇ। ਵਰਗੀਕਰਣ ਉਚਿਤ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਵਰਗੀਕਰਣ ਤਬ ਹੀ ਸਵੀਕਾਰਯੋਗ ਹੈ ਜੇ ਇਹ ਇੱਕ ਸਮਝਦਾਰੀ ਭਿੰਨਤਾ ਉੱਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਹੋਵੇ ਜੋ ਉਹਨਾਂ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਜੋ ਇਕੱਠੇ ਗਰੁੱਪ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਛੱਡੇ ਗਏ ਲੋਕਾਂ ਤੋਂ ਵੱਖ ਕਰਦੀ ਹੋਵੇ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਵਰਗੀਕਰਣ ਨੂੰ ਉਸ ਉਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਤਰਕਸੰਗਤ ਸੰਬੰਧ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਇਸ ਦੁਆਰਾ ਹਾਸਲ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਇਸ ਸਵਾਲ ਦੀ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 14 ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿਚ ਜਾਂਚ ਕਰਦੇ ਹਾਂ, ਤਾਂ ਇਹ ਯਾਦ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਿਰਫ ਇਸ ਆਧਾਰ ਉੱਤੇ ਕਿ ਐਚ.ਜੀ.ਓ.ਜ਼ ਅਤੇ ਹਜ ਕਮੇਟੀ ਦੋਵੇਂ ਇੱਕੋ ਜਿਹੇ ਵਰਗ ਦੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਸੇਵਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਹਜ ਕਮੇਟੀ ਨੂੰ ਇੱਕ ਵੱਖਰੇ ਵਰਗ ਵਜੋਂ ਵਰਤਣ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਵਰਗੀਕਰਣ ਨੂੰ ਸਵਾਲ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਲਿਆਂਦਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਇੱਕ ਦਿੱਤੇ ਕੇਸ ਵਿਚ, ਵੱਖਰੇ ਵਰਗਾਂ ਦੇ ਸੇਵਾ ਪ੍ਰਦਾਤਾ ਇੱਕੋ ਜਿਹੀ ਸੇਵਾ ਇੱਕੋ ਜਿਹੇ ਵਰਗ ਦੇ ਸੇਵਾ ਪ੍ਰਾਪਤਕਰਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਇਹ, ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿਚ, ਭੇਦਭਾਵ ਨੂੰ ਜਨਮ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ। ਭੇਦਭਾਵ ਦੇ ਆਧਾਰ ਉੱਤੇ ਹਮਲੇ ਨੂੰ ਕਰਨਯੋਗ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿਚ ਵਿਚਾਰਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਭਾਵ, ਹਜ ਕਮੇਟੀ ਅਤੇ ਐਚ.ਜੀ.ਓ.ਜ਼। 2002 ਦੇ ਉਸ ਐਕਟ ਅਧੀਨ, ਭਾਰਤ ਦੀ ਹਜ ਕਮੇਟੀ ਦਾ ਗਠਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਸੈਕਸ਼ਨ 17 ਅਧੀਨ, ਰਾਜ ਹਜ ਕਮੇਟੀਆਂ ਦਾ ਗਠਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਹਜ ਕਮੇਟੀਆਂ ਦੀਆਂ ਦੋਵੇਂ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ ਕਾਰਪੋਰੇਟ ਸਰੀਰ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਸਥਾਈ ਉਤਰਾਧਿਕਾਰ ਅਤੇ ਇੱਕ ਸਾਂਝੀ ਮੋਹਰ ਹੈ ਜਿਸ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ ਚਲ ਅਤੇ ਅਚਲ ਜਾਇਦਾਦ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ, ਰੱਖਣ ਅਤੇ ਨਿਪਟਾਉਣ ਦੀ। ਸੈਕਸ਼ਨ 4 ਭਾਰਤ ਦੀ ਹਜ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਰਚਨਾ ਨੂੰ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 18 ਰਾਜ ਹਜ ਕਮੇਟੀਆਂ ਦੀ ਰਚਨਾ ਨੂੰ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਸੈਕਸ਼ਨ 9 ਹਜ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਫਰਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਬਿਆਨ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੜ੍ਹਦਾ ਹੈ:

"9.ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਫਰਜ਼-(1) ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਫਰਜ਼ ਹੋਣਗੇ-

(i) ਯਾਤਰੀਆਂ ਲਈ ਉਪਯੋਗੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਇਕੱਠੀ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਵੰਡਣਾ, ਅਤੇ ਯਾਤਰੀਆਂ ਲਈ ਓਰੀਐਂਟੇਸ਼ਨ ਅਤੇ ਟ੍ਰੇਨਿੰਗ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਆਯੋਜਿਤ ਕਰਨਾ;

(ii) ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਉਤਰਨ ਵਾਲੇ ਸਥਾਨਾਂ 'ਤੇ ਆਪਣੇ ਕਦਮ ਰੱਖਣ ਦੌਰਾਨ, ਯਾਤਰਾ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਜਾਂ ਯਾਤਰਾ ਤੋਂ ਵਾਪਸ ਆਉਂਦੇ ਸਮੇਂ, ਟੀਕਾਕਰਣ, ਇਨੋਕੁਲੇਸ਼ਨ, ਮੈਡੀਕਲ ਇੰਸਪੈਕਸ਼ਨ, ਯਾਤਰੀ ਪਾਸਾਂ ਅਤੇ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਮੁਦਰਾ ਦੇ ਮੁੱਦੇ ਸਮੇਤ ਸਾਰੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਯਾਤਰੀਆਂ ਨੂੰ ਸਲਾਹ ਅਤੇ ਸਹਾਇਤਾ ਦੇਣਾ, ਅਤੇ ਇਹਨਾਂ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਸਥਾਨਕ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨਾਲ ਸੰਪਰਕ ਕਰਨਾ;

(iii) ਮੁਸੀਬਤ ਵਿੱਚ ਫਸੇ ਯਾਤਰੀਆਂ ਨੂੰ ਰਾਹਤ ਦੇਣਾ;

(iv) ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਨਾਲ ਸਾਲਾਨਾ ਹਜ ਯੋਜਨਾ ਨੂੰ ਅੰਤਿਮ ਰੂਪ ਦੇਣਾ, ਅਤੇ ਯੋਜਨਾ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨਾ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਹਵਾਈ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਸਾਧਨ ਦੁਆਰਾ ਯਾਤਰਾ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ, ਅਤੇ ਰਹਿਣ ਸਹਿਣ ਸਬੰਧੀ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਸਲਾਹ ਦੇਣਾ;

(v) ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਬਜਟ ਅੰਦਾਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦੇਣਾ ਅਤੇ ਵਿੱਤੀ ਵਰ੍ਹੇ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਤੋਂ ਘੱਟੋ ਘੱਟ ਤਿੰਨ ਮਹੀਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਇਸਨੂੰ ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਇਸਦੀ ਸਹਿਮਤੀ ਲਈ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਵਾਉਣਾ;

(vi) ਯਾਤਰੀਆਂ ਲਈ ਯਾਤਰਾ ਸੁਵਿਧਾਵਾਂ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਕਰਨ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ, ਰੇਲਵੇ, ਹਵਾਈ ਮਾਰਗ ਅਤੇ ਯਾਤਰਾ ਏਜੰਸੀਆਂ ਨਾਲ ਸਮਨਵਯ ਕਰਨਾ;

(vii) ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਯਾਤਰੀਆਂ ਦੀ ਭਲਾਈ ਦਾ ਧਿਆਨ ਰੱਖਣਾ;

(viii) ਕਮੇਟੀ ਦੀਆਂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਅਤੇ ਯਾਤਰੀਆਂ ਦੀ ਦਿਲਚਸਪੀ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਕਰਨਾ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਕਮੇਟੀ ਦੁਆਰਾ ਇਸ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਬਣਾਏ ਗਏ ਬਾਈ-ਲਾਅ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ;

(ix) ਹਜ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਅਜਿਹੇ ਹੋਰ ਫਰਜ਼ ਨਿਭਾਉਣਾ ਜੋ ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਕੀਤੇ ਜਾਣ।

(2) ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਫਰਜ਼ਾਂ ਦੀ ਅਦਾਇਗੀ ਵਿੱਚ ਕਮੇਟੀ ਨੂੰ ਹਰ ਸੰਭਵ ਸਹਾਇਤਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰੇਗੀ।

58. 2002 ਦੇ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 27 ਅਧੀਨ, ਰਾਜ ਕਮੇਟੀਆਂ ਦਾ ਫਰਜ਼ ਹੈ ਕਿ ਹਜ ਕਮੇਟੀ ਦੀਆਂ ਨੀਤੀਆਂ ਅਤੇ ਦਿਸ਼ਾ-ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਫਰਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਅਦਾ ਕਰਨਾ। ਹਜ ਕਮੇਟੀ ਨੂੰ ਸੌਂਪੇ ਗਏ ਕਾਰਜਾਂ ਅਤੇ ਫਰਜ਼ਾਂ ਨੂੰ 2002 ਦੇ ਐਕਟ ਦੇ ਪ੍ਰਸਤਾਵਨਾ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਵਿਚਾਰਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਉਦੇਸ਼ ਹੈ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਲਈ ਹਜ ਦੀ ਯਾਤਰਾ ਲਈ ਵਿਵਸਥਾ ਕਰਨ ਲਈ ਕਮੇਟੀਆਂ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਕਰਨਾ। ਐਚ.ਜੀ.ਓ. ਅਨਿਵਾਰਿਆ ਤੌਰ 'ਤੇ ਯਾਤਰਾਵਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਟੂਰ ਆਪਰੇਟਰ ਹਨ। ਉਹ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਐਚ.ਜੀ.ਓ. ਵਜੋਂ ਰਜਿਸਟਰ ਕਰਵਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਧਾਰਾ 9 ਤੋਂ ਸਪਸ਼ਟ ਹੈ, ਹਜ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਕਾਰਜ ਸਿਰਫ ਹਜ ਯਾਤਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਯਾਤਰੀਆਂ ਨੂੰ ਸਮਰੱਥ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਵਿਵਸਥਾ ਕਰਨ ਤੱਕ ਸੀਮਿਤ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਇਸਦਾ ਪਹਿਲਾ ਫਰਜ਼ ਹੈ ਯਾਤਰੀਆਂ ਲਈ ਉਪਯੋਗੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਇਕੱਠੀ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਪ੍ਰਸਾਰਿਤ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਯਾਤਰੀਆਂ ਲਈ ਓਰੀਐਂਟੇਸ਼ਨ ਅਤੇ ਟ੍ਰੇਨਿੰਗ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰਨਾ। ਹਜ ਕਮੇਟੀ ਦਾ ਫਰਜ਼ ਹੈ ਯਾਤਰੀਆਂ ਅਤੇ ਵਿਜ਼ਟਰਾਂ ਨੂੰ ਰਾਹਤ ਦੇਣਾ। ਇਹ ਇਸਦਾ ਫਰਜ਼ ਹੈ ਕਿ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਯਾਤਰੀਆਂ ਦੀ ਭਲਾਈ ਦਾ ਧਿਆਨ ਰੱਖਣਾ। ਹਜ ਕਮੇਟੀ ਦਾ ਇੱਕ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਫਰਜ਼ ਹੈ ਮੁਸੀਬਤ ਵਿੱਚ ਫਸੇ ਯਾਤਰੀਆਂ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰਨਾ। ਫਰਜ਼ਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਹੈ ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਨਾਲ ਸਾਲਾਨਾ ਹਜ ਯੋਜਨਾ ਨੂੰ ਅੰਤਿਮ ਰੂਪ ਦੇਣਾ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨਾ। ਹਜ ਕਮੇਟੀ ਨੂੰ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਕਰਨ ਦਾ ਫਰਜ਼ ਹੈ। ਧਾਰਾ 30 ਅਧੀਨ, ਰਾਜ ਨੂੰ ਕੇਂਦਰੀ ਹਜ ਫੰਡ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਫਰਜ਼ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਧਾਰਾ 32 ਅਧੀਨ, ਰਾਜ ਕਮੇਟੀਆਂ ਨੂੰ ਰਾਜ ਹਜ ਫੰਡ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਫਰਜ਼ ਹੈ। ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਹਜ ਕਮੇਟੀ ਨੂੰ ਦੁਬਾਰਾ ਗਠਿਤ ਕਰਨ ਅਤੇ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਚੇਅਰਪਰਸਨ, ਉਪ-ਚੇਅਰਪਰਸਨ ਅਤੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੂੰ ਹਟਾਉਣ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ। ਰਾਜ ਕਮੇਟੀਆਂ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਸਮਾਨ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਹਜ ਕਮੇਟੀਆਂ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਨਿਯੰਤਰਣ ਅਤੇ ਨਿਗਰਾਨੀ ਹੇਠ ਕੰਮ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਵਿਧਾਨਕ ਸਰੀਰ ਹਨ। ਹਜ ਕਮੇਟੀਆਂ ਰਾਜ ਦੇ ਏਜੰਸੀਆਂ ਅਤੇ ਸਾਧਨਾਂ ਹਨ। ਹਜ ਯਾਤਰੀਆਂ ਦੀਆਂ ਯਾਤਰਾਵਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰਨ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਹਜ ਕਮੇਟੀ ਨੂੰ ਸੌਂਪੇ ਗਏ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਵਿਧਾਨਕ ਫਰਜ਼ਾਂ ਦਾ ਉੱਪਰ ਵਰਣਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਧਾਰਾ 30 ਦੀ ਕਲੌਜ਼ (ਬੀ) ਅਨੁਸਾਰ, ਹਜ ਯਾਤਰਾ ਦੇ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਲਈ ਯਾਤਰੀਆਂ ਤੋਂ ਇਕੱਠੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਰਕਮ ਕੇਂਦਰੀ ਹਜ ਫੰਡ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਬਣ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਜਿਸਨੂੰ ਸਿਰਫ ਧਾਰਾ 31 ਅਧੀਨ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਹੀ ਵਰਤਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਫੰਡਾਂ ਨੂੰ ਸਿਰਫ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਅਤੇ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਤਨਖਾਹ ਅਤੇ ਭੱਤੇ ਦੇਣ ਲਈ ਅਤੇ ਧਾਰਾ 9 ਵਿੱਚ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਖਰਚਿਆਂ ਅਤੇ ਖਰਚਿਆਂ ਦੀ ਅਦਾਇਗੀ ਲਈ ਵਰਤਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਹੋਰ ਖਰਚਾ ਸਿਰਫ ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਨਾਲ ਹੀ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਜਦੋਂ ਹਜ ਕਮੇਟੀ ਹਜ ਯਾਤਰੀਆਂ ਨੂੰ ਸਾਊਦੀ ਅਰਬ ਦੇ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਹਜ ਯਾਤਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਯਾਤਰਾ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਸ ਵਿੱਚ ਮੁਨਾਫ਼ਾ ਕਮਾਉਣ ਦੀ ਕੋਈ ਭਾਵਨਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਉਲਟਾ, ਹਜ ਕਮੇਟੀ ਨੂੰ ਹਜ ਯਾਤਰੀਆਂ ਤੋਂ ਮਿਲਣ ਵਾਲਾ ਪੈਸਾ ਵਿਧਾਨਕ ਫੰਡ ਵਿੱਚ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜਿਸਨੂੰ ਬਦਲੇ ਵਿੱਚ, ਹਜ ਯਾਤਰੀਆਂ ਦੇ ਲਾਭ ਲਈ ਵਰਤਿਆ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਹਜ ਕਮੇਟੀ ਦਾ ਬਜਟ ਵੀ ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਹਜ ਕਮੇਟੀ 'ਤੇ ਸਰਵਵਿਆਪੀ ਨਿਯੰਤਰਣ ਹੈ। ਰਾਜ ਸਰਕਾਰਾਂ ਦਾ ਵੀ ਇਹੀ ਕੰਟਰੋਲ ਹੈ ਸਟੇਟ ਕਮੇਟੀ ਉੱਤੇ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ, ਇੱਥੇ ਕੋਈ ਵੀ ਭਾਰੀ ਨਹੀਂ ਹਨ ਐਚ.ਜੀ.ਓਜ਼ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਕਰਤੱਵਾਂ। ਉਹ ਹੱਜ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਕੇ ਮੁਨਾਫਾ ਕਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਸ਼ਰਧਾਲੂ ਰਜਿਸਟ੍ਰੇਸ਼ਨ ਲਈ ਸਖ਼ਤ ਸ਼ਰਤਾਂ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ, ਡੀ HGOs 'ਤੇ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਕੋਈ ਕੰਟਰੋਲ ਨਹੀਂ ਹੈ।

59. ਸ਼੍ਰੀ ਗੋਪਾਲ ਸੰਕਰਨਾਰਾਇਣਨ, ਵਿਦਵਾਨ ਸੀਨੀਅਰ ਵਕੀਲ ਨੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਰਫੀਕ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਕੁਝ ਟਿੱਪਣੀਆਂ 'ਤੇ ਸ਼ੇਖ ਭੀਖਨ। ਉਸਨੇ ਕਿਹਾ ਦੇ ਪੈਰੇ 11 ਅਤੇ 12 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਨਿਰਣਾ, ਜੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੜ੍ਹਦਾ ਹੈ:

"11. ਇਸ ਸਾਰੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਪਿੱਛੇ ਸ਼ਰਧਾਲੂ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਵਿਅਕਤੀ ਹੈ। ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਸ਼ਰਧਾਲੂਆਂ ਲਈ ਹਜ ਜੀਵਨ ਭਰ ਦੀ ਯਾਤਰਾ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਵਾਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਜੀਵਨ ਭਰ ਦੀ ਬੱਚਤ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਕੱਢ ਕੇ ਤੀਰਥ ਯਾਤਰਾ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਸ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ। ਹਜ ਕਈ ਭਾਗਾਂ ਦੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਹਰ ਇੱਕ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਇੱਕ ਸਖ਼ਤ, ਤੰਗ ਅਤੇ ਸਮਾਂ-ਬੱਧ ਅਨੁਸੂਚੀ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਯਾਤਰਾ ਸੰਬੰਧੀ ਪ੍ਰਬੰਧਾਂ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਵੀ ਗੜਬੜੀ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਸਾਊਦੀ ਅਰਬ ਜਾਣਾ ਜਾਂ ਸਾਊਦੀ ਅਰਬ ਦੇ ਅੰਦਰ ਰਹਿਣਾ ਜਾਂ ਯਾਤਰਾ ਕਰਨਾ ਤੀਰਥਾਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਭਾਗਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਜਾਂ ਗਲਤ ਢੰਗ ਨਾਲ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਨਾ

ਸਿਰਫ਼ ਆਪਣੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੀ ਬਚਤ ਨੂੰ ਗੁਆ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਸਭ ਤੋਂ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਗੁਆ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਹਜ. ਇਹ ਅਣਜਾਣ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਸਾਊਦੀ ਅਰਬ ਵਿਚ ਲੈਂਡਿੰਗ 'ਤੇ ਇਕ ਸ਼ਰਧਾਲੂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਤਿਆਗਿਆ ਹੋਇਆ ਅਤੇ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਫਸਿਆ ਹੋਇਆ ਪਾਇਆ।

12. ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਲਈ ਚੋਣ ਕਰਨ ਵੇਲੇ PTOs ਦੀ ਰਜਿਸਟ੍ਰੇਸ਼ਨ ਦਾ ਮੁੱਢਲਾ ਉਦੇਸ਼ ਅਤੇ ਉਦੇਸ਼ ਕਸਰਤ ਦੀ ਨਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਗੁਆਈ ਜਾ ਸਕਦੀ। ਰਜਿਸਟਰ ਕਰਨ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਪੀ.ਟੀ.ਓਜ਼ ਨੂੰ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹੱਜ ਸੀਟਾਂ ਦੀ ਵੰਡ ਨਹੀਂ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਵਪਾਰਕ ਲਾਭ ਪਰ ਇਹ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਕਿ ਸ਼ਰਧਾਲੂ ਯੋਗ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ ਆਪਣੇ ਧਾਰਮਿਕ ਫਰਜ਼ ਨੂੰ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਮੁਸ਼ਕਲ, ਪਰੇਸ਼ਾਨੀ ਜਾਂ ਤਕਲੀਫ ਦੇ ਨਿਭਾਉਣ ਲਈ। ਨੂੰ ਇੱਕ ਵਾਜਬ ਲਾਭ ਪੀਟੀਓ ਮੁੱਖ ਵਸਤੂ ਲਈ ਸਿਰਫ ਇਤਫਾਕਨ ਹੈ।"

(ਜੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ)

ਹਾਲਾਂਕਿ, ਸਿੱਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਵਕੀਲ ਨੇ ਉਸੇ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਪੈਰਾ 10 ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ, ਜੋ ਪੀਟੀਓਜ਼ ਦੁਆਰਾ ਕਮਾਏ ਗਏ ਬਹੁਤ ਵੱਡੇ ਮੁਨਾਫੇ ਦਾ ਨੋਟ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਪੈਰਾ 10 ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੜ੍ਹਦਾ ਹੈ:

“10. ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੱਥਾਂ ਤੋਂ, ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਔਖਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਨਿੱਜੀ ਆਪਰੇਟਰਾਂ/ਯਾਤਰਾ ਏਜੰਟਾਂ ਅਤੇ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਵਿਚਕਾਰ ਪੀਟੀਓਜ਼ ਵਜੋਂ ਰਜਿਸਟ੍ਰੇਸ਼ਨ ਸਬੰਧੀ ਵਿਵਾਦ ਇਕ ਉਦੇਸ਼ ਅਤੇ ਮਕਸਦ ਦੇ ਟਕਰਾਅ ਤੋਂ ਉੱਤਪੰਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਜਿਆਦਾਤਰ ਨਿੱਜੀ ਆਪਰੇਟਰਾਂ/ਯਾਤਰਾ ਏਜੰਟਾਂ ਲਈ ਪੀਟੀਓਜ਼ ਵਜੋਂ ਰਜਿਸਟ੍ਰੇਸ਼ਨ ਮੁੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਹੋਰ ਲਾਭਦਾਇਕ ਕਾਰੋਬਾਰ ਦਾ ਸਵਾਲ ਹੈ। ਦ੍ਰੀਪਕਸ਼ੀ ਸਮਝੌਤੇ ਅਧੀਨ ਕੋਈ ਵੀ ਪੀਟੀਓ ਨੂੰ ਪੰਜਾਹ ਤੀਰਥਯਾਤਰੀਆਂ ਤੋਂ ਘੱਟ ਕੋਟਾ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਪੰਜਾਹ ਤੀਰਥਯਾਤਰੀਆਂ ਦਾ ਕੋਟਾ ਅੰਸਤਨ ਅਤੇ ਸੰਭਾਲ ਕੇ, ਤੀਹ ਲੱਖ ਤੋਂ ਪੰਜਾਹ ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਦਾ ਮੁਨਾਫਾ ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਸਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਕਿ ਕੋਈ ਵੀ ਨਿੱਜੀ ਆਪਰੇਟਰ/ਯਾਤਰਾ ਏਜੰਟ, ਜੋ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਨਾਲ ਪੀਟੀਓ ਵਜੋਂ ਰਜਿਸਟਰ ਹੋਣ 'ਚ ਸਫਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਆਸਾਨੀ ਨਾਲ ਇਕ-ਦੇਢ ਤੋਂ ਦੋ ਮਹੀਨਿਆਂ ਵਿੱਚ ਤੀਹ ਲੱਖ ਤੋਂ ਪੰਜਾਹ ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਕਮਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਫਿਰ ਬਾਕੀ ਸਾਲ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਵੱਡੇ ਕਾਰੋਬਾਰ ਤੋਂ ਆਰਾਮ ਨਾਲ ਬਿਤਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ, ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਲਈ, ਪੀਟੀਓਜ਼ ਦਾ ਰਜਿਸਟ੍ਰੇਸ਼ਨ ਇਸ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਹੈ ਕਿ ਪੀਟੀਓਜ਼ ਰਾਹੀਂ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਤੀਰਥਯਾਤਰੀਆਂ ਦਾ ਹਜ ਦੌਰਾਨ ਆਰਾਮਦਾਇਕ, ਸਮੱਥ ਅਤੇ ਮੁਸੀਬਤ-ਮੁਕਤ ਸਫਰ, ਠਹਿਰਾਅ ਅਤੇ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਇਆ ਜਾ ਸਕੇ।”

(ਜੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ)

ਅਸਲ ਵਿੱਚ, ਜੋ ਪੈਰਾਗ੍ਰਾਫ 12 ਵਿੱਚ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਉਹ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਅੱਗੇ ਵਿਵਾਦ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਹੈ। ਉਸ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਪੈਰਾਗ੍ਰਾਫ 17 ਤੋਂ ਇਹ ਦੇਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਵਿਵਾਦ ਪੀਟੀਓਜ਼ ਦੇ ਰਜਿਸਟ੍ਰੇਸ਼ਨ ਲਈ ਲਾਗੂ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਖਤ ਸ਼ਰਤਾਂ ਬਾਰੇ ਸੀ। ਪੈਰਾਗ੍ਰਾਫ 12 ਵਿੱਚ ਕੀਤੇ ਗਏ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਉਸ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਹਨ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਅਜਿਹੀਆਂ ਸਖਤ ਸ਼ਰਤਾਂ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਹੈ ਕਿ ਹਜ ਤੀਰਥਯਾਤਰੀਆਂ ਨੂੰ ਉਚਿਤ ਸੇਵਾ ਮੁਹੱਈਆ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ। ਇਸ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ, ਉਪਰੋਕਤ ਟਿੱਪਣੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਕਿ ਪੀਟੀਓਜ਼ ਨੂੰ ਉਚਿਤ ਮੁਨਾਫਾ ਇਤਫਾਕੀ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਵਿੱਚ ਐਚਜੀਓਜ਼ ਦਾ ਕੇਸ ਇਹ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਹਜ ਤੀਰਥਯਾਤਰੀਆਂ ਨੂੰ ਸੇਵਾ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਨ ਦੁਆਰਾ ਕੋਈ ਚੈਰਿਟੀ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਹ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਕੇਸ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਹਜ ਤੀਰਥਯਾਤਰੀਆਂ ਨੂੰ ਪੈਕੇਜ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਦਿਆਂ ਕੋਈ ਮੁਨਾਫਾ ਨਹੀਂ ਕਮਾ ਰਹੇ। ਉਹ ਮੁਨਾਫਾ ਕਮਾਉਣ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਸੇਵਾਵਾਂ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ।

60. ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਹਜ ਕਮੇਟੀ ਇੱਕ ਕਾਨੂੰਨੀ ਕਮੇਟੀ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਹਜ ਤੀਰਥਯਾਤਰੀਆਂ ਦੀ ਭਲਾਈ ਲਈ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਕਾਰਜਾਂ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਸੌਂਪੀ ਗਈ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਹਜ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਮੁਨਾਫਾ ਕਮਾਉਣ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗੈਰ-ਹਾਜ਼ਰ ਹੈ। ਹਜ ਕਮੇਟੀ ਵੱਲੋਂ ਤੀਰਥਯਾਤਰੀਆਂ ਤੋਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਨ ਲਈ ਪ੍ਰਾਪਤ ਧਨ 2002 ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਬਣਾਈ ਗਈ ਇੱਕ ਕਾਨੂੰਨੀ ਫੰਡ ਵਿੱਚ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਿਸਨੂੰ ਸਿਰਫ 2002 ਐਕਟ ਵਿੱਚ ਨਿਰਧਾਰਤ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਹੀ ਵਰਤਿਆ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਇਹੀ ਕਾਰਨ ਹੈ ਕਿ ਹਜ ਕਮੇਟੀ ਹਜ ਤੀਰਥਯਾਤਰੀਆਂ ਨੂੰ ਸੇਵਾ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਨ ਵਿੱਚ

ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਵਰਗ ਬਣਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਐਚਜੀਓਜ਼ ਤੋਂ ਵੱਖਰਾ ਇੱਕ ਵਰਗ ਹੈ। ਇਸ ਵਰਗੀਕਰਨ ਲਈ ਇੱਕ ਸਮਝਦਾਰੀ ਭਿੰਨਤਾ ਹੈ।ਪੈਰਾਗ੍ਰਾਫ 5ਏ ਵਿੱਚ ਛੋਟ ਦੀ ਉਦੇਸ਼ ਮੈਗਾ ਛੋਟ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਧਾਰਮਿਕ ਯਾਤਰਾ ਲਈ ਸੇਵਾ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਨਿਰਧਾਰਤ ਸੰਗਠਨਾਂ ਦੀ ਗਤੀਵਿਧੀ ਨੂੰ ਬੜ੍ਹਾਵਾ ਦੇਣਾ ਹੈ। ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਨਿਰਧਾਰਤ ਦੋਵੇਂ ਸੰਗਠਨ ਸਟੈਚਯੂਟਰੀ ਸੰਗਠਨ ਹਨ ਜਿਨ 'ਤੇ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵੀ ਨਿਯੰਤਰਣ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਨਿਰਧਾਰਤ ਸੰਗਠਨਾਂ ਦੁਆਰਾ ਭਗਤਾਂ ਨੂੰ ਮੁਹੱਈਆ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੇਵਾ ਮੁਨਾਫਾ ਕਮਾਉਣ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਬਣਾਈ ਗਈ ਵਰਗੀਕਰਣ ਅਤੇ ਛੋਟ ਦੇਣ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਚਾਹੁੰਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਸੰਬੰਧ ਹੈ।

61. ਸੀਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਵੱਡੇ ਵਕੀਲ ਨੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲੇ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਜੋ ਕੇਸ ਐਸ. ਕੇ. ਦੱਤਾ6$_{SUPERSCRIPT}$ ਵਿੱਚ ਸੀ। ਇਨਕਮ ਟੈਕਸ ਐਕਟ, 1961 ਦੇ ਕੁਝ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਨੇ ਅਨੁਸੂਚਿਤ ਜਨਜਾਤੀਆਂ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੂੰ ਛੋਟ ਦੇਣ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਸੀ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਅੱਗੇ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਅਨੁਸੂਚਿਤ ਜਨਜਾਤੀਆਂ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੂੰ ਛੋਟ ਦੇਣ ਸਮੇਂ, ਸਰਕਾਰੀ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਦੀ ਕਲਾਸ ਨੂੰ ਜੋ ਕਿ ਅਨੁਸੂਚਿਤ ਜਨਜਾਤੀਆਂ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਸਨ, ਲਾਭਾਂ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਕਿ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਕਾਲਪਨਿਕ ਭੇਦਭਾਵ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਬਣਾਈ ਗਈ ਵਰਗੀਕਰਣ ਇੱਕ ਵੈਧ ਵਰਗੀਕਰਣ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ। ਇੱਕ ਵੈਧ ਵਰਗੀਕਰਣ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਇੱਕ ਉਚਿਤ ਅਤੇ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਭੇਦਭਾਵ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਤੱਥਾਂ 'ਤੇ, ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਫੈਸਲਾ ਅਰਜਦਾਰਾਂ ਨੂੰ ਮਦਦ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗਾ।

62. ਫਿਟਮੈਂਟ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਮੀਟਿੰਗ ਵਿੱਚ ਸੀ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾਵਾਂ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧਤਾ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ-ਵਟਾਂਦਰਾ। ਫੈਸਲਾ/ ਫਿਟਮੈਂਟ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਸਿਫ਼ਾਰਿਸ਼ ਵਿੱਚ ਇਸ ਦੇ ਯੋਗ ਕਾਰਨ ਹਨ HGOs ਅਤੇ ਹੱਜ ਕਮੇਟੀਆਂ ਵਿਚਕਾਰ ਅੰਤਰ ਕਰਨਾ। ਅਸੀਂ ਹਾਂ ਦੀ ਪਟੀਸ਼ਨ 'ਤੇ ਫਿਟਮੈਂਟ ਕਮੇਟੀ ਦੁਆਰਾ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕਾਰਨਾਂ ਨੂੰ ਦੁਬਾਰਾ ਪੇਸ਼ ਕਰਨਾ ਵਿਤਕਰਾ ਜੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੜ੍ਹਦਾ ਹੈ:

“ਗਰਾਊਂਡ 3: ਜੀ.ਐਸ.ਟੀ. ਛੋਟ [ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਨੰਬਰ 12/ 2017-ਸੀ.ਟੀ.ਆਰ. ਦੀ ਐਸ.ਐਲ. ਨੰਬਰ 60 ਅਤੇ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਨੰਬਰ 9/2017-ਆਈ.ਟੀ.ਆਰ. ਦੀ ਐਸ.ਐਲ. ਨੰਬਰ 63] ਸਿਰਫ ਉਹਨਾਂ ਯਾਤਰੀਆਂ ਲਈ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਹਜ ਕਮੇਟੀ ਆਫ ਇੰਡੀਆ ਹਜ/ਉਮਰਾਹ ਯਾਤਰਾ ਦਾ ਆਯੋਜਨ ਕਰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਯਾਤਰੀਆਂ ਲਈ ਨਹੀਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਐਚ.ਜੀ.ਓ[ਆਈ.ਪੀ.ਟੀ.ਓ] ਯਾਤਰਾ ਦਾ ਆਯੋਜਨ ਅਤੇ ਸੰਚਾਲਨ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਭੇਦਭਾਵਪੂਰਣ ਅਤੇ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਲੇਖ 14 ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਹੈ।

ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਦੁਆਬਾਈ ਪ੍ਰਬੰਧ ਅਧੀਨ ਧਾਰਮਿਕ ਯਾਤਰਾ ਦੀ ਸਹੂਲਤ ਲਈ ਇੱਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸੰਗਠਨ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਜੀ.ਐਸ.ਟੀ. ਤੋਂ ਛੋਟ ਹਨ। "ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸੰਗਠਨ" ਕੁਮਾਊਂ ਮੰਡਲ ਵਿਕਾਸ ਨਿਗਮ ਲਿਮਿਟੇਡ, ਉੱਤਰਾਖੰਡ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਇੱਕ ਉਪਕ੍ਰਮ ਅਤੇ 'ਕਮੇਟੀ' ਜਾਂ “ਰਾਜ ਕਮੇਟੀ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਹਜ ਕਮੇਟੀ ਐਕਟ, 2002 (35 ਦੇ 2002) ਦੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 2 ਵਿੱਚ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਹੈ।

ਹਜ/ਉਮਰਾਹ ਯਾਤਰਾ ਦੌਰੇ ਦੇ ਆਯੋਜਨ ਲਈ ਟੂਰ ਆਪਰੇਟਰ ਸੇਵਾ 'ਤੇ ਜੀ.ਐਸ.ਟੀ. ਲਾਗੂ ਹੈ। ਜੀ.ਐਸ.ਟੀ. ਛੋਟ ਕੇਵਲ ਉਹਨਾਂ ਧਾਰਮਿਕ ਯਾਤਰਾ ਸੇਵਾਵਾਂ 'ਤੇ ਉਪਲਬਧ ਹੈ ਜੋ ਕੇਂਦਰੀ ਜਾਂ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਦੁਆਬਾਈ ਪ੍ਰਬੰਧ ਅਧੀਨ ਸਹੂਲਤ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਵੀ ਨਿਜੀ ਟੂਰ ਆਪਰੇਟਰ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈ ਕਿਸੇ ਵੀ ਧਰਮ ਦੀ ਧਾਰਮਿਕ ਯਾਤਰਾ ਦੀਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਲਈ ਕੋਈ ਛੋਟ ਉਪਲਬਧ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਸਹੂਲਤ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਧਾਰਮਿਕ ਯਾਤਰਾ ਸੇਵਾਵਾਂ 'ਤੇ ਮੌਜੂਦਾ ਛੋਟ ਭੇਦਭਾਵਪੂਰਨ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਨਿਜੀ ਟੂਰ ਆਪਰੇਟਰਾਂ ਨੂੰ ਸੇਵਾ ਕਰ/ਜੀ.ਐਸ.ਟੀ. ਛੋਟ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਰੱਖਣ ਦਾ ਇਰਾਦਾ ਰੱਖਦੀ ਹੈ। ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੇ ਫੈਸਲਿਆਂ ਦੀ ਇੱਕ ਲੜੀ ਨੇ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਨੂੰ ਕਰਾਧਾਨ ਵਿੱਚ ਕਰ ਲਗਾਉਣ ਦੇ ਵਿਸ਼ਾ ਅਤੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਚੁਣਨ ਦਾ ਵਿਆਪਕ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ।

ਅਨੁਚਛੇਦ 14 ਵਰਗ ਵਿਧਾਨ ਨੂੰ ਮਨਾਹੀ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਚਿਤ ਵਰਗੀਕਰਣ ਨੂੰ ਨਹੀਂ। ਵਸਤੂਆਂ ਅਤੇ ਸੇਵਾਵਾਂ ਨੂੰ ਕਰਾਧਾਨ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਰਗੀਕਰਣ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੇ ਪਾਸ ਬਹੁਤ ਹੀ ਹੈ ਜੋ ਸਰਕਾਰ ਦੀਆਂ ਨੀਤੀਆਂ ਅਤੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦਾ ਇਰਾਦਾ ਸਰਕਾਰੀ ਅਤੇ ਨਿਜੀ ਇਕਾਈਆਂ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਟੂਰ ਆਪਰੇਟਰ ਸੇਵਾਵਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਅੰਤਰ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਧਾਰਮਿਕ ਯਾਤਰੀਆਂ ਵਿਚਕਾਰ ਕੋਈ ਭੇਦਭਾਵ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸਾਰੇ ਯਾਤਰੀ ਜੋ ਨਿਜੀ ਟੂਰ ਆਪਰੇਟਰਾਂ ਰਾਹੀਂ ਹਜ/ ਉਮਰਾਹ ਯਾਤਰਾ ਜਾਂ ਕੋਈ ਹੋਰ ਧਾਰਮਿਕ

ਯਾਤਰਾ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਬਰਾਬਰ ਵਿਚਾਰੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੀ ਸੰਵਿਧਾਨਿਕ ਬੈਂਚ ਵਿੱਚ ਆਰ.ਕੇ. ਗਾਰਗ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤ ਸੰਘ(1981) 4 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 675, ਨੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 14 ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਨਾਲ ਵਰਗੀਕਰਣ ਦੇ ਟੈਸਟ ਨੂੰ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਕੀਤਾ ਸੀ –

"ਵਰਗੀਕਰਣ ਮਨਮਾਨਾ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਪਰ ਤਰਕਸੰਗਤ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਭਾਵ ਇਹ ਕਿ ਇਹ ਨਾ ਕੇਵਲ ਉਹਨਾਂ ਗੁਣਾਂ ਜਾਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਹੋਵੇ ਜੋ ਸਾਰੇ ਇਕੱਠੇ ਕੀਤੇ ਗਏ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਵਿੱਚ ਮਿਲਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਜੋ ਹੋਰਾਂ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੇ ਪਰ ਉਹ ਗੁਣ ਜਾਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਵਿਧਾਨ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਉਚਿਤ ਸੰਬੰਧ ਰੱਖਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹਨ। ਟੈਸਟ ਨੂੰ ਪਾਸ ਕਰਨ ਲਈ, ਦੋ ਸ਼ਰਤਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਹੋਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹਨ, ਅਰਥਾਤ, (1) ਕਿ ਵਰਗੀਕਰਣ ਇੱਕ ਸਮਝਣਯੋਗ ਵਿਭੇਦ ਉੱਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਹੋਵੇ, ਜੋ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਹੋਰਾਂ ਤੋਂ ਵੱਖ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ (2) ਕਿ ਵਿਭੇਦ ਉਸ ਉਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਤਰਕਸੰਗਤ ਸੰਬੰਧ ਰੱਖਦਾ ਹੋਵੇ ਜੋ ਐਕਟ ਦੁਆਰਾ ਹਾਸਲ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ।"

ਹਜ ਕਮੇਟੀ ਆਫ ਇੰਡੀਆ ਦੁਆਰਾ ਦ੍ਵੀਪਕਸ਼ੀ ਪ੍ਰਬੰਧ ਅਧੀਨ ਹਜ/ਉਮਰਾਹ ਯਾਤਰਾ ਦੌਰਾਨ ਯਾਤਰੀਆਂ ਦੀ ਵਰਗੀਕਰਣ ਅਤੇ ਨਿੱਜੀ ਟੂਰ ਆਪਰੇਟਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਦੌਰਾਨ ਕੀਤੀ ਯਾਤਰਾ ਦੀ ਵਰਗੀਕਰਣ, ਇੱਕ ਸਮਝਦਾਰੀ ਭਿੰਨਤਾ ਉੱਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਪ੍ਰਸ਼ਨਵਾਰ ਅਧਿਨਿਯਮ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਉਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਤਰਕਸੰਗਤ ਸੰਬੰਧ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਦ੍ਵੀਪਕਸ਼ੀ ਪ੍ਰਬੰਧ ਅਧੀਨ ਧਾਰਮਿਕ ਯਾਤਰਾ ਨੂੰ ਸਹੂਲਤ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਇੱਕ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਸੰਗਠਨ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਉੱਤੇ ਸੇਵਾ ਕਰ/ਜੀ.ਐਸ.ਟੀ. ਛੋਟ ਭੇਦਭਾਵਪੂਰਣ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 14 ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉੱਪਰ ਚਰਚਾ ਕੀਤੀ ਗਈ, ਨਿੱਜੀ ਟੂਰ ਆਪਰੇਟਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਹਜ/ਉਮਰਾਹ ਯਾਤਰੀਆਂ ਲਈ ਟੂਰ ਦੀ ਵਿਵਸਥਾ ਅਤੇ ਆਯੋਜਨ ਦੀ ਸੇਵਾ ਜੀ.ਐਸ.ਟੀ. ਅਧੀਨ ਕਰਯੋਗ ਹੈ। ਇਹ ਜੀ.ਐਸ.ਟੀ. ਤੋਂ ਮੌਜੂਦਾ ਛੋਟਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਛੋਟ ਅਧੀਨ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ। ਇਸ ਲਈ, ਜੀ.ਐਸ.ਟੀ. ਨਾ ਲਗਾਉਣ ਜਾਂ ਇਹ ਸਪਸ਼ਟ ਕਰਨ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਕਿ ਇਸ ਉੱਤੇ ਜੀ.ਐਸ.ਟੀ. ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਸਵੀਕਾਰਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਹਜ ਅਤੇ ਉਮਰਾਹ ਟੂਰ ਦੀਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਉੱਤੇ ਜੀ.ਐਸ.ਟੀ. ਛੋਟ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ, ਜੋ ਕਿ ਹਜ ਗਰੁੱਪ ਆਪਰੇਟਰਾਂ [ਨਿੱਜੀ ਟੂਰ ਆਪਰੇਟਰਾਂ] ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਇਸ ਦਾ ਕੋਈ ਔਚਿਤਯ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਨਿੱਜੀ ਟੂਰ ਆਪਰੇਟਰ ਇਹ ਸੇਵਾਵਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਯਾਤਰੀਆਂ ਨੂੰ ਸਰੀਰਤਾ ਵਪਾਰਕ ਅਧਾਰ ਉੱਤੇ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਦੇ ਹਨ ਜੋ ਇਸ ਨੂੰ ਵਹਿਣ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਜੀ.ਐਸ.ਟੀ. ਇੱਕ ਅਪਰੋਕਸ਼ ਕਰ ਹੈ। ਕਰ ਦਾ ਬੋਝ ਸਪਲਾਇਰਾਂ ਉੱਤੇ ਨਹੀਂ ਬਲਕਿ ਪ੍ਰਾਪਤਕਰਤਾਵਾਂ ਉੱਤੇ ਹੈ। ਸੇਵਾ ਕਰ ਵਿੱਚ ਵੀ ਸੇਵਾ ਕਰਯੋਗ ਸੀ। ਨਵੀਂ ਛੋਟ ਦੇਣ ਲਈ ਕੋਈ ਔਚਿਤਯ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਛੋਟਾਂ ਨਾ ਸਿਰਫ ਰਾਜਸਵ ਦਾ ਨੁਕਸਾਨ ਕਾਰਨ ਬਣਦੀਆਂ ਹਨ ਬਲਕਿ ਇਨਪੁਟ ਟੈਕਸ ਕ੍ਰੈਡਿਟ ਚੇਨ ਅਤੇ ਕ੍ਰੈਡਿਟ ਵਿਕ੍ਰਿਤੀਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਰੋਕਦੀਆਂ ਹਨ।"

(ਜੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ)

ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕਾਰਨ ਸੰਬੰਧਿਤ ਕਾਰਕਾਂ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਉੱਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਹਨ।

63. ਰੈਵੇਨਿਊ ਵੱਲੋਂ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਉੱਤੇ ਮਜਬੂਤ ਨਿਰਭਰਤਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਜੋ ਕਿ ਐਮ. ਜਹਾਂਗੀਰ ਭਾਟੂਸ਼ਾ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ'13 ਦੇ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਸੀ। ਇਸ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਕਸਟਮ ਐਕਟ, 1962 ਦੀ ਧਾਰਾ 25 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (2) ਅਧੀਨ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹੁਕਮ ਸੀ। ਇਸ ਹੁਕਮ ਦੁਆਰਾ, ਰਾਜ ਟਰੇਡਿੰਗ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਤੇਲਾਂ ਦੀ ਆਯਾਤ ਨੂੰ ਸਿਰਫ 5% ਦੀ ਦਰ ਉੱਤੇ ਕਸਟਮ ਡਿਊਟੀ ਲਈ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਸਹਾਇਕ ਅਤੇ ਵਾਧੂ ਡਿਊਟੀ ਤੋਂ ਪੂਰੀ ਛੋਟ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ, ਉਹੀ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਤੇਲਾਂ ਦੀ ਨਿੱਜੀ ਆਯਾਤਕਾਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਆਯਾਤ ਨੂੰ 12.5% ਐਡ ਵੈਲੋਰਮ ਦੀ ਦਰ ਉੱਤੇ ਕਸਟਮ ਡਿਊਟੀ ਲਈ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਭੇਦਭਾਵ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਰਾਜ ਟਰੇਡਿੰਗ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਨੂੰ ਵੱਖਰੇ ਤੌਰ ਤੇ ਵਿਚਾਰਨ ਦਾ ਕੋਈ ਤਰਕਸੰਗਤ ਆਧਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਪੈਰਾਗ੍ਰਾਫ 13 ਤੋਂ 15 ਵਿੱਚ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ:

“13. ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਇਸ ਦਲੀਲ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਕਿ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 25(2) ਅਧੀਨ ਛੂਟ ਦੀਆਂ ਸੂਚਨਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਦੋਨੋਂ ਕਾਰਨ ਬਿਨਾਂ ਆਧਾਰ ਦੇ ਹਨ। ਸਾਨੂੰ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਛੂਟ ਦੀਆਂ ਸੂਚਨਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਦੋ ਕਾਰਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸੂਚਨਾਵਾਂ ਲਈ ਇੱਕ ਉਚਿਤ ਆਧਾਰ ਬਣਾ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਸਾਡੇ ਸਾਹਮਣੇ ਮੌਜੂਦ ਸਮੱਗਰੀ ਤੋਂ ਇਹ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਕੀਮਤਾਂ ਵਿੱਚ ਉਤਾਰ-ਚੜ੍ਹਾਵ ਹੋ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਅਤੇ ਹਾਲਾਂਕਿ ਉਹਨਾਂ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਸਪਸ਼ਟ ਗਿਰਾਵਟ ਦਿਖਾਈ ਦਿੱਤੀ ਪਰ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਅੰਦੇਸ਼ਾ ਸੀ ਕਿ ਉਤਾਰ-ਚੜ੍ਹਾਵ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਕਾਰਨ ਭਵਿੱਖ ਵਿੱਚ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਵਧਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਹੈ। ਘਰੇਲੂ ਬਾਜ਼ਾਰ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਰੱਖਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹਮੇਸ਼ਾ ਮੌਜੂਦ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਰਾਜ ਵਪਾਰ ਨਿਗਮ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਆਯਾਤਾਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਉੱਤੇ ਲਗਾਏ ਗਏ ਕਸਟਮ ਡਿਊਟੀ ਦੀ ਦਰ ਘਟਾ ਕੇ ਪ੍ਰੋਤਸਾਹਨ ਦੇਣਾ ਪਿਆ। ਇਹ ਇੱਕ ਲੰਬੇ ਸਮੇਂ ਦੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਨਾਲ ਜੁੜਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਖਾਣਯੋਗ ਤੇਲਾਂ ਦਾ ਆਯਾਤ ਹੁਣ ਰਾਜ ਵਪਾਰ ਨਿਗਮ ਨੂੰ ਸੌਂਪਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਛੂਟ ਦੀਆਂ ਸੂਚਨਾਵਾਂ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਨੀਤੀ ਉੱਤੇ ਹਾਵੀ ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਵਨਸਪਤੀ ਦੀਆਂ ਘਰੇਲੂ ਕੀਮਤਾਂ ਨੂੰ ਉਚਿਤ ਪੱਧਰਾਂ ਉੱਤੇ ਬਣਾਈ ਰੱਖਿਆ ਜਾਵੇ। ਇਹ ਗੱਲ ਸ਼ੱਕ ਤੋਂ ਪਰੇ ਹੈ ਕਿ ਸਮੁੱਚਾ ਖਾਣਯੋਗ ਤੇਲ ਬਾਜ਼ਾਰ ਇੱਕ ਇੰਟੀਗ੍ਰੇਟਡ ਹੈ, ਅਤੇ ਇਹ ਉਚਿਤ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਖਾਣਯੋਗ ਤੇਲਾਂ ਜਾਂ ਵਨਸਪਤੀ ਨੂੰ ਵੱਖਰੇ ਤੌਰ ਤੇ ਵਿਚਾਰਿਆ ਜਾਵੇ। ਇਹ ਇੱਕ ਸਵੀਕਾਰਿਆ ਗਿਆ ਤੱਥ ਹੈ ਕਿ ਵਨਸਪਤੀ ਨਿਰਮਾਤਾ ਖਾਣਯੋਗ ਤੇਲ ਬਾਜ਼ਾਰ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਸ਼ਕਤੀਸ਼ਾਲੀ ਸੰਗਠਿਤ ਖੇਤਰ ਬਣਾਉਂਦੇ ਹਨ, ਅਤੇ ਇੱਕ ਉੱਚੀ ਵਨਸਪਤੀ ਕੀਮਤ ਖਾਣਯੋਗ ਤੇਲਾਂ ਨੂੰ ਵਨਸਪਤੀ ਨਿਰਮਾਣ ਇਕਾਈਆਂ ਵੱਲ ਅਣਅਧਿਕਾਰਤ ਮੋੜਣ ਨੂੰ ਪ੍ਰੋਤਸਾਹਿਤ ਕਰੇਗੀ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਖਾਣਯੋਗ ਤੇਲ ਬਾਜ਼ਾਰ ਵਿੱਚ ਘਾਟ ਪੈਦਾ ਹੋਵੇਗੀ, ਅਣਿਯਮਿਤ ਕੀਮਤਾਂ ਉੱਤੇ ਜਾਵੇਗੀ ਅਤੇ ਉਪਭੋਗਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਖਾਣਯੋਗ ਤੇਲਾਂ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਤੋਂ ਵਾਂਝਾ ਕਰੇਗੀ। ਵਨਸਪਤੀ ਕੀਮਤਾਂ ਨੂੰ ਉੱਚਾ ਰਹਿਣ ਤੋਂ ਰੋਕਣ ਦੀ ਲੋੜ ਵੀ ਇਸ ਲਈ ਸੀ ਕਿ ਲੋਕ ਜੋ ਸਾਧਾਰਣ ਤੌਰ ਤੇ ਵਨਸਪਤੀ ਵਰਤਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਹੋਰ ਖਾਣਯੋਗ ਤੇਲਾਂ ਵੱਲ ਸਵਿੱਚ ਕਰਨ ਤੋਂ ਰੋਕਣਾ ਸੀ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਤੇਲ ਬਾਜ਼ਾਰ ਵਿੱਚ ਅਸੰਤੁਲਨ ਪੈਦਾ ਹੋਵੇ। ਇੱਕ ਸਮੁੱਚੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਨਾਲ ਇਹ ਜ਼ਰੂਰੀ ਬਣਦਾ ਹੈ ਕਿ ਵਨਸਪਤੀ ਦੀਆਂ ਘਰੇਲੂ ਕੀਮਤਾਂ ਨੂੰ ਉਚਿਤ ਪੱਧਰਾਂ ਉੱਤੇ ਬਣਾਈ ਰੱਖਿਆ ਜਾਵੇ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਉੱਤੇ ਸਿੱਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਅਟਾਰਨੀ-ਜਨਰਲ ਨੇ ਸਾਡਾ ਧਿਆਨ ਖਿੱਚਿਆ ਹੈ, ਅਤੇ ਅਸੀਂ ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਹਿ ਸਕਦੇ ਕਿ ਉਹ ਛੂਟ ਆਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀ ਨੀਤੀ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਤਾਂ ਜੋ ਸਰਕਾਰ ਕੋਲ ਖਾਣਯੋਗ ਤੇਲਾਂ ਦੀ ਪਰਯਾਪਤ ਸਪਲਾਈ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਬਾਜ਼ਾਰ ਨੂੰ ਖਿਲਾਉਣ ਲਈ, ਸਿੱਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਅਟਾਰਨੀ-ਜਨਰਲ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਇਹ ਵਿਚਾਰਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਰਾਜ ਵਪਾਰ ਨਿਗਮ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਆਯਾਤਾਂ ਉੱਤੇ ਕਸਟਮ ਡਿਊਟੀ ਦੀ ਦਰ ਨੂੰ 5 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਤੱਕ ਘਟਾਉਣਾ ਜਨਤਕ ਹਿੱਤ ਵਿੱਚ ਵਾਂਛਨੀਯ ਅਤੇ ਉਚਿਤ ਸੀ। ਹੁਣ ਇਹ ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਹੋਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਧਾਰਾ 25(2) ਅਧੀਨ ਸੰਸਦ ਦੁਆਰਾ ਨਿਯੁਕਤ ਅਧਿਕਾਰੀ, ਕਿ ਜਨਤਕ ਹਿੱਤ ਵਿੱਚ ਛੂਟ ਦੇ ਖਾਸ ਆਦੇਸ਼ ਜਾਰੀ ਕਰਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਇਸ ਨੇ ਉਹ ਕਾਰਨ ਬਿਆਨ ਕੀਤੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਆਦੇਸ਼ ਪਾਸ ਕਰਨ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਕੀਤਾ। ਸਾਡੇ ਵਿਚਾਰ ਵਿੱਚ, ਉਹਨਾਂ ਸੂਚਨਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਉਲਲੇਖਿਤ ਹਾਲਾਤਾਂ ਨੂੰ ਅਸੰਬੰਧਿਤ ਜਾਂ ਅਨੁਚਿਤ ਨਹੀਂ ਕਹਿਣਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਇਹ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਲਈ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਕਾਰਨਾਂ ਦੀ ਪਰਯਾਪਤਤਾ ਉੱਤੇ ਫੈਸਲਾ ਕਰੇ। ਕਾਰਨ ਦ ਉਹਨਾਂ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ 'ਤੇ ਸੀਮਾਵਾਂ ਜਿੱਥੇ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਅਥਾਰਟੀ ਨੂੰ ਸੌਂਪੀ ਗਈ ਹੈ ਆਰਡਰ ਪਾਸ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਦਾ ਨਿਰਣਾ ਕਰਨ ਲਈ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਲੰਬੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

14. ਇਹ ਸੱਚ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਰਾਜ ਵਪਾਰਿਕ ਗਤੀਵਿਧੀ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਹ ਇੱਕ ਵਪਾਰੀ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਸਧਾਰਨ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਹ ਕੋਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਵਰਤਾਰਾ ਦਾਵਾ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ। ਪਰ ਕਿਸੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਅਤੇ ਚੰਗੇ ਕਾਰਨ ਲਈ ਵਿਚਕਾਰ ਵਿੱਚ ਬਦਲਾਅ ਕਰਨਾ ਪੜ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਏਜੰਟ ਜਾਂ ਨਾਮਜਦ ਵਜੋਂ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਰਾਜ ਵਪਾਰ ਨਿਗਮ ਨੂੰ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਤੇਲਾਂ ਦੀ ਆਯਾਤ ਲਈ ਇੱਕਛਾਧਾਰੀ ਬਣਾਉਣ ਦੇ ਕਾਰਨਾਂ ਦੇ ਪਿਛੋਕੜ ਵਿੱਚ ਦੇਖਿਆ ਜਾਵੇ, ਤਾਂ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ ਕਿ ਨੀਤੀ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨੇ ਉਸ ਨੀਤੀ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵੀ ਨਿਰਵਾਹ ਨੂੰ ਆਯਾਤ 'ਤੇ ਇੱਕ ਰਿਆਇਤੀ ਲੇਵੀ ਲਾਉਣ ਦੁਆਰਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ। ਨਿਜੀ ਆਯਾਤਕਾਰਾਂ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਵੀ ਰਿਆਇਤ ਮੰਗੀ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੀ ਜੋ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸੂਰਤ ਵਿੱਚ, ਉਹ ਸਿਰਫ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਵਿਕਰੇਤਾਵਾਂ ਦੁਆਰਾ 2-12-1978 ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸੰਵਿਧਾਨਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ।

15. ਅਸੀਂ ਇਸ ਗੱਲ ਤੋਂ ਵੀ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਨਹੀਂ ਹਾਂ ਕਿ ਨਿਜੀ ਆਯਾਤਕਾਰਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਸੇ ਨੇ ਵੀ ਇਹ ਸਾਬਤ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਪਾਰ 'ਤੇ ਕਸਟਮ ਡਿਊਟੀ ਦੀ ਦਰ ਦੇ ਕਾਰਨ ਉਹ ਅਪਾਹਜ ਜਾਂ ਬਰਬਾਦ ਹੋ ਜਾਣਗੇ। ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਮੌਜੂਦ ਸਮੱਗਰੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਨਤੀਜਾ ਕੱਢਣ ਲਈ ਕਾਫੀ ਨਹੀਂ ਹੈ।”

(ਜੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ)

64. ਅਸੀਂ ਉਸ ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਬਹੁਮਤ ਵਿਚਾਰ ਨੂੰ ਉਦਧ□ਤ ਕਰਨ ਲਈ ਲਾਲਚਿਤ ਹਾਂ ਜਿਥੇ ਆਰ. ਕੇ. ਗਾਰਗ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤੀ ਸੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ ਨੇ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਬਾਰੇ ਗੱਲ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਅਸੀਂ ਪੈਰਾਗ੍ਰਾਫ 8 ਨੂੰ ਉਦਧ□ਤ ਕਰਦੇ ਹਾਂ:

“8. ਬਰਾਬਰ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਇੱਕ ਹੋਰ ਨਿਯਮ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਆਰਥਿਕ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਦੀ ਤੁਲਨਾ ਵਿੱਚ ਵੱਧ ਛੋਟ ਨਾਲ ਵੇਖਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜੋ ਬੋਲਣ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ, ਧਰਮ ਆਦਿ ਵਰਗੇ ਨਾਗਰਿਕ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਛੂਹਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਗੱਲ ਹੋਲਮਸ, ਜੇ. ਨੇ ਕਹੀ ਸੀ ਕਿ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਨੂੰ ਜੋੜਾਂ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਖੇਡ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਨੂੰ ਉਹਨਾਂ ਜਟਿਲ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਨਾਲ ਨਿਪਟਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਜੋ ਕਿਸੇ ਵੀ ਡਾਕਟਰੀਨ ਜਾਂ ਸਖਤ-ਜੈਕਟ ਫਾਰਮੂਲੇ ਦੁਆਰਾ ਹੱਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾ ਸਕਦੀਆਂ ਅਤੇ ਇਹ ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ ਆਰਥਿਕ ਮਾਮਲਿਆਂ ਨਾਲ ਨਿਪਟਣ ਵਾਲੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਸੱਚ ਹੈ, ਜਿੱਥੇ, ਨਿਪਟਾਏ ਜਾਣ ਵਾਲੀਆਂ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਦੀ ਕਿਸਮ ਨੂੰ ਦੇਖਦਿਆਂ, ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਨੂੰ ਜੋੜਾਂ ਵਿੱਚ ਵੱਧ ਖੇਡ ਦਿੱਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਆਰਥਿਕ ਨਿਯਮਨ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਵਿਧਾਨਕ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਨਿਆਂਇਕ ਅਦਬ ਨਾਲ ਵਧੇਰੇ ਝੁਕਾਅ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਬਜਾਏ ਉਨ੍ਹਾਂ ਖੇਤਰਾਂ ਦੇ ਜਿੱਥੇ ਮੌਲਿਕ ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਿਕਾਰ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ। ਮੋਰੇ ਬਨਾਮ ਡਾਊਡ [351 US 457 : 1 L Ed 2d 1485 (1957)] ਵਿੱਚ ਇਸ ਸਲਾਹ ਨੂੰ ਸਭ ਤੋਂ ਸੁੰਦਰ ਢੰਗ ਨਾਲ ਵਿਅਕਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਫਰੈਂਕਫਰਟਰ, ਜੇ., ਨੇ ਆਪਣੇ ਅਨੋਖੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਕਿਹਾ ਸੀ:

“ਉਪਯੋਗਤਾਵਾਂ, ਟੈਕਸ ਅਤੇ ਆਰਥਿਕ ਨਿਯਮਨ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ, ਵਿਧਾਨਕ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਅਦਾਲਤੀ ਆਤਮ-ਸੀਮਾ ਜਾਂ ਅਦਾਲਤੀ ਅਦਬ ਦੇਣ ਲਈ ਚੰਗੇ ਕਾਰਨ ਹਨ। ਆਖਰਕਾਰ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੇ ਕੋਲ ਸਕਾਰਾਤਮਕ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਹੈ। ਅਦਾਲਤਾਂ ਕੋਲ ਸਿਰਫ ਨਸ਼ਟ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ, ਮੁੜ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਨਹੀਂ। ਜਦੋਂ ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਆਰਥਿਕ ਨਿਯਮਨ ਦੀ ਜਟਿਲਤਾ, ਅਨਿਸ਼ਚਿਤਤਾ, ਗਲਤੀ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ, ਮਾਹਰਾਂ ਦੇ ਵਿਰੋਧਾਭਾਸੀ ਮਤਾਂ, ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਾਰਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਨਾਲ ਜੋੜਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਜੱਜਾਂ ਨੂੰ ਘਟਨਾਵਾਂ ਦੁਆਰਾ ਪਲਟ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ — ਆਤਮ-ਸੀਮਾ ਨੂੰ ਨਿਆਂਇਕ ਬੁੱਧੀਮਤਾ ਅਤੇ ਸੰਸਥਾਗਤ ਪ੍ਰਤਿਸ਼ਠਾ ਅਤੇ ਸਥਿਰਤਾ ਦਾ ਮਾਰਗ ਦੇਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।”

ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਹਮੇਸ਼ਾ ਯਾਦ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ “ਕਾਨੂੰਨ ਵਿਅਵਹਾਰਿਕ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਨੂੰ ਨਿਰਦੇਸ਼ਿਤ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਕਿ ਆਰਥਿਕ ਤੰਤਰ ਬਹੁਤ ਹੀ ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲ ਅਤੇ ਜਟਿਲ ਹੈ, ਕਈ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਅਨੋਖੀਆਂ ਅਤੇ ਸੰਭਾਵਨਾਵਾਂ ਵਾਲੀਆਂ ਹਨ, ਕਾਨੂੰਨ ਅਸਟਰੈਕਟ ਪ੍ਰਸਤਾਵਾਂ ਨਹੀਂ ਹਨ ਅਤੇ ਅਸਟਰੈਕਟ ਇਕਾਈਆਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਨਹੀਂ ਹਨ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਅਸਟਰੈਕਟ ਸਮਰੂਪਤਾ ਦੁਆਰਾ ਮਾਪੇ ਜਾਣੇ ਹਨ।”

(ਜੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ)

ਟੈਕਸ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਛੂਟ ਦੇਣ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਫੈਸਲਾ ਲੈਣ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਛੋਟ ਦਿੱਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਅੰਤ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਨੀਤੀ ਦਾ ਵੀ ਮਾਮਲਾ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਨਿਰਧਾਰਤ ਸੰਗਠਨਾਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਵਰਗ ਵਜੋਂ ਵਰਗੀਕ੍ਰਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਤਰਕਸੰਗਤ ਆਧਾਰ ਹੈ ਅਤੇ ਨਿੱਜੀ ਟੂਰ ਆਪਰੇਟਰਾਂ ਨੂੰ ਧਾਰਾ 5ਏ ਅਧੀਨ ਛੂਟ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਰੱਖਣਾ। ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਸਾਨੂੰ ਨਿਆਇਕ ਆਤਮ-ਸੰਯਮ ਦਿਖਾਉਣਾ ਪਵੇਗਾ।

65. ਇਸ ਲਈ, ਅਸੀਂ ਇਸ ਵਿਚਾਰਿਤ ਵਿਚਾਰ ਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਭੇਦਭਾਵ ਆਧਾਰਿਤ ਦਲੀਲਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਮੱਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਐਚ.ਜੀ.ਓ. ਅਤੇ ਹਜ ਕਮੇਟੀਆਂ ਬਰਾਬਰ ਨਹੀਂ ਹਨ ਅਤੇ ਅਸਲ ਵਿੱਚ, ਹਜ ਕਮੇਟੀਆਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਵੱਖਰਾ ਵਰਗ ਬਣਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ, ਜੋ ਕਿ ਇੱਕ ਤਰਕਸੰਗਤ ਵਰਗੀਕਰਣ ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਸੰਬੰਧ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਉਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਹੈ।

66. ਇਸ ਲਈ, ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਵਿੱਚ ਚੁਣੌਤੀ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਮੱਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਸਪਸ਼ਟ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਸੇਵਾ ਕਰ ਵਿਵਸਥਾ ਦੇ ਬਾਹਰੀ ਇਲਾਕੇ ਦੇ ਸੰਚਾਲਨ ਦੇ ਮੁੱਦੇ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਨਿਪਟੇ ਹਾਂ ਜੋ ਕਿ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਉਚਿਤ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਵਿੱਚ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨ ਲਈ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ।

67. ਅਸੀਂ, ਇਸ ਲਈ, ਇਸ ਵਿਚਾਰ ਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਮੱਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਇਸ ਅਨੁਸਾਰ, ਖਾਰਜ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ। ਖਰਚੇ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਆਦੇਸ਼ ਨਹੀਂ।

ਨਿਧੀ ਜੈਨ ਅਤੇ ਅਮਰੇਂਦਰ ਕੁਮਾਰ
(ਸਹਾਇਤਾ ਕੀਤੀ ਗਈ : ਇਰਮ ਜਾਨ, ਐਲ.ਸੀ.ਆਰ.ਏ.)

ਰਿਟ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਖਾਰਜ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ।

ਡਿਸਕਲੇਮਰ ਸਥਾਨਕ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਅਨੁਵਾਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਨਿਆ ਨਿਰਣਾਂ ਕੇਵਲ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ਾਂ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਸਮਝਣ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਦਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਇਸਤੇਮਾਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ । ਸਾਰੇ ਵਿਹਾਰਕ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰਤ ਮੰਤਵਾਂ ਲਈ ਨਿਆਂ ਨਿਰਣੇ ਦਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸੰਸਕਰਣ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਅਮਲ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

Vasu Gupta
Advocate